

vipavski glas

št. 62

letnik XVII

oktober 2002

KRAŠKA JESEN

Sladka črnina, poln grozd,
jagode še v dežju bleščijo,
v dalji temneva borov gozd,
topoli pod hribom šumijo, šumijo.

Šumeče prihaja v vršenju lip
jesen; topole in hraste uklanja;
mi smo v vinogradu, drugi so v hramu -
vsak si po svoje otožnost odganja.

Srečko Kosovel

VIPAVSKA TRGATEV 2002

Po lanski uspešni organizaciji Vipavske trgateve se je KS Vipava tudi letos podala v organizacijo te osrednje turistične prireditve v Vipavi. Pripravljalni odbor je tako kot lansko leto vodil Boris Ličen in tako nase prevzel največji del organizacijskega bremena. Na občinski razpis se je kot organizator prijavila samo KS Vipava. Zato tudi dilem o izbranem organizatorju prireditve ni bilo. Nekaj dilem je bilo pri postavitvi programa. Končno se je izoblikoval program, ki je obiskovalce vabil s plakatov:

VIPAVSKA TRGATEV 2002 VSTOP PROST

petek 06.09.2002 - trg Pavla Rušta

- 20.00 - koncert Zdravka Pergarja v farni cerkvi v Vipavi
- 21.00 - otvoritvena slovesnost VIPAVSKA TRGATEV 2002

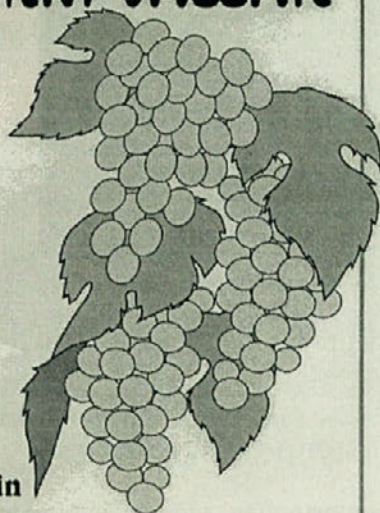
sobota 07.09.2002 - osrednji trg

- 10.00 ulična košarka
- 17.00 atraktivna nogometna tekma
- 20.00 otrogatveni rock - žur 2002

VILI RESNIK z ansamblom in **PARNI VALJAK**

nedelja 08.09.2002 - osrednji trg

- 08.00 dalje
sejem obrti in podjetništva
razstava grozdja
razstava izdelkov aktiva kmečkih žena
predstavitel Kinološkega društva Ajdovščina
- 15.00 dalje
otroški ŽIV - ŽAV ; zabavna tekmovanja
predstavitel kmečkih vozov
bogati srečelov
pihalni godbi iz Postojne in Vipave/Vrhopolja
podelitev priznanj nagrajenim pridelovalcem vin

- 18.00 dalje **KALAMARI** in **ČUKI**

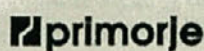
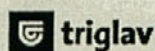
- 22.00 **VELIKI OGNJEMET**

generalni pokrovitelj

AGROIND VIPAVA 1894 VIPAVA d.d.

spozorji

Na Vipavsko trgatev sta poleg plakatov vabila tudi transparenta čez magistralno cesto ter videoreklama, ki jo je prispevala TV Primorka, ter seveda obvestila po radiu.

Poleg dilem o programu je skrbi vzbujalo vreme na nebu pa tudi vreme v razpoložljivih finančnih sredstvih za izvedbo prireditve, saj s strani občine zanj ni bilo nobenih sredstev, kljub obljubam. Pa se je vseeno začelo. Zelo lepo začelo v petek, 6. septembra s koncertom Katje in Zdravka Pergerja ob spremljavi Tadeja Horvata v farni cerkvi v Vipavi. Hči - sopranistka in oče - baritonist sta vrhunsko izvedla zahteven program. Še posebej mlada dvajsetletna Katja Perger je pokazala, da je od pevskih staršev (mama je znana sopranistka Olga Gracelj) dobila veliko naravnih danosti, ki jih s pridom nadgrajuje na študiju v Gradcu.

KONCERT

Katja Perger *Zdravko Perger*

**v Vipavi, v cerkvi sv. Štefana
6. septembra 2002
ob 20. uri**

Mlaj v čast Vipavske trgateve 2002

Že med koncertom so vipavski gasilci postavili mlaj pred združnim domom v čast letošnje Vipavske trgateve. S svojo višino je menda ponazarjal višino bodočega poslovno-stanovanjskega centra, ki ga nameravajo zgraditi na tem mestu.

Po koncertu v farni cerkvi naj bi bil koncert Big Banda Nova iz Nove Gorice na *Starem placu*. Koncert je bil letošnji zaključek vipavskih prireditev Imago-Podoba Slovenije in hkrati uradna otvoritev Vipavske trgateve 2002. Pa je zagrozilo vreme. In glasbeniki, v strahu za svoje instrumente in opremo, so se preselili v združni dom. Kasneje se je sicer izkazalo, da bi lahko ostali na *Placu*, kjer bi bilo okolje za vzdušje primernejše. A tudi v dvorani združnega doma so glasbeniki s pevcem Iztokom Špacapanom znali navdušiti sicer ne preveč številčno občinstvo. Na začetku koncerta je Vipavsko

trgatev uradno odprl predsednik KS Vipava Vladimir Anžel. Ob tej priliki je zbranim povedal:

Spoštovane Vipavke, spoštovani Vipavci, spoštovani obiskovalci, vse prav lepo pozdravljam ob otvoritvi letošnje VIPAVSKE TRGATVE!

Ker smo prireditve začeli s koncertom v farni cerkvi, lahko nadaljujem s pesmico o trgatvi, ki sem jo zasledil v glasilu vipavskih semeniščnikov izpred 32 let. Takole pravi:

*TRGATEV v deželo
prispela je že,
z njo vriskanje, petje,
in škripanje voz.*

*Veselo v trgatev,
že grozdje zori!
Je trud zdaj poplačan
za zgarane dni.*

*So trte vse polne,
jih grozdje šibi.
Še sonce se smeje,
tako se iskri.*

Spoštovani, "grozdje" letošnje Vipavske trgatev je dozorelo. Koliko bo bogata letošnja Trgatev, bomo presojali po sadovih. Da bo med Trgativjo vriskanja in petja – hvala Bogu. Če pa bo trud poplačan za garanje teh dni, pa bo najbolje znal po končani Trgativi povedati naš marljivi organizator Boris. Vsi, ki sodelujemo pri pripravi, smo nekako po sili razmer lansko leto padli med "vinogradnike" naše Trgatev. Kar smo pripravili letos, je tisto, kar je v danih razmerah mogoče pripraviti.

Ker sem imel priliko in ker me to tudi zanima, sem pred kratkim pokukal v stare časopise izpred 140 let, izpred 90 let, izpred 70 let. Časopisi z naslovom Domovina, Edinost, Goriška straža. Namenoma sem bil pozoren na prispevke, ki so omenjali naš kraj in naše ljudi. V enem članku izpred 140 let se je nekdo hudoval nad nemogočo mladino, v drugem nad politično razdeljenostjo ljudi, v tretjem je nekdo kritiziral, kar je bilo narejenega v Vipavi. Če bi obstajali časopisi tudi izpred 300 ali 500 let, bi verjetno našli zapisane podobne stvari.

Torej se danes ne dogajajo kakšne nove stvari. Tudi včasih so morda zaradi razdeljenosti ali nasprotij zamudili kakšno priložnost, s katero bi dosegli, da bi bila Vipava lepša in bolje urejena.

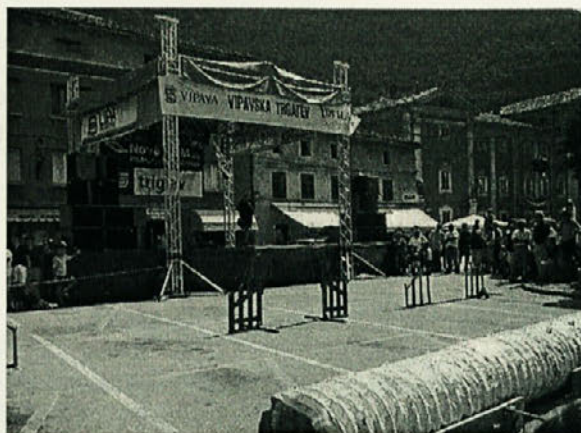
A kadar je bilo potrebno, so naši predniki znali stopiti skupaj in se upreti težavam, ki so jih prinesle suše in poplave, davki in cesarji, razprtije in vojske. Znali so se upreti tudi tistim, ki so hoteli, da se v teh krajih ne bi več govorilo slovensko. In to so zmogli, ker so se znali ustaviti drug ob drugem, se skupaj poveselili, skupaj zapeti.

Tudi danes bi lahko nergali nad našo mladino, nad urejenostjo ali neurejenostjo Vipave – od avtobusne postaje, Lanthierijeve graščine, razmerami, v kakršnih dela vrtec, nad urejenostjo pokopališča, ulic... A od jadikovanja ne bo Vipava nič lepša. Morda bo lepša, če jo bomo gledali z veselimi očmi. In, če bo letošnja in morda bodoče Vipavske trgatev povod za to, da bodo znali Vipavci stopiti skupaj, se skupaj poveselili, če bo Vipavska trgatev povod za to, da bomo Vipavci vedrejši in s tem lepši – pravim, **NAJ ŽIVI VIPAVSKA TRGATEV**. In če bomo skupaj, se nam bo v teh dneh nasmejala tudi sonce, v zadovoljstvo vseh, ki bodo te dni trgali v svojih vinogradih in tistih, ki bomo v vinogradu Vipavske trgatev.

Po končanem koncertu Big Banda Nova pa še malo okrepčila Tople malice in tudi že letošnjega pridelka iz Vipavske kleti.

V soboto, 7. septembra zjutraj, je bilo potrebno najprej postaviti oder. Sicer pa je bil sobotni dopoldan v znamenju turnirja ulične košarke, ki ga je pripravil KK Vipava, popoldan pa je bil po meri ljubiteljev »okroglega usnja«. Na stadionu so imeli kaj videti - nogometno tekmo med NK Ilirija – ženske in NK Vipava – veterani. Zmagali so *ta boljš'*.

Utrip v Vipavi najbolj naraste zvečer, nekaterim zaradi pevcev in glasbenih skupin, drugim v zabaviščnem parku (ta je deloval vse tri dni v veliko veselje nadebudne mladeži), tretjim pa tudi zaradi vsega, kar so ponujale točilne mize. In utrip številnih obiskovalcev je trajal tja do jutranjih ur. Zjutraj je bilo treba še pospraviti in očistiti Plac. Tu pa brez marljivih gasilcev ne gre. No, tudi že prej ne, ko je potrebno redarstvo in usmerjanje prometa. Pa tudi v nedeljo ne gre brez njih.

Oder Vipavske trgatev 2002

Mlado in manj mlado je uživalo v zabaviščnem parku.

A brez gasilcev ne gre

Nedelja, 8. septembra se je začela s sejmom obrti in podjetništva, z razstavo grozdja in dobrot aktiva kmečkih žena v Lanthierijevem gradu ter zanimivo predstavitevijo kinološkega društva iz Ajdovščine na glavnem Placu.

Sejem obrti in podjetništva

Razstava dobrot aktivna kmečkih žena

Predstavitve kinološkega društva je bila zanimiva za manj in bolj »pasje« občinstvo.

Nedeljski popoldan se je pričel s predstavitvijo kmečkih vozov, nadaljeval z otroškim živ-žavom. Vmes je zopet zagrozilo vreme, a si je premislilo. In popoldan se je nadaljeval z nastopom pihalnih godb iz Postojne in Vrhopolja, srečelovom, obiskom kraljice (zaenkrat samo vinske) in podelitvijo priznanj nagrajenim pridelovalcem vin. Nedeljski večer pa so oblikovali Kalamari in Čuki. Svoj pečat večeru in vsej prireditvi pa je dal spektakularen ognjemet in seveda tudi nekaj tisoč obiskovalcev, ki jim je bilo vse to namenjeno.

V ponedeljek zjutraj je bilo potrebno še pospraviti in očistiti trg.

Povorka kmečkih vozov

Aktiv kmečkih žena v povorki

Vinska kraljica

Vrhopoljska pihalna godba, kapelnik g. L. Pegan

Kaj pravi po končani prireditvi organizator Boris?

Pričakovanje velikega števila ljudi ter vednost, da letos končuje mandat sedanji sestav KS Vipava, mi je dalo spodbudo, da sem se še enkrat odločil za prevzem organizacije Vipavske trgateve. Sreča je v tem, da človek pozabi vse tegobe, vse neprespane noči in če hočete tudi vsa polena, ki jih nekateri zmečejo pod noge, in sprejme veliko odgovornost, kot je organizacija take prireditve. V začetku leta so me nekateri člani občinskega Sveta spodbudno bodrili, da bo občina namenila nekaj sredstev za pripravo Vipavske trgateve. Izkazalo pa se je, da so to bile le pobožne želje. Kot v razmislek bom prikazal le okvir stroškov letošnje prireditve, ki znašajo približno 4 milijone tolarjev. Po predhodnem grobem izračunu se bo prireditev finančno pokrila, tudi brez vsakršne vstopnine. Vendar je bilo za pokritje stroškov

potrebnih veliko naporov in truda, ki bi jih drugače lahko usmerili v samo kvaliteto izvedbe prireditve. Lahko zatrdim, da je prireditev zelo dobro uspela. Pošten odnos do dela, do sredstev in sodelujočih obrodi tudi sadove. Med prireditvijo ni bilo nikakršnih izgredev in tudi negativnih pripomb skoraj ni bilo.

Posebej se moram zahvaliti:

- AGROINDU 1894, saj brez njihovega prvega privoljenja za sodelovanje s pripravami ne bi niti pričeli, brez njihovega sodelovanja pri izvedbi pa prireditve ne bi bilo
- članom PROSTOVOLJNEGA GASILSKEGA DRUŠTVA iz Vipave, saj brez njihovega sodelovanja ne bi bila mogoča izpeljava prireditve
- Aktivu kmečkih žena, ki so se letos lepo vključile v prireditev
- Nogometnemu klubu iz Vipave
- Kinološkemu društvu iz Ajdovščine
- Košarkaškemu klubu iz Vipave
- Branku Pucu in Ivanu Reharju za pripravo mlaja
- Elektrotehničnemu podjetju Skapin za postavitev električne napeljave za prireditev
- Elektru Primorska - enota Ajdovščina
- g. Luliku
- g. Pavletu Skapinu
- članom KS Vipava, ki so mi zaupali pripravo in
- vsem, ki so kot obiskovalci prišli na prireditev.

Še veliko posameznikov in organizacij mi je pri Trgatvi stalo ob strani. Hvaležen sem vsem, ki so kakorkoli pomagali.

Vipavski trgatvi pa želim še dolgo življenjsko dobo. Želim si, da bi se zamisli, ki so bile letos samo izražene, spremenile v dejanja v prihodnjem letu.

Hvala za zaupanje!

Kdo je omogočil prireditev VIPAVSKA TRGATEV 2002?

GENERALNI POKROVITELJ

AGROIND VIPAVA 1894

Boris, ku si kaj?
Ku šus. Vse je pod kontrolo...

SPONZORJI PRIREDITVE:

Nova KBM - področje Nova Gorica
Zavarovalnica Triglav
Primorje Ajdovščina
Fructal Ajdovščina
Trsnica Vrhopolje
A.B.C. Renault Nova Gorica
FAMA Vipava
Hranilno kreditna služba Vipava
Banka Koper
Telekom Nova Gorica
Zidar Vipava
Vitis Budanje

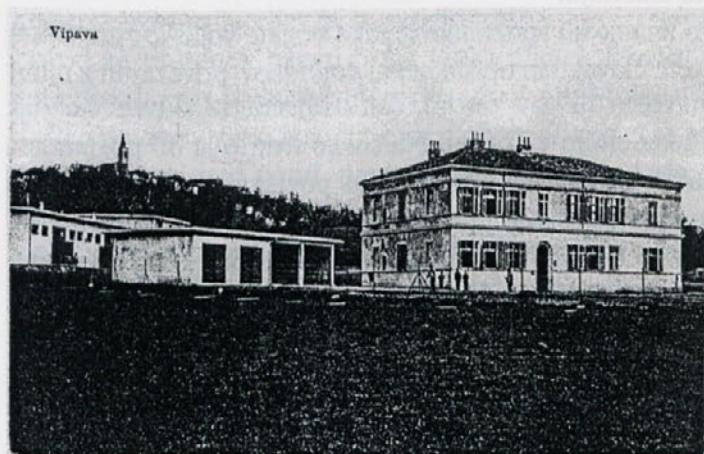
DOBITKE ZA SREČELOV SO PRISPEVALI:

Agroind Vipava 1984
Fotokopirnica Julka Ajdovščina
Lipa Ajdovščina
Fructal Ajdovščina
Mlinotest Ajdovščina
Strojno ključavničarstvo Jaklič Vipava
Kremet Vipava
Kolinska Ljubljana
Droga Portorož
Delamaris Izola
Pekarna Postojna
Foto GO Ajdovščina
Gostilna Podfarovž Vipava
Gostišče Podskala Vipava
Pizzerija Jolly Vipava
Bife Pri Marjanci Vipava
Cvetličarstvo Tadej Fabčič Vipava
Mesnica Egon Čebokli Vipava
Mesnica Rovtar Ajdovščina
Hair studio Simon Vipava
Frizerski salon Karmen Hrovatin Vipava
Pomurka Murska Sobota
A.B.C. Renault Nova Gorica
Žigon Selo
Radenska Radenci
Šampionka Renče

USODA VIPAVSKE OBČINSKE BOLNIŠNICE

Naša občina je pred prvo svetovno vojno dobro skrbela za telesni blagor svojih občanov z dvema ustanovama. Ena, nam že poznana, je bila letno kopališče na "vili", zgrajena po normah, ki bi skorajda ustrezale sedanjim zahtevam. Več o tem kopališču, vendar že v zasebni lasti, je pisal g. Franc Petrič v številki 55 VG. Temu naj dodam le še to, da smo se v njem, zlasti otroci, ob dolgih vročih počitnicah zelo radi predajali prijetno topli vodi bazena.

Veliko bolj kot omenjeni objekt pa je bila pomembna bolnišnica, ki je bila prav tako občinska ustanova. Bila je to lepa in velika stavba, postavljena v samoto, v dokajšnji oddaljenosti med

"Špitau" 1913 - fotografiral Franc Kunc, Ljubljana; original razglednice hrani Goriški muzej

Švikertovo in Fabčičevo hišo. Reklo se ji je "špitau".

Avstrija je že bila v vojni, ko je Italija, da bi uresničila svoje davne želje prigrabiti si z ekspanzijo čimveč slovenskega ozemlja, izkoristila ugodno priložnost z vdorom na naše ozemlje. Boji so potekali na soški fronti. V tej nuji je avstrijska vojska rekvirirala bolnišnico in jo namenila ranjencem z bližnje fronte.

Do tu se glede bolnišnice sklicujem na pripoved svojih staršev. To pa omenjam zato, ker je v zapisu o Grabrijanovih (Vipavski glas št. 58)

razvidno in s fotografijo podprto, da se je vojaška bolnišnica nahajala v dvoriščnem delu graščine. Ta podatek me je iznenadil, ker o tem nisem nič slišal. Domnevam pa, da gre le za frakcijo, nastalo iz verjetne potrebe, ker naj bi fronta "pridelala" več ranjencev, kot bi se jih moglo ob zmogljivosti špitala sprotno rehabilitirati.

Po znanem izidu vojne leta 1918 je Italija po zasedbi (kasneje imenovane) Primorske, zasegla vse vojaške objekte in tudi bolnišnico, čeravno ni spadala mednje. Morda se tedanja lastnica ni mogla učinkovito zavzeti zanj, ob nenadno in totalno spremenjenih razmerah. Več let pozneje je Italija pričela z gradnjo južne vojašnice in to tako, da je prvotni avstrijski del pridružila novonastalim zgradbam in zajela bolnišnico v skupni sklop nove vojašnice. (Kot bazo za nameravan nadaljnji vdor v Slovenijo.)

Po končnem umiku Italije od tod se je pojavila jugoslovanska vojska in zasedla isti kompleks te vojašnice. Šele po umiku tudi te vojske je postala last naše slovenske vojske, ki pa se je tej vojašnici odrekla, tako da odtlej služi razvijajočemu se obrtništvu. Toda glej, medtem ko je vse možno najbrž tudi koristno zasedeno, je bolniška stavba ostala prazna in neizkoriščena. Pred nekaj leti pa sem opazil, da se ji je na nekem mestu začela udirati streha. Neverjetno, da ni bila vredna najnujnejšega vzdrževanja - ali prav zato, ker je prišla končno spet pod občo upravo? (Glej v VG številki 58 str. 48)

Naj dodam še nekaj iz spomina, ki je z zapisanim posredno v zvezi. Ni znano, koliko je bila naša bolnišnica med vojno uspešna pri rehabilitaciji sprejetih ranjencev, toda množica grobov očitno priča, da so premnogi vojaki podlegli ranam in skoraj zapolnili vojaško pokopališče.

Italijanska okupacijska oblast je simbolično počastila spomin na vojake, ki so branili naše narodne meje tako, da smo šolarji že ob prvi obletnici, četrtega novembra 1919. leta (obletnica armistacije - premirja), polagali cvetje po grobovih. Ta spomin se je ohranjal še vrsto let.

Razen na domače pokopališče so nas šolarje nekajkrat popeljali na proslave s počastitvijo italijanskih padlih vojakov na centralnem pokopališču v Sredipolju - Redipuglia, na zapadnem Krasu pri Ronkah, ki je bilo nekako muzejsko, a krasno urejeno. Najbrž so tja pošiljali le šolsko godbo, katere aktivni član sem bil.

Vinko Premrl

KDO JE BIL CARLO EDERLE?

Južna vojašnica v Vipavi se je v času Italije imenovala "Caserma C. Ederle". Čeprav nisem več rosn mlad, mi ni nihče znal povedati, kaj se za tem imenom skriva. Zato sem prelistal italijanski leksikon Melzi, toda o Carlu Ederleju nisem našel nič zapisanega. Iskal sem še naprej in končno našel v Enciclopedia Militare zapis o Carlu Ederleju.

Morda bo ta informacija za marsikoga novo znanje ali spoznanje delčka bogate vojaške zgodovine Vipave, zato bom napisal nekaj podatkov o tem človeku in opisal nekaj dogodkov, povezanih z njim.

Carlo Ederle 1892-1917

Carlo Ederle je bil rojen 1892 v Veroni. Kot dvajsetletni aktivni častnik je končal vojaško akademijo v Torinu. Na soško fronto je bil poslan kot podporočnik. Zaradi hrabrosti je bil kmalu povišan v poročnika 32. regimenta. Italijansko-avstrijsko vojno na soški fronti je začel kot poveljnik 8. korpusa. Dobil je še čin kapitana in bil imenovan za glavnega inšpektorja vojaških opazovalnic 3. armade.

Za posebne zasluge in strategijo na soški fronti in bližnjem Krasu je dosegel čin majorja. Bil je trikrat ranjen. Za hrabrost pa je prejel eno zlato in tri srebrne kolajne. Padel je pri reki Piave 4. novembra 1917.

Z Vipavo je povezan tudi zato, ker je v I. svetovni vojni poveljeval opazovalnicam težke artilerije. Izdal je ukaz o topovskem obstreljevanju vojaških utrdb na našem terenu Guršč. Izstrelki pa so takrat padali za dva kilometra preveč v desno, na vrh Borovne nad Starim gradom, in vojaške utrdbe so tako ostale nepoškodovane. Na razdaljo 35-40 km je to še majhna napaka. Izstrelki so bili takrat kalibra 305 mm/mm. Dno takega izstrelka sem leta 1930 našel na vrhu Borovne in ga prinesel domov.

Rabili smo ga za nakovalno.

Italijanska vojska je v Vipavi 4. novembra, na dan zmage Festa della vittoria, prirejala komemoracije na pokopališču padlih avstrijskih vojakov, po večini so tu pokopani Madžari. Teh komemoracij se je udeleževala tudi šolska mladina. Kot mladenič sem bil tudi jaz prisoten. Takrat nisem vedel, da je ta dan tudi obletnica smrti Carla Ederleja.

Ena od takih slovesnosti pa je imela tragikomičen zaključek. Na komemoraciji so Italijani vedno položili dva venca.

Na enem je bil trak z napisom, ki v slovenskem prevodu pomeni "zadnji pozdrav", na drugem vencu pa "žalujoči ostali". Ker je bil trak iz dobre tkanine, se je starejša in ubožna ženica Marija s Hriba ponoči odpravila na pokopališče in odnesla domov blago z napisom. Uporabila ga je za izdelavo spodnjih ženskih hlač. Hudomušni Vipavci so zgodbo nadaljevali in pristavili, da je bil napis "zadnji pozdrav" na zadnji, "žalujoči ostali" pa na sprednji strani teh spodnjic. Vendar zanj to dejanje ni bilo tako smešno. Italijanske oblasti so jo zaradi tega dejanja kaznovale z zaporom za eno leto brez možnosti pritožbe. "Dobri" domačin, ki jo je pri kraji na pokopališču skrivaj opazoval, jo je ovadil italijanskim oblastem. Zanj so bile te spodnjice gotovo najdražje na svetu, saj je morala zanje presedeti leto dni v zaporu, kljub kopici majhnih otrok, ki so doma ostali brez mame.

Anton Cizera

KJE JE PESNIK FRANCE PREŠEREN ZLOŽIL ZDRAVLJICO

To - kje je Prešeren zložil Zdravljico - je še neznano. Tudi literarni zgodovinarji - prešernoslovci si do sedaj niso prizadevali za razjasnitev. Glede na razne namige in ustna izročila, da naj bi se zgodilo v Vipavski dolini, sem začel raziskovati in zbral naslednje podatke, ki bi lahko vodili do razjasnitve.

Iz prvega koncepta pesmi - skice je jasno vidno, da je bila napisana oziroma sestavljena v družbi prijateljev ob novini l. 1844, se pravi na martinovo ali Martinovo nedeljo, ko vinski mošt postane vino. Prvi naslov pesmi je bil Zdravica, kasneje je pesnik sam spremenil naslov v Zdravljica.

Iz oblike se vidi, da je Zdravljica poleg pesmi V spomin Andreja Smoleta zapisana v prvi osebi množine - torej v krogu prijateljev, ki isto misel mislijo, kot sam pravi v prvem zapisu. Kje in v kateri družbi prijateljev bi to moglo biti?

Povod za nastanek pesmi bi bil lahko članek Matija Vrtovca Vinske terte hvala v Bleiweisovih Kmetijskih in rokodelskih novicah (št. 3 -19, Malega Serpana 1843).

Zelo lepa hvala vinski trti na koncu pravi: »Tvojo čast, vinska trta! bom še naprej poviševal in bom prvega pevca med nami, pevca ljubezni, naprosil, da, kar meni ni mogoče, tvojo hvalo v večni spomin, v lepo vezane verze zloži!«

Če primerjamo vsebino tega Vrtovčevega zapisa s samo Zdravljico, posebej še s prvim zapisom, bomo videli, da je pesem nadgradnja te Vrtovčeve hvale vinski trti. Ta članek je Prešeren zelo verjetno prebral, vendar nanj ni takoj reagiral. Mogoče je bil malo zadržan ob dejstvu, da ga Bleiweis ni povabil k sodelovanju v Novicah, ali pa ni bilo primerne navdiha. Prešeren je do tedaj prebolel že veliko težav in razočaranj. Eno leto prej sta mu umrla mati in oče (mati v Šentrupertu na Koroškem, oče na Skaručni pri Vodichah), za seboj je imel poskus samomora, težave z advokaturjo, z družino, s cenzuro itd. To so tehtni razlogi, da ni imel volje pesniti hvale vinski trti.

Naslednje leto pa je postal sodelavec Novic.

Slikar Kurz von Goldenstein je v času od 1842 do 1844 poslikal strop v cerkvi Marije Tolažnice v Logu pri Vipavi. To je podružna cerkev fare v Vipavi. Tam je bil za župnika in dekana od 1838 Jurij Grabrijan, Prešernov sošolec in tudi pesnik (Prešeren je njegove pesmi prevajal v nemščino). Bil je Prešernov prijatelj, umetniška duša in narodno zaveden Slovenec. V literarni zgodovini je rečeno, da v poznejših letih, po šolanju, nista imela kakšnih tesnih stikov.

Vendar staro prijateljstvo ne premine kar tako. Možno je, da sta tako Grabrijan, kot vipavski dekan, in vikar Vrtovec iz Šembida povabila pesnika na novino v Vipavo, ker so verjetno ravno takrat imeli slavlje ob zaključku poslikave. Tudi slikar Goldenstein je bil zagotovo tam (znanec ali celo Prešernov prijatelj, saj ga je eno leto po pesnikovi smrti po spominu naslikal). V Vipavi pa je bila tudi ugledna rodbina Lavrinov, v katere stanovanju v Ljubljani je Prešeren v letih 1819/20 tudi stanoval.

Možen sopotnik v Vipavo pa je bil tudi Ahačič, istih misli in skušenj kot Prešeren. Sestra Lenka ga postavi po prijateljstvu takoj za Čopom in Smoletom.

Leta 1844 je izšla tudi knjiga M. Vrtovca Vinoreja za Slovence (točen datum izida mi ni znan) in mogoče je bil tudi to povod za obisk.

Vsekakor je Zdravica (pozneje Zdravljica) zložena v prijateljskem krogu istomislečnih, ki so vsi imeli slovenstvo v svojem srcu, čutili nemški šovinizem in pritisk, zavedajoč se nevarnosti za vse Slovence, kar jih je...

Mislim, da je treba v tej smeri iskati potrditve, da je bila pesem zložena prav v Vipavi.

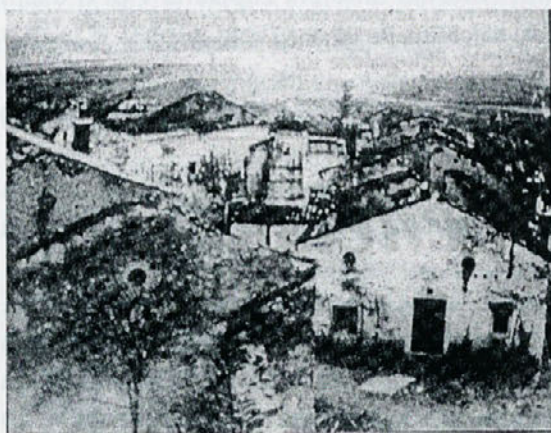
*Branko Čušin,
Koroška Bela*

KDAJ OPRAVIČILO STORILCEV

Osmega avgusta 1942 so italijanski vojaki alpini upepeli vas Ustje pri Ajdovščini in do smrti trpinčili osem talcev. Morija talcev na Ustjah je bila strahotna.

Očividci so menili: kot da bi se rablji zgledovali pri mučenju svetnikov. Celo italijanski fotograf (naduti rabelj) si ni drznil oziroma ni zmozel usmeriti objektivna fotoaparata v ranjene dele teles, pač pa je v objektiv ujel le dva: Matijo Nabergoja in Filipa Trošta; drugim štirim je slikal čevlje in dele nog v mlaki krvi. Ni smel, ni mogel usmeriti objektivna tako, da bi posnel razrezane prsi in odrte dele teles s črevesjem v naročjih.

Podobni prizori brutalnosti so se tisto poletje dogajali tudi drugod po Primorskem, v Vipavski dolini in Brkinih. Za požigom sedmih vasi v Brkinih: Kilovč, Ratečevega Brda, Dolnje in Gornje

Ustje

Bitnje, Mereč, Podstenška, Podstenja v Brkinih, so v noči z 21. na 22. julij 1942 zgorele hiše v Podgriču na Vipavskem: Pirčkova, Vrnovčeva, Jernikova, Peliconova in Bratuševa, dopoldne 22. julija pa še hiše na Lozicah: Poštrjeva, Malnerjeva, Metna (prej Ježeva), Jeromnova, Žerjavkina in Francinova v Otoščah. Ob tem divjanju so italijanski vojaki do smrti mučili šest talcev v Podgriču: Filipa Trošta, Ludvika, Jožeta in Franca Tabliča, Matijo Nabergoja in Ivana Kobala.

Janez Lipuš je videl nesrečna, izmučena, še drgetajoča telesa, iz katerih je tik pred smrtjo še mezela temno rdeča kri. Ni zdržal, ni mogel

sprejeti videnega, zapadel je v obup in si vzel življenje. Tudi poveljnik italijanske sedme stotnije 3. bataljona 255. pehotnega polka, poročnik dr. Italo Gheza, ki je poveljeval požigalcem na Lozicah, trdi, da tolikšne krutosti ni odobral, da ji je celo nasprotoval - kot je 29. septembra 1970 zapisal v svojem pismu župniku v Lozicah:

"Zdelo se Vam bo čudno, da se po toliko letih spominjam ubogih nedolžnih, ki so bili pobiti v noči z 21. na 22. julij 1942. Takrat sem poveljeval 7. stotnji v Lozicah in sem odločno nasprotoval, da ne bi bilo nepotrebnih kakor tudi krivičnih in brezizjemnih represalij nad miroljubnim in nemočnim prebivalstvom, posvečenemu delu na svojih poljih.

V dneh 12. in 13. avgusta 1970 sem šel skozi Lozice in sem se srečal z ljudmi, ki so imeli nešteto bolečin in posledic tistega žalostnega dneva, ki je po krivdi majhnega števila fanatikov onečastil italijansko orožje...

Zdaj se obračam na Vas, da bi vljudno hoteli imeti mašo v spomin šestih žrtev omenjenega dogodka. Doživel sem najbolj prisrčen in ganjen sprejem pri sestrah Vidi in Marijanki Žvanut, pri Janku Lipovžu, Jožefu Misleju in drugih družinah (Nabergoj, Corbatti itd.). Ker se ne morem zahvaliti vsem živim, ki so me prijazno sprejeli, bi se rad z dušo, polno hvaležnosti, spomnil vsaj njihovih dragih preminulih."

Tako je bilo, kot je zapisal dr. Italo Gheza in drugi. On je zbral in našel moč, da se je opravičil oziroma opisal svoje stališče do nedolžnih žrtev - osemindvajset let po zločinu je obiskal vas Otošče, Lozice in Podgrič.

Vaščani so ga prijazno sprejeli, pripravljeni oprostiti in odpustiti, niso pa nikoli pozabili in tudi

Spominsko obeležje na Lozicah

Pogled na Lozice

letos niso - ob 60. obletnici 21. julija 2002 - na trpljenje svojih dragih, ki so v izjemnih življenjskih stiskah preživeli strašno noč, ko so zublji lizali in pepelili domačije, da so ostali od njih le dimniki in razvaline. Žal tudi ob 60. obletnici teh dogodkov Primorci nismo dočakali opravičila države Italije. Neverjetno - še vedno ne zmore zbrati moči, kot jo je zbral dr. Italo Gheza. Upajmo, da se bo to le zgodilo.

*Ciril Pelicon
(Primorske novice 17.8.2002)*

PREDSTAVLJAMO VAM

ANTON JEŽ

5. del

STROJNIK NA DROBILNIKU IN POLAGALEC LINOLEJA

Oče Anton Jež, star 22 let v Puli 24.12.1913

Po končani službi pri grofu in baronici so se za mene začeli težki dnevi. Zopet so se mi predstavili težaški spremljevalci: kramp, lopata in drugo poljsko orodje, ki je mojega dobrega, pokojnega očeta spremljalo vse življenje. Vprašal sem se, ali je res, da mi je usojeno življenje mojega pokojnega očeta. Da bom stopil na njegovo trdo pot poljskega delavca - dninarja, na pot življenja, na kateri ni izhoda iz revščine. Skromni dnevni zaslužek pri

kmetih, ki ni stalen, traja le dan, največ štiri, le redko po cel teden. Deževje in zima krojita siromaštvo ubogega poljskega delavca.

Nekaj tednov sem hodil na delo od kmeta do kmeta. V dneh, ko ni bilo dela pri kmetih, sem delal doma. V malem, še nedonosnem vinogradu, sem prekopaval ledino, globok izkop za povečanje vinograda.

Po teh nedonosnih dneh brez zaslužka sem se srečal s svojim bivšim gospodarjem Mirom Perhavcem. Rekel mi je, da Krajevni cestni odbor nabavlja stroj za drobljenje kamena v gramoz za okrajne ceste. Za upravljanje tega stroja in vodenje delovne ekipe, da bodo potrebovali človeka za to delo. "Na seji odbora, pri razgovoru o zadevi, sem se spomnil tebe, ker vem, da boš za to vodenje stroja in delovne ekipe sposoben." Razveselil sem se tega srečanja in možnosti na stalnejšo zaposlitev. Prispel je stroj, nekaj dni za strojem pa dva monterja; eden za sestavo bencinskega motorja, drugi pa, da razloži sestavo stiskalne - drobilne naprave. Naprava ni bila zahtevna za priključitev na motor, ko bo začel obratovati. Delo je bilo opravljeno in monter

je odšel. Monter za sestavo motorja je pričel z delom, ker motor ni prispel v dokončni sestavi. Pri tem opravi sem pomagal tudi jaz. Tako sem spoznal posamezne dele in njih funkcije. Motor je imel 11 konjskih moči, hlajenje na vodo. Paziti sem moral, da voda ni zavrela. Delo ob sestavi motorja pa je bilo bolj zamudno, ker je bilo treba nekatere dele še dokončno postaviti na pravo mesto. Pri tej sestavi se je monter prav lagodno obnašal, nič se mu ni mudilo. Bil pa je zelo natančen, temeljito je pregledal vsak posamezni del stroja, predno ga je namestil na svoje mesto. Stroj sva začela sestavljati v kostanjevem drevoredu ob Beli. Lepo spomladansko vreme sva imela ves čas montaže. Delo pri motorju me je zelo veselilo, zato sem se zanimal za vse podrobnosti motorja. Nekako sredi dela, pri sestavljanju motorja, je začela delati skupina 12 ljudi, ki so prinašali okroglo kamenje iz struge Bele, ki je bilo debelo tudi do 5 dm³, sam pa sem še vedno sledil sestavi motorja. Minilo je mesec dni, ko je bil motor dokončno sestavljen. Monter mi je rekel: "Videl sem, da si z zanimanjem sledil mojemu delu, sedaj pa pokaži, koliko si se naučil. Tvoja naloga je, da stroj samostojno razstaviš in ponovno sestaviš ter stroj s celotno opremo poženeš." Brez vsakega strahu sem sprejel monterjev ukaz. Naslednje jutro sem začel razstavljati kos za kosom, opoldan drugega dne pa sta bila motor in celotna naprava, brez tuje pomoči, pripravljena za obratovanje. Monter je bil z mojim delom zadovoljen. Drugi dan, po začetnem obratovanju naprave, je monter sporočil načelniku Krajevnega cestnega odbora, da je stroj pripravljen, naj pride, da vidi, kako deluje in da potrdi brezhibno delovanje. Načelnik je bil Budanjčan Ferjančič. Ime mi ni bilo znano, pač pa je bil poznan kot "Slovenec". Ljudje so ga imenovali tako zato, ker je možakar skušal govoriti pravilno, kot npr. oče in ne vače, voda ne vada, kot je bila takratna vipavska govorica (omenil sem ta dva primera, ki pa nista bila edina). O družini načelnika vem samo to, da je imel sina ekonomista v Ljubljani. Ko je prišel načelnik, mi je monter ukazal, naj spravim celotno napravo v pogon, kar sem z lahkoto opravil. Načelniku, kakor tudi vsem navzočim, je bil užitek gledati, kako ta stiskalna

naprava hrusta trdo kamenje, katerega je prej stoletja brusila deroča Bela. S tem prikazom brezhibnega delovanja strojne naprave je načelnik potrdil prevzemno listino in se poslovil od monterja, meni pa je izročil stroj s pripombo, naj s strojem skrbno ravnam. Dal mi je tudi nalogo, da vodim ekipo delavcev in vodim dnevnik o delovanju in številu dnevno zaposlenih delavcev.

Ta dan sem postal prvi človek v Vipavi, ki je začel upravljati mehanično napravo na tekoče gorivo. Moja plača je bila nekoliko višja od plač ostalih delavcev.

Tri tedne smo delali v tem kostanjevem drevoredu. Strugo Bele smo precej olajšali grobega kamenja. Naslednje mletje kamenja smo približno mesec dni opravljali za Colom, nato pod Colom, v vrhpoljskih serpentinah, nad Mančami, v Raši in drugod.

Cerkev sv. Justa, zbirališče Slovencev v Trstu. Blizu cerkve sta leta 1912 stanovala moj oče in Anton Beltram. Oče je bil zaposlen v tovarni linoleja v Trstu, g. Beltram pa je bil poslovođa trgovine Mirenske čevljarske zadruge.

Na žalost tudi to delo ni bilo stalno, bili so presledki med tem, ko smo se selili iz kraja v kraj, tudi po mesec dni in več. Med tem časom sem bil zopet na poti po očetovih stopinjah - na iskanju dela pri kmetih.

Moja dvajseta leta so me silila, da se iztrgam iz tega težkega položaja. Spomnil sem se sestre v Trstu, ki je bila takrat že poročena. Prosil sem jo, da mi v Trstu preskrbi kakšno zaposlitev. Sestrin mož, železniški sprevodnik, je imel znanca rojaka, ki je bil zaposlen v tovarni Linoleum kot vođa špedicijskega

oddelka. Temu svojemu prijatelju me je svak priporočil. Ta dobri prijatelj je mojemu svaku takoj ustregel in mu naročil, da se čimprej javim pri vratarju tovarne, Runiču, ki mu je naročil, naj ga pokliče, ko bom prišel.

Vesel sem bil sestrinega pismenega sporočila, da naj čimprej pridem v Trst. Naslednje jutro po prihodu sem se oglasil pri vratarju. Mož krepke postave me je prijazno sprejel in vzkliknil: "Pa smo dobili spet enega Vipavca v

Člani akademskega kluba "DANICA" na Dunaju okrog leta 1913-1914. Ob mizici na levi strani sedi s časopisom v roki očetov brat Dr. Franjo Jež. V prvi vladi Jugoslavije leta 1919 je bil v ministrstvu za zdravstvo v Beogradu načelnik invalidskega sektorja.

našo tovarno!" Vesel sem vprašal: "Kdo pa je to moj vipavski rojak?" Vratarjev odgovor je bil, da ni rojak, ampak rojakinja, in to njegova žena, ki mi jo je tudi takoj predstavil, v kateri sem spoznal hčerko Furlanove družine iz Tabra, to je v neposredni bližini enega od izvirov naše, prenizko izvirajoče, reke Vipave. Vratar Runič me je odvedel v veliko špedicijsko pakirnico (imenovano Pakraum) k vodji Špindlerju. Tudi ta me je lepo sprejel in rekel, da bom ostal kar na njegovem oddelku, kjer upa, da se bova lepo razumela. Bil je zares prijazen človek. Zelo mi je bilo ljubo, da ostanem pri znancu svojega svaka.

Tovarna Linoleum je bila last kreditne banke, katere sedež je bil na Dunaju. Zaposlenih je bilo nad 500 delavcev, upravno in tehnično osebje pa je štelu okrog 45 oseb. V tovarno je vodil železniški tir. Glavni materiali so bili juta, lesna moka, kreda, firnež in razne barve. Ustroj proizvodnje je bil zelo zapleten: razne mešalne naprave, stiskalnice in "štamparije", vse

povezano z medsebojnimi transportnimi napravami.

V to tovarniško življenje sem se kmalu vživel. Moje začetno delo v oddelku je bilo v glavnem, da naredim razna dela za izboljšanje reda v prostoru. V tem oddelku nas je bilo poleg vodje še osem delavcev. Dva sta bila zadolžena za dovoz po speljanih tirih in odvoz na nakladalno tovarniško postajo, pet delavcev pa je bilo na akordnem delu za pakiranje bal v juto, nastlano z leseno volno.

Kmalu po mojem prihodu je eden od petih delavcev odšel iz tovarne, na njegovo mesto pa sem bil postavljen jaz. Oddelkovodja mi je rekel, da je to delovno mesto sedaj prosto, da pa je tudi težko in da me k temu delu ne sili. Vendar me teža tega dela ni skrbela, saj sem bil vajen večjega napora. Težki hlodi v gozdu, katere sen obračal in nalagal na voz, so zahtevali več napora kot do 100 kg težke bale linoleja.

Pri tem akordnem delu smo bili nagrajeni od kosa, ne glede na njegovo težo ali velikost. Pretežna večina bal je bila težka okoli 80 kg, med njimi pa so bile tudi

manjše in lažje, na katere je prežala cela ekipa - kdo jih bo več obdelal? Ker je včasih treba čakati na dovoz nove partije bal, je bilo važno tudi to, kdo bo pograbil zadnjo balo. Ta tekmovalna borba je bila zelo napeta. Med nami smo imeli nekega Kalabreža, krepkega in spretnega delavca, poleg tega pa še pretepaškega značaja. Z neverjetno hitrostjo je opravljal svoje delo, kadar je šlo za to, kdo bo dobil zadnji kos. Noža ni izpustil iz roke, ko se je pognal proti zadnjemu kosu. Borba s tem nasilnežem ni bila varna, saj bi nož kaj lahko opravil svoje. Bilo je čudno pri tem človeku, da je imel tako slast po zaslužku. Bil je sam in sobotni dan plačila ter nedelja sta ga v pijači in drugem zapravljanju popolnoma osušila, tako da je prišel v ponedeljek na delo ves izčrpan in brez beliča v žepu.

Orodje za naše delo je bilo zelo preprosto. Raven nož z 12 cm dolgim rezilom, 15 cm dolga debelejša igla in šablone za oštevilčenje zavitkov. Nož, ki sem ga uporabljal pri delu,

me je spominjal na očetov nožiček, vendar je bil njegov bolj vsestransko uporaben, ta pa je služil le za rezanje kosa jute, v katerega smo zavijali bale linoleja.

Zaradi tesnega stanovanja sem se odselil od sestre in dobil sobo v bližini Sv. Justa, kjer sva stanovala z dobrim prijateljem Antonom Beltramom, poslovojem trgovine s čevlji, last čevljarke zadruge v Mirnu. Prijatelj je bil poštenjak, vesele narave, par let starejši od mene. Lepo sva preživljala najino mladost. V letnem prostem času, zlasti ob nedeljah, sva hodila na kopanje in veslanje za Miramarskim gradom. Obiskovala sva muzeje, slikarske in kiparske razstave, kakor tudi gledališče v Slovenskem narodnem domu. Obiskovala sva tudi bolj poznane italijanske opere v Teatro Fenice in Politiama Rosseti. V kino sva zahajala samo k resnejšim predstavam. Zelo dobro se spominjam filma QUO VADIS, ki se mi je zdel lepši kot poznejši zvočni, ki sem ga gledal v Ljubljani.

Ta doba mojih mladih dni je bila najlepša v mojem življenju in ki se je še vedno rad spominjam. Preživel sem jo med zavednimi Slovenci, ki jim je takrat uspelo v borbi z Italijani, v demonstrativnem pohodu od Sv. Jakoba s slovensko zastavo prebiti kardone policije, kar se Italijanom ni nikoli posrečilo. Zato je ljudem, ki smo v tistem času živeli v Trstu, težko verjeti, da smo Trst za vedno izgubili.

Zaradi prostora in tudi ekonomskega položaja si nisem mogel oskrbeti takega stanovanja, da bi lahko ustregel svoji želji, da bi lahko razvijal svoj rezbarski čut. Predvsem pa me je vezala dolžnost do matere in sester ter brata, da jim pomagam. Brat se je na Dunaju, kjer je študiral, v velikem pomanjkanju prebijal skozi težak študij.

Proti koncu leta 1912 je prišel direktor tovarne k našemu oddelkovodji in vprašal, če ima kakega mlajšega poštenega delavca, ki bi bil primeren, da bi se priučil polaganju linoleja. Na oddelku sem bil jaz najmlajši. Vodja me je poklical in predstavil direktorju. Pozdravil sem po nemško, ker direktor ni znal slovensko, zato me je takoj vprašal: "Verstehst du Deutsch?" (razumeš nemško), odgovoril sem na kratko: "Nur wenig!" (le malo). Povedala sta mi, da

želijo, da bi se priučil za polagalca linoleja. Dala sta mi nekaj časa za premislek. Ni mi bilo kaj premišljevat, saj sem vedel, da je delo polagalca bolje plačano od mojega tedanjega dela. Rekel sem takoj, da ponudbo z veseljem sprejemem. Z mojim pristankom sta bila zadovoljna.

Po tem razgovoru sem pozdravil in odšel na svoje akordno delovno mesto. Direktor in

Pula 24.12.1913. Fotografija poslana tovarni Linoleja v Trstu. Oče Anton Jež s sodelavcem g. Klautonom v času polaganja linoleja v "Marine Casino" v Puli.

vodja pa sta ostala še v razgovoru. Kolikor sem med delom mimogrede opazil, se je pogovor nadaljeval o meni. Na vprašanja direktorja so bili odgovori vodje daljši.

Ko je direktor odšel, me je vodja poklical in dejal: "Direktor me je vprašal po tvojem poštenju in odnosu do dela. S tvojim dosedanjim delom in ponašanjem sem zadovoljen, zato mi ni bilo težko izreči direktorju najboljšo pohvalo, ker vem, da me v svojem delu ne boš razočaral in vem, da boš tudi na novem delovnem mestu tak, kot si bil pri meni. V tovarni te čaka še lepa bodočnost!" Težko je bilo slovo od dobrega človeka, ki mi je s svojimi bodrilnimi besedami dal zaupanje, da mi ne bo treba več begati za vsakdanjim kruhom, ker se mi tu nudi stalna zaposlitev.

Naslednji dan po razgovoru dobim sporočilo, naj se javim pri vodji velike kontrolne dvorane, kjer se bom spoznal z raznovrstnim asortimanom linoleja, kar mi bo potrebno pri nadaljnjem delu. Ko sem stopil v pisarno, iz katere je bil zelo dober pregled čez obširno dvorano, sem lepo pozdravil po slovensko. Hladen pogled vodje ni obetal nič dobrega, obstal sem kot pribit. Vodja je v italijanščini ukazal tajnici (bila je Italijanka), da me vpiše v seznam delavcev oddelka, meni pa brez besed namignil, da mu sledim. Peljal me je v kot obširne dvorane in mi odkazal delo. Tu je bil kup, po 2 m dolgih lesenih letev in kup kvadratnih kosov 8x8x3 cm, pokazal mi je še kladivo in žeblice. Ne da bi razumel njegov italijanski ukaz, sem vedel, kaj je moje delo. Takoj sem pričel z delom, vodja pa je odšel, ne da bi mi privoščil prijazno besedo. Vedel sem, da ta človek dobro govori slovensko, čeprav ima prav izrazit nemški priimek, tako da sem bil prepričan, da je rasel v slovenskem okolju, govoril pa je tudi nemško.

Kasneje sem zvedel, da je bil z mojim predhodnikom dober prijatelj. Odkazano delo sem v nekaj dneh končal. Nadejal sem se, da me bo po tem delu premestil na kraj, kjer bom začel spoznavati delo, zaradi katerega sem bil premeščen. Moje upanje pa se ni uresničilo. Še naprej sem moral opravljati razna pomožna dela, katera sem opravljal brez kakršnega koli odpora. S svojim vestnim delom sem hotel dokazati, da mi dela krivico. V takem razpoloženju zapostavljanja sem opazoval druge delavce, kako marljivo opravljajo svoje akordno delo, iz katerega sem bil jaz izločen. Zaradi nopoštenega ravnanja sem bil prikrajšan na zaslužku, kar je trajalo nekaj tednov.

Vesetje do slikanja mi je bilo vedno pri srcu. Med enournim opoldanskim odmorom za kosilo je ostajalo še nekaj časa. Drugi delavci so med seboj zbijali razne šale, nekateri so kvartali, jaz pa sem ta čas porabil tako, da sem z raznimi barvami, ki so bile vedno na

razpolago za popravilo manjših napak na tiskanem blagu, slikal na odpadne kose blaga razne ornamente, kar pa sem ob koncu odmora tudi uničil, saj v kratkem času odmora ni bilo mogoče kaj resnega napraviti.

Ta moja zabava v prostem času pa je vzbudila

Orlovski tabor okrog leta 1910 v Logu pri Vipavi. Skrajni desni v drugi vrsti stoji oče Anton Jež s "šepko" ovito okrog pasu. Na originalu fotografije je njegova pripomba "med drugimi sem tudi jaz kot načelnik Vipavskega okrožja Orlov".

zanimanje enega od dveh kontrolorjev. Videl je, da imam veselje do čopiča. Slučajno je bila takrat v obdelavi velika partija tiskanega blaga, ki je oba kontrolorja in delavce precej zaposlila. Eden od njiju je prišel k meni in me odvedel k veliki mizi, na kateri je bilo tiskano vzorčasto blago. Pokazal mi je barve in čopiče ter dejal: "Vidim, da imaš veselje do slikanja; kjer so napake, popravi!"

Moje delo pri odstranjevanju napak s čopičem je bilo obema kontrolorjema všeč, ko je bila serija vzorčasto tiskanega blaga končana, je prišlo raznobarvno, netiskano blago, ki ni potrebovalo kakšnih barvnih popravkov, zato sem se zopet znašel na svojem zapostavljenem delu. Prišel je vodja, zdelo se mi je, da razmišlja, kaj naj mi zopet odredi. Zroč mimo mene se zagleda v ekscentrično obrabljen brus in mi v italijanščini ukaže, naj ga centriram. Dobro je vedel, da italijanščine ne razumem in mi je v tujem jeziku ukazoval samo zaradi odpora do mene. K sreči so vsa dela sama po sebi kazala, kaj je potrebno narediti. Tudi pri tem delu, za popravilo brusa, nisem pokazal nikakršnega odpora. Mirno sem mu rekel naj

mi preskrbi potrebno orodje, kar je tudi hitro storil. Brus je bil zelo obrabljen, tako da mi je dal precej dela, vendar sem tudi to delo temeljito opravil.

Še isti dan sem dobil nalog, da se naslednji dan odpeljem v Ljubljano, kjer se bom pridružil dunajskemu polagalcu, ki dela v Splošni bolnici, na očesnem oddelku. Delavec je bil že poprej obveščen o mojem prihodu. Priimka tega delavca se ne spomnim več, zanesljivo pa vem, da je bil izrazito nemški, znal pa je dobro slovensko. Ko sem se predstavil, me je lepo sprejel in me opozoril kot novince v tem delu, da moram paziti, kako pravilno poteka delo polaganja. Delo sva končala v petih dneh. Tovariško sva se poslovila in odšla vsak na svoje matično delovišče, tovariš na Dunaj, jaz pa v Trst.

K sreči sem kar pogosto dobival naročila za polaganje linoleja na raznih krajih v Trstu, Gorici in Ljubljani, kjer sem polagal v hotelu Union, v Tobačni tovarni, na sodišču in še v nekaj drugih ustanovah.

Na sodišču sem doživel veliko razočaranje. Vsi uslužbenci so govorili nemško, ravnatelj zgradbe je bil celo Nemec. Navdahnjen z narodno zavestjo, ki je bila tedaj lastna slehernemu tržaškemu Slovencu, sem bil žalosten, ko sem slišal naše ljudi govoriti nemško brez kakršnega koli odpora in to v naši matični slovenski Ljubljani. Vprašal sem enega od uslužbencev, zakaj med seboj govorijo nemško. Odgovoril mi je, da je tak ukaz. Ta odgovor me ni zadovoljil. Nisem si mogel misliti, da je kaj takega mogoče v Ljubljani, med tem, ko se mi v Trstu žilavo borimo za našo narodno bit.

Po vrnitvi iz Ljubljane sem dobil nalog, da grem v Opatijo, kjer me čaka delo v takratnem največjem hotelu Kvarnero. Delo se je nepredvidoma zavleklo dlje kot je bilo mišljeno, zaradi česar mi je zmanjkalo denarja. Ob tej neljubi situaciji sem se zavedal, kako bi bilo koristno, da bi mi v glavi ostalo več od tiste nemščine, ki sem se je učil v domači šoli. Tega sem se zavedal, ko sem upravniku hotela povedal, da sem ostal brez denarja. Dejal je, da to ni nikakršen problem, treba da je samo telefonirati na našo upravo, da dobim pristanek za potreben denar. Za upavnika to

zares ni bil problem, bil pa je za mene, ker sem vedel, da bo razgovor v nemščini in to še po telefonu na razdaljo. Do takrat še nisem imel nikoli telefonske slušalke ob ušesu.

Upravnik je dobil zvezo z upravo v Trstu in mi potisnil slušalko v roke, kar me je spravilo v zadrego. Nisem vedel takoj, kaj naj rečem uradniku, ki me je v nemščini vprašal, kaj želim. V trenutku pa sta se mi pojavili na jeziku le dve besedi: "Bitte Geld!" (prosim denar), več se ni izmotalo iz mojih možganov. Uradnik je še kar naprej govoril, jaz pa ga nisem popolnoma nič razumel. Slušalko sem dal upravniku, ki je še nekoliko govoril, potem pa dejal, da je vse urejeno in da bom dobil potreben denar.

Po vrnitvi v tovarno sem se zaradi obračuna javil v pisarni. Pri vstopu me je prvi opazil uradnik, s katerim sem imel "izčrpen" telefonski razgovor iz Opatije. Smeje je rekel na glas: "Jetzt ist unser Bitte Geld gekommen!" Vseh petnajst navzočih uradnikov se je enodušno zasmejala pozdravu, kar pomeni: zdaj je prišel naš prosim denar. Še danes se mi zdi čudno, da me ni ta spontani smeh vrgel iz ravnotežja. Glasno sem le odgovoril: "Das Geld habe ich doch bekommen!" (denar sem pa le dobil).

Dragi pionirji, po dosedanjem opisu ste spoznali, kako me je usoda življenja metala iz ekstreme v ekstrem. Gornji opis o mojem dogodku v hotelu Kvarnero v Opatiji naj vam dokaže, kako je nerodno, če ne obvladaš jezika ljudi, s katerimi se srečuješ v svojem poslovnem življenju, kar bo potrjeno tudi v nadaljnjem opisu mojih doživetij.

Ob tej priliki vam priporočam, zlasti tistim, ki jim je usoda namenila, da boste zapustili svoj rodni krov, da posvetite vso pozornost jeziku območja, v katerem imate svoje poslovne odnose.

Leta 1913 sem bil zaposlen v tržaškem Arzenalu, kjer sta bili v generalnem popravilu dve nemški bojni ladji Goeben in Breslau. Polagal sem linolej na krovu in v kabinah. Po zaključenih delih so ladji naložili z vsemogočimi orožji in municijo. Za napolnitev je v dok pripeljalo več tovornih vlakov. Ko je bilo delo opravljeno, je sledila velika slovesnost, ki se jo je udeležil tudi

Del razglednice, ki jo je oče Anton Jez poslal materi Mariji Jez s pozdravi iz Opatije, kjer je polagal linolej 10.6.1913 leta.

prestolonaslednik Ferdinand. Po slovesnosti sta ladji odpluli iz Arzenala in se nista več pojavili v Trstu. Splošni remont in vkrcanje toliko orožja in municije je bil znak, da se Nemčija pripravlja na vojno, ki je sledila leta 1914.

Kmalu po končanem delu na ladjah sem dobil naročilo za delo v Sarajevu, v banki in kinodvorani. To orientalsko mesto je name napravilo močan vtis. Prvič sem videl mošeje in ponašanje muslimanov, njih posebno obrt, izdelke iz bakra. Obiskal sem muzej, ki je imel takrat zelo močan oddelek z morskim življenjem, od malih bitij do velikih morskih psov.

V neki trgovini sem se srečal s slovenskim trgovskim potnikom, ki je s svojimi ponudbami prepotoval vse južnoavstrijske predele in je dobro poznal navade teh ljudi. Pogovor je nanesel na običaje teh krajev. Omenil sem dogodek, ki sem ga doživel pred nekaj dnevi, pri sprehodu po bolj samotni ulici nad mestom. Na ulici je bilo bolj malo prometa. Pogled proti mestu je zakrivala gosta zelena ograja ali pa visok zid, le redko kje je bila odprtina, od koder je bil lep razgled na mesto, zato sem se pri vsaki odprtini ustavil in opazoval mesto in okolico. Bil sem že precej visoko, ko sem opazil v zidu odprtino, za katero je žuborel potoček;

ob njem pa je lepa mlada ženska prala perilo. Postal sem nekoliko časa, gledal na mesto in okolico, kakor tudi na žensko, ki je bila zamaknjena v svoje delo. Ko me je opazila, je kot blisk potegnila feredžo čez obraz. Spoznal sem, da je muslimanka, zato sem kraj takoj zapustil, da nisem ženske motil pri njenem delu. Potnik mi je rekel: "Srečo si imel, da ni bilo poleg moža." Potem mi je pripomnil: "Pazi, kaj boš videl sedaj!" Obrnil se je k moškemu, ki je stal poleg naju in ga prosil, naj mu posodi rezilo, da si ošili svinčnik. Zaprošeni je potegnil izza pasu do 50 cm dolgo zakrivljeno rezilo, kake 3 cm široko. Potnik je po uporabi orožja vrnil in se zahvalil. Rekel je: "To sem naredil namenoma, da boš pri svojih obhodih previdnejši."

Predno sem odšel v Sarajevo, je izvedel za moje potovanje že imenovani vratar Runič. Prosil me je, da bi njegovemu prijatelju odnesel pismo na naslov: Princip, Pražarna kave, ob levi strani Miljačke. Prijatelju sem rad ustregel in pismo oddal lastniku male pražarne kave. Prijazni lastnik se mi je pristrčno zahvalil za pismo.

Med opravljanjem dela sem prejel od tovarne iz Trsta naročilo, naj se vračam preko Metkoviča in po morju do Zadra, kjer me čaka delo v Kmetijsko oljarski zadruzi. Po končanem delu naj se vrnem v Trst.

Potovanje z ozkotirno železnico do Metkoviča, skozi bosanske gozdove in hribovite predele, je bilo zelo zanimivo. Uboga mala lokomotiva je težko obvladala strme vzpone. Da smo ji potniki olajšali breme, v Ivanbrdo, smo izstopili brez strahu, da bi nam pobegnili. V okolici Mostarja sem na polju opazil večjo skupino delavcev in delavk, vse oblečene v pisane narodne noše, kar je napravilo izredno lep vtis na vse takratne potnike. Med vožnjo sem opazil tudi lep vodni slap, precej širok, ki sicer ni bil visok, lep pa zato, ker se je v vodoravni črti pretekal čez ravno skalo, kot da bi tekel čez rob mize.

Reka Neretva je iz Metkoviča plovna. Ravnina ob njej je zelo rodovitna. Med vožnjo po reki smo srečali srednje velik čoln, naložen do vrha z grozdom. Čolnarji so se bali srečanja s parnikom, zato so premec čolna obrnili proti bregu, da so se zavarovali pred valovi, ki jih povzroča večja ladja.

Kmalu po tem, ko smo pripeljali v morje, sem

stoječ na premcu zagledal kakih 12 m daleč veliko plavajočo želvo, ki je zaslutila nevarnost in se kot blisk potopila v globino morja.

Ker je bila to moja prva vožnja ob dalmatinski obali in njenih otokih, je bilo to moje posebno doživetje. Vožnja - plovba med otoki, nudi toliko lepote, da opazovalcu tudi zaradi dolge plovbe ne more biti dolgočasno. Povsod se odpirajo novi pogledi.

Ob pristajanju v raznih pristaniščih se je očem nudil pogled na posebnosti kraja; le žal, da so bili postanki ladje zelo kratki, ker bi sicer izgubila preveč časa na svoji dolgi plovbi. V Splitu je velika zgodovinska Dioklecianova palača.

V Zadru sem se javil pri omenjeni zadrugi. Delo sem opravil v treh dneh, nato pa sem se z ladjo vrnil v Trst. Eno noč sem prespal na palubi. Spanje na ležalniku, zaradi nočne ohlaiditve, ni bilo preveč prijetno. Tudi ta vožnja je bila zelo zanimiva. Peljali smo se mimo kvarnerskih otokov, Pulja in istrske obale.

V Trstu smo pristali okrog osme ure zvečer. Prijatelj Tone Beltram je bil vesel moje vrnitve, bil pa je zelo obziren in rekel: "Vem, da mi imaš marsikaj povedati s potovanja, vem pa tudi, da si od dolgega potovanja utrujen, zato se bova raje jutri pogovorila. Želim ti lahko noč!" Imel je prav, kmalu sem trdno zaspal,

in bežečo napadalno svojad. Luč je prebudila tovariša, ki je vzkliknil: "Kaj počenjaš?" Pokazal sem mu okrvavljeno roko in blazino, on pa je po italijansko, naglas začel kritizirati malomarnost gospodinje, ki se je hitro pojavila na vratih sobe. Beltram jo je zelo ostro napadel glede njene malomarnosti in ji rekel: "Signora! opozoril sem vas, da se danes vrne tovariš, bila bi vaša dolžnost, da pogledate, v kakšnem stanju je njegova postelja." Gospodinja je hitro pobrala vso posteljnino in zamenjala tudi spodnje blazine. Izgovarjala se je, da ni mislila, da se že danes vrnem. Borba proti tej nadlegi je bila zares težka, ker ni bilo raznih sredstev proti mrčesu tako kot danes.

Po vrnitvi iz Zadra sem delal na raznih krajih, tudi v Brežah na Koroškem, večje delo sem imel tudi v Gorici, v nekem vzgajališču za mladino, ki je bilo takrat pod nemško upravo, potem v tobačni tovarni v Rovinju.

Teden dni pred napovedjo vojne Srbiji pa sem ponovno v Zadru, kjer sem polagal v pravoslavni biskupiji. Po končanem delu sem hotel z ladjo odpotovati proti Trstu, kar pa mi je napoved vojne preprečila. Zaradi vpoklicev vojnih obveznikov so bila vsa vozna sredstva na železnici in morju ustavljena za civilni promet. Tako sem tri dni čakal v brezdelju.

Vse tri dni so bile zasedene ladje z vpoklicanimi Dalmatinci in Bosanci, premnogimi kandidati smrti. Mnogi od njih so se zadnjič poslavljali od svojih domačih; le redki se bodo vrnili. V teh dneh so se odvijali razburljivi prizori, koliko solz je preteklo. Žene, otroci, starčki in starke so solznih oči zrli v ladjo, ki se je vedno bolj oddaljevala in odnašala njih najdražje sinove, očete in može.

Tretji dan teh odvozov sem zopet gledal tragično

vkrcavanje teh ubogih žrtev. Kot prejšnja dneva so ljudje na obali žalostno in jokaje strmeli za odhajajočo ladjo, ki je izginjala izpred njih solznih oči. Ljudje so se že začeli razhajati, ko je nekdo iz preostale skupine zavpil: "Glejte, ladja se vrača!" Vse je prevzel preplah, kaj neki se na ladji dogaja?

Perhavčeva hiša v Tabru leta 1917, od koder je bil doma gospodar Miro Perhavec. Sprejem cesarja Karla in generala Borojeviča.

vendar mirno spanje ni dolgo trajalo. V spanju sem se začel praskati po vratu. Kmalu sem se prebudil in prižgal svetilko. Presenečen sem opazil krvavo roko. Bile so stenice, ki so bile velika nadlega tistega časa, še posebno, če ni bilo skrbne roke hišne gospodinje. Ko sem prižgal luč, sem videl še okrvavljeno blazino

Večja skupina policajev in žandarjev je zavzela prostor ob sidrišču in čakala prihajajočo ladjo, tudi ljudje so se vrnili do sidrišča. Ob pristanku ladje so se prikazali na krovu vojaki z vklenjenim civilistom. Povedali so, da je hotel z bombo potopiti ladjo. Množica je hotela tega človeka linčati, kar pa ji seveda ni uspelo. Policija je vklenjenega obkolila in ga hitro odpeljala skozi vrata obzidja in vrata močno zastražila, da jim množica ni mogla slediti. Po izkrcaju se je ladja obrnila in ponovno odplula, na obali pa se je ponovilo jokanje in obupno gledanje za odhajajočo ladjo, dokler ni izginila. Na ladji so tega človeka odkrili prav v času, ko je hotel aktivirati eksploziv. Četrty dan sem z ladjo odpotoval. Po vrnitvi v Trst sem takoj dobil naročilo, da moram iti v Pulo, kjer je neko manjše popravilo v Marine

kazinu (mornariški oficirski dom). V Puli je takrat mrgolelo vojaštva vseh rodov vojske. Po končanem delu sem se sestal s skupino fantov - vojakov iz našega vipavskega trga. Vsi so bili mnjenja, da bo vojna s tako močnim vojnim potencialom s Srbijo kmalu končana, izkazalo pa se je, da je bila zmaga nad Srbi trd oreh. Med bojem s Srbijo se je začela tudi vojna z Rusijo. Na prostrani ruski fronti je bilo ogromno vojaštva, posebno Rusov. Avstrijske čete so v začetku žele nekaj uspehov, kasneje pa so Rusi v protiofenzivi vrgli Avstrijce nazaj čez Karpate. Ponovna močna avstrijska ofenziva pa je ruske čete zopet pregnala čez Karpate in ponovno osvojila Galicijo. Za časa teh bojev je padlo na obeh straneh na tisoče in tisoče vojakov.

(se nadaljuje)

Fotografije so last Antona Ježa, ml.

TILKA MIKUŠ

Rojena sem 10. aprila 1910, Nanos št. 23, bivam v Budanjah 110a.

Obiskovala sem 4 razrede slovenske osnovne šole v Vipavi.

Začeli smo se učiti tudi italijanščino, ker pa me je skrbelo, če bom znala, sem se ustrašila in vse skupaj pustila. *Nej blu mus tiskt u šulo huodit.*

Moj poklic je bil gospodinja kakor tudi moje mame. Oče je bil kmet.

Moj rod

Moj tata se je rodil na Nanosu pri Strgarjevih. Pisali so se Pižent. Jaz se spomnim, da so bili v družini trije bratje. Mojemu tatu je bilo ime *Lujze*, potem je bil Martin, ki se je poročil doma, ter Janez. Ta se je poročil v Podnanos.

Moj tata je dobil Bajcovo hišo na Nanosu. Pri Bajcu je živela samo ena teta, neporočena. Pravzaprav so bili pri Bajcu rojeni 4 otroci, 2 fanta in 2 dekleti. Fanta sta umrla mlada, neporočena. Ena od sester se je poročila, toda prvi večer je ušla od moža, prišla je nazaj domov, cunje je vrgla *skuzi vaknu*. Tudi ona je umrla mlada in brez otrok. Ostala je še ena sestra, ki se ni poročila in je na stara leta dala svoje premoženje mojemu tatu v zameno, da bo njegova družina skrbela zanjo. Pravili smo *ji naša tieta*. Z njo nismo bili v sorodu. Ime pri Bajcu je ostalo.

Kdaj se je moj tata rodil, se ne spomnim točno.

Kolikor se spomnim, je bil moj tata star okrog 80 let, ko je umrl. Moj tata se je navadil pisati pri vojaki in imel je zelo lepo pisavo. Moram pa povedati, da ni verjel, da je zemlja okrogla. Če mu je kdo hotel to razložiti, je rekel: *Tu pa ni rejs!* Toliko je pravil od Rusije, da so mu ljudje dali ime Rus.

Delal je tudi *jeplence* in prodajal *japnu*. Bilo pa je več dela kot denarja, ker je moral najeti druge ljudi. *Samo martrali smo se in kaku.*

Znal je igrati na *hrmuniko* in nas navadil vse, ko smo bili še majhni, plesat. Ko je igral, je vmes mrmral mhm, mhm, mhm... *Pliet je znau ku hudič in k sem bla bul velika, sm pliesala znim ku zludi.*

Včasih smo imeli tudi do 12 glav živine, po 10 ovac, 2 prašiča, kokoši, kozo in po dva psa, Sultana in Tačko.

Poleti smo pasli ovce in govedo. V jeseni smo jih gnali na pašo na Šembiško in Podraško

Zadaj od leve: Antonija Vidmar, moja mama, Sinji Vrh, poročena Pižent, Nanos, pri Bajcu, Ivanka Pižent, Podnanos, por. v Italiji, nepoznana, Francka Vidmar, moja botra, Sinji Vrh, neporočena, odšla v Francijo, nepoznani, nepoznani
Sredina od leve: Marička Pižent, moja sestra, Nanos, por. Mella, Podnanos, Ivanka Krhne, Vipava (Krhnečka), Tilka Antonija Pižent, Nanos, por. Mikuš, Budanje, Jožefa, por. Pižent, Podnanos, Janez Pižent, moj stric z ženo Jožefo Podnanos,
Otroci: Dore, Miro, Ivan (njihovi otroci)
Spredaj dekleti Polenakovi iz Orehovce, sedita, obe odšli v Ameriko

goro. Pravzaprav smo se malo bali, da bo kakšn kej riek. Tam smo pasli le takrat, ko so gospodarji iz Šembida, Podrage in Lozic že pokosili. Vedno nismo ostali pri živini in zgodilo se je, da je živina prišla kar sama domov. Enkrat se je pa zmotila. Namesto domov je zavila proti Šembidu. Ponoči sta jo šla brata iskat. Dobila sta jo na vrhu gore nad Šembidom. Spominjam se tudi, kdaj sem prvič videla volka. S sestro Maričko sva pasli na Rovti. Stari sva bili okrog 10 do 12 let. Med živino je bilo tudi 10 ovac. Prekopicavale smo se. Na pašnik je prišel velik pes in se približal ovcam. Ovce so se umikale in ustavljale. Pes jim je sledil. Marička ga je klicala: Te, te, te... kot psa. Jaz sem ji rekla: Pusti psa, psa se pusti na miru. Kar naenkrat pes zgrabi ovco za nogo. Ovcu je bilo ime Pika. Medve s sestro sva se ustrašili, tekli sva domov in kričali: *Vielk ps j' zgrabu Piko z' nuogo*. Tata in brat Stanko sta takoj vedela, da je to volk. In sta šla nad volka. Medtem časom je volk zvlekel ovco kakih 10 m in jo je imel pod grmom. Ljudje so pripovedovali, da volk drži ovco spredaj in jo od zadaj priganja z repom. Ko sta prišla tata in brat do nje, je ravno izdihnila; bila je že olupljena po stegnu. Volk je zbežal, tata mu je

sledil skoraj do Abramovih in ga čakal. Imel je staro puško. Volk je prišel okoli grma, tata je ustrelil, puška je zatajila, ni dala ognja, naredilo je samo *šklemf* in volk je ušel.

Moja mama je bila doma s Sinjega Vrha. Pisala se je Vidmar. Imela je sestro Francko, držala me je pri birmi. Ona je služila v Gorici, nato je odšla v Francijo. V Franciji je šla na operacijo in na operaciji umrla. To je bilo pod Italijo. Potem so bili bratje: Drejc, Tone,

Aleksander in Pepi. *Pzabla s'm povejdat, d' j' blu muoji mami imje Antonija*. Drejc se je poročil, žena je bila iz Trbuš. Na Vrlovšu so imeli živino, nato so se preselili na Gradišče. Njegovi otroci so bili: Karlina, Rozka, Marička in Tone.

Strica Toneta nisem poznala. Poročil se je z Mrguonko z gore. Šel je v vojsko in se ni več vrnil. Pepe je živel v Žapužah. Stric Aleksander je bil poročen dvakrat. S prvo ženo je imel 2 fanta. Žena mu je umrla. Ponovno se je poročil. Živel so v Vipavi Pod skalco. V drugem zakonu je imel hčer Julko in sina Bernarda, ki je umrl še kot otrok. Ko se je hči Julka poročila, so se preselili in to večkrat. Najprej v Maribor, potem v Žiri, Izolo in nazadnje v Ljubljano, kjer so tudi pokopani. Tudi sestrična Julka je že pokojna.

Največ smo se *žlahtali* s stricem Aleksandrom. On je tudi znal igrati na harmoniko. Rad nam je kaj pripovedoval. Vipavski možje so se dobivali z dekanom Breitenbergerjem. Ne vem točno zakaj, ali so imeli kakšne sestanke ali kaj. Gospod dekan jim je tudi kaj smešnega povedal in med drugim tudi o otrocih, ki jih je imel pri verouku. Otroke je vprašal, če verjamejo, da je hudič. Neki deček mu je

odgovoril pritrdilno. Vprašal ga je, če je siguren. Fantič mu odgovori: *Kej n' bm verjou, včeri k' je pršu nš tata z guozda, j' rieku: spejt mi j' ta hudič drva pbrau.*

Ko je bila moja mama mlada, je služila v Senožecah in potem se je poročila na Nanos.

Od leve proti desni: moja prijateljica Ivanka, jaz - Tilka, moja prijateljica Milka in moja sestra Marička

Ni hodila nikdar v šolo, ni znala pisat. Če je znala brat, ne vem, spomnim se, da je v cerkev hodila z mašno knjigo.

V naši družini se je rodilo 8 otrok, eden se je rodil mrtev. Janez je umrl, ko mu je bilo 10 let in Julka je bila stara 8 let. Vzrok smrti je bila angina. Ostalo nas je še 5 otrok. Najstarejši je bil Lojze, nato Francka, Stanko, jaz in Marička je bila najmlajša. Lojze in Stanko sta se poročila na domu. Francka se je poročila v Duplje, jaz v Budanje in Marička je romala povsod. Njen mož je bil *zuogr*. Pepino mu je bilo ime in doma je bil iz Furlanije. Stanovali so na Colu, v Sanaboru, na Šembiški Gori št. 1 in na koncu so si kupili hišo v Podnanosu.

Moja mama je nosila solato v trg prodajat. Kupila si je *cukr* in *k'ffe*.

Rada je pila *k'ffe*. *Nej blu živeža tiskrt*. Umrla je, ko ji je bilo 75 let.

Štala je bla s slamo krita, kar je blu družga je blu s kuoremi. Imeli smo veliko vežo, kuhinjo, zgoraj smo imeli 3 sobe, *ma bel revne*. *Ena nej bla izdelana in ji je pravu muoj brat Stanko štalca*. V kuhinji smo imeli ognjišče, pozneje smo napravili štedilnik. *In kašn, rajfnik smo imejli pod zjemlo, ma nej ulejku, sej nej bu bu naumen*. *Če je blu suhu vrijeme, je še ulejku, ma če je bu dež...* Morali smo narediti normalnega. Ko sem se poročila, ga je naredil moj mož, ki je bil zidar.

Moja otroška leta

Hodila sem *buorsadit*, pasla sem ovce in krave, delala sem na polju, pomagala pri *jplenci*. Imeli smo dva mlada *b'ka*, *taku naumna kt j'st*. *Usje sta me ubugala*. Vsi trije smo vlačili drva k *jplenci*. Kuhala sem, ko ni bilo mame doma. *Tarala* sem tudi lan in predla na kolovratu. Lan smo sejali spomladi. Imeli smo precej veliko njivo blizu hiše. Ko je lan dozorel, smo ga *porili* in ga raztegnili po njivi lepo v vrsti, ne tako kot seno, da se je malo osušil. Na prostem smo naredili peč. Dim je bil speljan po jarku stran od ognja in na koncu jarka, kjer je dim uhajal na prosto, smo položili palice v obliki mreže. Na to leseno mrežo smo dali male snope lanu, da se je sušil. Ko je bil lan suh, smo ga *tarali*. Položili smo ga na pripravljeno desko za *taranje*. Rekli smo ji *taralca*. Bila je od 1 do 1.5 metra dolga, na sredi je imela po vsej dolžini žleb. Lan smo dali na desko počez in po njem tolkli z dolgim lesenim nožem. Tolkli

Micka Trkman z Gradišča pri Vipavi in jaz v Ljubljani leta 1931

Lojzka je bila šivilja in je šivala pri nas doma na Nanosu. Želela se je fotografirati z mano. (Foto Anton Vilar v Vipavi)

smo toliko časa, da so se stebila olupila in da se je lan zmeščal ter se spremenil v tanke niti. Te niti smo nato predli na kolovratu. Naredili smo štrene. Štrene smo okuhali, ker so bile črne in umazane. Okuhati smo jih morali večkrat. Sušili smo jih na soncu, da so se pobelile. Obeljeno laneno nit smo zvili v klobec. Mama je kupila bel bombaž in vse to smo nesli k Cencu nad Colom. Tam so imeli statve. Tkalec je bil moški. Iz stkanega platna smo si sešili obleke, brisače, rjuhe. Še danes imam brisače iz lanu, ki smo ga pridelali doma na Nanosu. Še kot majhna punčka sem velikokrat nesla klobce lanu k Cencu in to sama. Pot do Cenca me je vodila mimo Blažonovih do Višenj in Cola in nato do Cenca.

K nauku sem hodila še prej ko sem šla v šolo. Hodila sem sama v Šembid, enkrat na teden. S sabo sem nesla *nmal k'fjeta*. Skrila sem ga pod kakšen grm v kraju, ki smo mu rekli *Pod konjem*. Zakaj to ime, ne vem. Spomladi so peli ptički: *fige jou, fige jou...* in tako sem bila neumna, da sem se jih bala. Nobeden od starejših nam ni povedal kaj o ptičih.

Knjige smo imeli doma, toda ne vem kakšne, slovenske so bile gotovo.

Spomnim se tudi dogodka, kako sem nagnala dva Italijana. Doma sva bili sami z našo teto Micko. Od Abramovih sta prikorakala k nam dva Italijana. Prišla sta naravnost v kuhinjo.

Jaz sem se umaknila v *štalo*. Onadva sta me videla skozi okno in sta prišla za mano mimo privezanega psa, ki se ni oglasil. Jaz sem bila jezna in sem rekla psu: "Ali spiš ali kaj?" Odvezala sem ga, držala sem ga na *ketni* in ga naščuvala na Italijana. Pes je vlekel mene in dirjal za njima. Bežala sta na vrat na nos proti vrhu, kjer so delali cesto. Nikoli več se nista vrnila.

S starši sem se razumela. Tata me je imel rad. Z njim sem hodila v gozd *husje* podirati. Rekel je, da znam dobro žagat.

Moja mladost

Moji prijateljici sta bili Julka in Pepca. Doma sta bili iz Višenj. Preselili pa sta se k Abramcu, kjer je bila poročena njihova sestra. Radi smo se videli in večkrat tudi plesali pri nas doma, saj je bil moj tata *guodc* in tudi brat Stanko se je naučil *guodit*. Julka je umrla mlada za rakom. Pepca se je poročila in je tudi že pokojna.

Veselo je bilo, ko se je brat Lojze poročil. Vzel je Micko iz Višenj. In to je bilo pozimi za pust. *Mielu je kt de bi cigane trgu ceu tjeden. Tist kje biu na ohceti, ni mogel domov in taku smo pljesali ceu tjeden.*

Služila sem pri Margonovih in Blažonovih. Stara sem bila okrog 10 let. Opravljala sem gospodinjska dela. Pri Blažonovih sem bila za pestrno. Nato me je mama dala v Podnanos učiti se šivat k družini Preprost, po domače Županovi. Tako so se pisali. Domača hči Anica se je tudi učila. Šivala si je eno obleko in je vedno pela: Kobarid je lepo mesto... Prav naveličala sem se je poslušati. Enkrat se jim je krava odvezala, njihova mama je bila v cerkvi in jo je šla iskat, da je prišla kravo privezat.

Nato sem bila doma nekaj let. Ko sem imela, mislim da 20 let, sem šla služiti v Vipavo k Vidrihovim. Imeli so kmetijo in sobe so oddajali italijanskim oficirjem. Pospravljala sem sobe, molzla krave, zibala, *pucala* hišo in podobno. Gospodarja so imeli Italijani na piki, ker je bil zaveden Slovenec in je zbežal čez mejo v Jugoslavijo. Za njim so odšli tudi drugi člani njegove družine in jaz sem šla z njimi. V Ljubljani so vzeli v najem gostilno in tako sem bila pri njih približno 2 leti. Gostilna je bila pod ljubljanskim gradom. Imenovala se je Grajska klet. Nato sem se zaposlila pri družini Škrlep. Imeli so tovarno kisa. Opravljala sem vsa

V Ljubljani z Micko Trkmanovo (Gradišče), jaz in Vinko leta 1930

gospodinjska dela. Imeli so dva fantka, Dušana in Fedija. Tam sem se naučila voziti kolo.

Svojega pokojnega moža sem srečala v Ljubljani v parku Tivoli. Neko nedeljo sva šli s prijateljico Fani Lavrenčič v Tivoli. Fani je bila doma iz Vrhopolja in je tudi služila pri eni družini, ki je imela delavnico *marel*. V Tivoliju sva srečali vrhopoljske in budanjske fante. Šli smo plesat v gostilno in tako se je začelo. Toda jaz ga v začetku nisem marala. Rekla sem si, kaj misliš, da te bom imela *bl malu*. On je začel hodit v gostilno Grajska klet. Gostilno so Vidrihovi oddali ter najeli drugo hišo, kjer so oddajali sobe študentom in drugim. Moj bodoči mož je potem tudi stanoval pri njih. On je bil zidar. Jaz sem odšla služiti k Škrlepovim.

V Ljubljani sem bila kaka 3 leta. Kmalu potem, ko sem prišla domov, sva se poročila, in sicer na sv. Jurija dan, 24. aprila 1933. Poroka je bila v Budanjah. *Nunc* Aleksander Vidrih iz Vipave je igral na harmoniko. Bilo je veliko svatov in polno *šeškarjev*. Vsi so rekli, da tako vesele ohceti niso že dolgo doživeli. Po poroki sva bila na stanovanju v Budanjah v *Brithu*. V zakonu sta se nama rodili dve hčeri. Jaz imam obe hčeri enako rada. Vzgajala sem ju sama,

moža ni bilo doma, ker je delal. Mož je bil dober pripovedovalec. Pozimi, ko ni bilo zidarskega dela in je bil doma, nam je vsem trem zelo rad pripovedoval razne zgodbe in prigode in ob večerih glasno čital razne knjige. Jaz pa sem jim rada kaj zapela in jih naučila kakšno pesmico.

Moja domačija

Ker nismo imeli svoje hiše in smo se večkrat selili, sva si z možem po vojni sama zgradila hišo. Delala sva jo več let. Ni bilo ne denarja in ne materiala. Mož je hodil v Ajdovščino po cement in velikokrat je prišel domov brez njega. Hiša je narejena z *buštvo*. Narejena je po starem iz kamenja. Najprej smo si morali napraviti kamenje; cementne bloke je mož delal sam. Pesek smo si morali sami izkopati. Pot, da smo lahko pripeljali pesek domov, smo si morali tudi sami popravljati, samo en klanec so nam pomagali tudi drugi utrdit. Pomoč smo najeli samo za ploščo, prišlo jih je šest. Jaz sem *malovarla*, naučila sem se delat malto. Hišo smo zidali v etapah. Ko je bil cement in denar, smo zidali; ko ni bilo cementa in ne denarja, je vse stalo. Naredili smo visokopritlično hišo. Spodaj so kletni prostori, zgoraj bivalni. Hišo smo sedaj zvišali in jo še popravljamo.

Tudi domov na Nanos smo radi hodili, posebno pa še poleti ob košnji in maline brat. Vsi smo se radi vračali domov.

Zadaj stojijo Abramova mati in oče, Micka Bajcova - moja svakinja, jaz s hčerko Valentino. Spredaj sedijo Julka - Mickina sestra, nepoznani mladenič, Pepca - tudi Mickina sestra in trije neznani otroci.

Podedovana in moja sporočila

Svojim staršem nismo nikoli rekli, da so staromodni. To pravijo danes otroci svojim staršem in ko bodo imeli današnji otroci svoje otroke, bo ista pesem. Mi smo spoštovali svoje starše. Spoštuj očeta in mater, da ti bo dobro na zemlji.

V mojih mladih letih sem slišala ta pregovor: Kdor služi, je do grla v luži.

Spomnim se tudi to, da se na dan sv. treh kraljev dan toliko podaljša, kolikor potrebuje petelin za skok čez prag.

Jaz in spremembe

Ja, ja spremembe so pa glede oblek, ali jo ima tako kratko, da komaj ritko pokrije, ali pa ima dolgo do tal in potem zadaj razprano skoraj do ritke.

Mi smo hodili peš z Nanosa v Vipavo. Morali smo iti po živež. K maši smo hodili v Vipavo, Podnanos ali v Podkraj. Vipavski dekan Breitenberger je velikokrat dejal, da z Nanosa ne zamudijo maše, dočim tisti, ki so najbliže cerkvi, pa jo.

Denarja ni bilo. V trgovini smo pogostokrat jemali na *puf* in trgovec je lahko v *bukevce* napisal, kar je hotel.

Moja sedanjost, prosti čas, delo, narava in vera

Ob delavnikih kuham kosilo, čistim solato, spomladi in poleti delam na vrtu, tudi pokosim še kaj malega, pobiram sadje, tolčem orehe, kvačkam in *štrikam*. Ob nedeljah grem k maši in litanijam in čitam časopis Družina.

Dolgčas mi ni in mi ni nikoli bilo. Ne bojim se umreti, toda študiram, kam bomo prišli in kako bo, to je skrivnostna reč. Zelo rada prečitam kaj o tej stvari. Naravo imam rada in to vse letne čase. Skoraj vsak dan grem do cerkve sv. Ahacija. Do nje je kakšnih 15 minut hoje. Rada hodim po naših gmajnah.

Vera mi pomeni vse. Rada hodim v cerkev.

Pripoved zapisana oktobra, novembra in zaključena decembra 2000.

Zapisala hčerka Valentina Kogoj, Budanje, januar 2001

IZ NAŠE KS

IZ NAŠE KS

Svet KS Vipava se je v poletnih mesecih sestel dvakrat. Na prvi seji so člani obravnavali problematiko dokončanja Trga Pavla Rušta. Na trgu še niso nameščene 4 luči, manjkajo pa tudi klopi. Kjer so sedaj začasno nameščena korita z rožami, manjkajo kamnite kroglice. Menili so, da bi bilo potrebno čim prej dokončati dela, začasno pa bi namestili litoželezne klopi.

V avgustu so največ pozornosti namenili pripravi programa za izvedbo prireditve Vipavska trgatev 2002. Na to sejo smo povabili tudi vse vipavske občinske svetnike z namenom, da ugotovimo, zakaj ni bil izpeljan nobeden od zastavljenih ciljev v tem letu. Potrebno bi bilo dokončati dela na stari šoli (obnova fasade, menjava žleba na strehi, ureditev parkirišča za staro šolo) ter ureditev Beblerjeve ulice. Ker se je seje udeležil samo en občinski svetnik, smo samo razpravljali o problemih, za nadaljnje delo pa bo potreben resnejši pristop k reševanju načrtanih ciljev. Upajmo, da bo jesen in z njo volitve za nove občinske in krajevne člane prinesla novih moči in idej, da bodo cilji doseženi.

*Zapisala Marija Černigoj,
za KS Vipava*

POLETNE KULTURNE PRIREDITVE »IZVIR VODA IN GLAS SRCA 2002«

Občina Vipava je letos že tretjič organizirala poletne kulturne prireditve pod imenom »Izvir voda in glas srca«, ki potekajo v okviru projekta Imago Sloveniae – Podoba Slovenije. Zaradi zmanjšanih sredstev v občinskem proračunu se je obseg prireditev skrčil le na mesec avgust in na zaključno prireditev v septembru, izvajale pa so se samo v občinskem središču.

Tako se je v Vipavi »zgodilo« šest kulturnih prireditev od 3. avgusta do 6. septembra. Letos prenovljeni Trg Pavla Rušta se je izkazal kot primeren in prijeten prostor za izvajanje takih prireditev, kjer obisk ni množičen in izvajalci ne potrebujejo nujno odra.

Prireditve:

3. avgust: Tantadruj – zgodba, ki seže do srca, je bila na velikem filmskem platnu na prostem, v okolju, kjer je bil film sneman (Trg Pavla Rušta), še bolj ganljiva. Filmska slika se je občasno popolnoma zlila s prostorom in za približno 250 gledalcev je bilo, kot da so udeleženi v zgodbi.

10. avgust: Trio Rok Weber – skupina, ki igra umirjen jazz, swing je naletela na deževen dan in na težko odločitev, ali odpovedati koncert ali se preseliti v dvorano. Odločili smo se za dvorano. Maloštevilno občinstvo (40-50 ljudi) je bilo navdušeno nad koncertom, nastopajoči pa nad hvaležno publiko.

17. avgust: Mladinska skupina Folklornega društva Vipava in cerkveni Mešani pevski zbor iz Vrhpolja sta na Trgu Pavla Rušta sooblikovala očem in ušesom prijeten program. Zvok slovenskih cerkvenih in posvetnih pesmi je ob dirigiranju zborovodkinje ge.Vide Furlan, letošnje dobitnice priznanja - plakete občine Vipava, blagodejno zvenel v poletno noč nad

Mladinska skupina Folklornega društva Vipava

trgom. Harmonika in obujanje ljudskih plesov pa sta spodbudila tudi starejše obiskovalce, da so zaplesali s člani Folklornega društva. Okrog 250 - 300 obiskovalcev je bilo zadovoljnih, rajanje pa kar prekratko.

Nastop cerkvenega Mešanega pevskega zbora iz Vrhpolja

24. avgust: nastop Ansambla Donskih kozakov je bil vsekakor »špica« letošnjih prireditev. Svetovno znana pevska in plesna skupina iz Rostova ob Donu je očarala množico (preko 1000 ljudi) na Glavnem trgu. V uro in pol dolgem, neprekinjenem programu, so prikazali vrsto bogatih noš, plesov in prizorov iz življenja ljudi ob Donu. Njihove pesmi so nam pričarale romantiko ruske stepe in dale čutiti moč in lepoto ruske narodne glasbe...in bile so nam tako znane in blizu. Nastop je snemala nacionalna televizija, posnetek pa smo lahko že dvakrat spremljali na TV.

31. avgust: Tamburaški orkester OŠ Vipava in Oktet Simon Gregorčič iz Kobarida sta pokazala, kako uspešni in zanimivi so lahko skupni projekti in sodelovanje. Tamburaški orkester je po enotedenski glasbeni delavnici v Kobaridu pripravil pester program skladb, poleg njih pa še venček dalmatinskih pesmi skupaj z oktetom iz Kobarida. Zneane in priljubljene pesmi iz programa okteta, glasbo tamburaškega orkestra in skupni program sta v celoto povezali ga. Sara Furlan in vodja orkestra ga. Vlasta Lokar - Lavrenčič in tako pripravili prijeten in zanimiv večer na Trgu Pavla Rušta.

6. september: Koncert Big band Nova orkestra iz Nove Gorice, s pevcem Ivom Špacapanom, je bil zaključni nastop v nizu poletnih kulturnih prireditev. Big band Nova je že uveljavljen orkester, ki je nastopil s kvalitetnim programom in izvedbo, dobrim pevcem in z zanimivostjo – zelo mladim dirigentom. Koncert je bil predviden na Trgu Pavla Rušta, manjša ploha, ki se je vsula na že pripravljeno prizorišče, pa je orkester prestrašila in selili so se v dvorano. Orkester je premočan za dvorano in to se je poznalo tudi pri občinstvu. Tiste, ki niso zdržali v dvorani, je v predddverju čakala degustacija mošta, na koncu koncerta pa vse obiskovalce še »gratis« hrana in pijača.

Donatorsko pomoč za prireditve so prispevali:

Agroind d.d. Vipava
Fama d.o.o.
Nova KBM Področje Nova Gorica
Zavarovalnica Triglav
Primorje d.d. Ajdovščina
HKS Vipava
Fructal d.d. Ajdovščina
Menza Topla malica,
Janez d.o.o.Vipava
Cvetličarna Zlata Starc s.p.
Cvetličarna Tadej Fabčič s.p.
Zavarovalnica Maribor Nova Gorica
Castrum d.o.o. Ajdovščina
Jože Jaklič s.p.
Ivan Kobal s.p. Višnje
Projekt d.d. Nova Gorica
Ozvočenje Božič s.p.

Hvala !!!

Za vso pomoč pri tehnični izvedbi prireditev se zahvaljujemo Prostovoljnemu gasilskemu društvu Vipava, Planinskemu društvu Vipava, Folklornemu društvu, Osnovni šoli Vipava in vsem posameznikom, ki so priskočili na pomoč ob pripravi prireditvenega prostora, posodili stole, dovolili priklop električnih naprav, pomagali pri pospravljanju...

*Vida Babič,
vodja prireditev*

POROČILO O DELU OBČINE VIPAVA

Obnova vojaškega pokopališča iz I. svetovne vojne

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve – Sektor za vojna grobišča in Upravna enota Ajdovščina sta naročila projekt intervencijskega vzdrževanja vojaškega pokopališča iz I. svetovne vojne v Vipavi. Posegi se izvajajo znotraj meja obstoječega pokopališča. Predvidena so obnovitvena dela grobnih polj, čiščenje spomenikov in njihova postavitvev po projektu, izdelava novega betonskega venca na ograjnem zidu in nova žična ograja. Na novo bo oblikovana peščena vhodna ploščad s kamnitimi elementi na vstopnem delu pokopališča, s kamnitimi stopnicami in klančino za invalide. Vstopna ploščad je oblikovana kot dostop na pokopališče in prehod na nižji travnati nivo. Kot del krajinskega urejanja je načrtovana tudi zasaditev lip na obeh koncih pokopališča in postavitvev kamnite klopi na vstopni ploščadi.

Ureditev struge in podpornega zidu hudournika Bela

Ena izmed estetsko "črnih" točk Vipave je bila prav gotovo struga in okolica hudournika Bela med mostom na Beblerjevi ulici in mostom pri Cuntovih. Občina Vipava si je več let prizadevala, da bi dobila dobrega investitorja. V letošnjem letu je Ministrstvo za okolje in prostor, ki je dolžno vzdrževati vodotoke, odobrilo sredstva za sanacijo struge in za gradnjo podpornega zidu. Podporni zid v dolžni 70 m in do višine 2 m je financiralo ministrstvo. 1 m dodatnega zidu in ureditev od zidu proti cesti je financirala občina Vipava z namenom, da pridobi prostor za parkirišča. Po načrtu bo lahko v tem delu 15 do 20 parkirišč. Obenem bo rešen tudi problem temeljev Tomažičeve hiše in odtokov. Cilj je, da se odsek med obema mostovoma uredi obojestransko. Pri tem pa ostaja odprt problem levega brega. Iz hiš ob strugi namreč še vedno odteka odplake direktno v strugo, čeprav je zgrajen zaprt kanalizacijski sistem, na katerega se lahko priključijo. Ob tem občina poziva krajanе, da čimprej preusmerijo svojo kanalizacijo na zaprti sistem, kot to določa odlok o odvajanju padavinskih in odpadnih voda.

Rušitev Vrhpoljskega bloka

V oktobru se bo začela rušitev Vrhpoljskega bloka. Za rušitev stavbe je izdano gradbeno dovoljenje, rušenje pa bo opravil na razpisu izbrani najboljši ponudnik, Ivan Kobal s.p. iz Višenj. V tem času bo pripravljen tudi javni razpis za izbiro izvajalca za gradbena in instalacijska dela.

Utrditev pokrovnih plošč na potoku Slezenc in prometna ureditev Trga Pavla Rušta

- Soča vodnogospodarsko podjetje d.o.o. je med 16. in 21. septembrom ponovno saniralo ropotajoče pokrovne plošče na potoku Slezenc.
- Dokončujejo tudi Trg Pavla Rušta. Postavljen je bil predvideni vodnjak, v kratkem pa bodo tudi luči. Občinski svet je kljub drugačnim arhitektovim zahtevam sprejel sklep, da naj bodo luči take, kot so vse ostale po naselju - kroparske luči.
- Trg je dobil svojo prometno ureditev. Bele cone z napisom R ter številko so rezervirane za stanovalce, ki so se odločili, da si s plačilom pristojbine zagotovijo svoj parkirni prostor. Modre cone so namenjene enournemu parkiranju v času od 7. do 13. ure. Ob menzi Topla malica je rezerviran prostor za invalide. Od te ure naprej je parkiranje neomejeno. Velikost parkirnih con

je v skladu z določili pravilnika o prometni signalizaciji. Na trgu je prepovedano ustavljanje in parkiranje. Prav tako je ustavljanje in parkiranje prepovedano na ulici Milana Bajca, in sicer na 50 m dolgem odseku od trga do vhoda k Premrlovim.

Občanom svetujemo, da prometne signalizacije (oznak in znakov) ne spregledajo in jo upoštevajo, saj bo sicer občinski redar ukrepal v skladu s pooblastili.

Ureditveni načrt Južne vojašnice

Kmalu po izselitvi jugoslovanske armade iz južne vojašnice so bili pripravljene predlogi za njeno uporabo in ureditev. Občinska skupščina bivše skupne občine Ajdovščina je razpisala natečaj za programske zasnove in po javni razgrnitvi izbrala projekt VERDI z možnostjo delnih sprememb. Šele v letošnjem letu je občina Vipava naročila, da se na podlagi izbrane rešitve – programske zasnove pripravi osnutek ureditvenega načrta za Južno vojašnico. Osnutek je pripravila družba Detajl d.o.o. Predstavljen bo občinskemu svetu in javno razgrnjen v prostorih občinske uprave in krajevne skupnosti Vipava. Razgrnitev bo trajala en mesec. V tem času si bodo lahko občani ureditveni načrt ogledali in dali nanj svoje pripombe. Svoje pripombe in vprašanja bodo lahko povedali tudi na javni obravnavi. O datumih javne razgrnitve in javne razprave bodo občani obveščeni na krajevno običajne načine (na oglasnih deskah in po radiu Nova).

Poimenovanje kulturne dvorane v Vipavi

Na seji občinskega sveta je bila dana pobuda, da izberemo ime dvorani za kulturne prireditve. Sedaj se namreč za obveščanje o kraju prireditev ali drugih dogodkov uporabljajo različne označitve, npr.: dvorana v zadružnem domu ali kar zadružni dom, dvorana v kulturnem domu ali kar kulturni dom, bivša kinodvorana ... Krajane prosimo, da razmislijo o enotnem poimenovanju in predloge sporočijo pisno ali ustno krajevni skupnosti ali občinski upravi.

Priprava razpisa za parcele na »Žaglčevem vrtu«

Občina Vipava je lastnik »Žaglčevega vrta« in nekaj sosednjih parcel, ki so po prostorskem planu namenjene za gradnjo stanovanjskih hiš. Opravljena je bila parcelacija in na podlagi te bo mogoča gradnja sedmih stanovanjskih hiš. Velikost posamezne parcele je okrog 700 m².

Območje se bo urejalo po izdelani skupinski lokacijski dokumentaciji, ki predvideva potrebno prometno, komunalno in energetska infrastrukturo (dostopno cesto, kanalizacijo, vodovod, elektro in telefonsko napeljavo). Občina bo parcele prodala. Cena m² bo znana po cenitvi sodnega cenilca. Za prodajo teh zemljišč bo v kratkem pripravljen javni razpis.

Ureditev tematske poti po soteski Bele

Občina Vipava in Planinsko društvo Vipava načrtujeta ureditev tematske poti ob potoku Bela od "Tekcove" domačije do Sanabora. Tematska pot bo speljana po idilični soteski potoka, nekaj časa po desni strani brega, nato po levi strani brega in nazaj na desno stran.

Izdana bo zloženka, ki bo služila kot vodič po tematski poti. V njej bodo pisno in s fotografijami predstavljene geološke, hidrološke, biološke in zgodovinske značilnosti, ki si jih bo mogoče ogledati.

Pridobitev sredstev iz PHARE programa za izgradnjo kanalizacijskega sistema v Vrhpolju

Občina Vipava se je prijavila na razpis za pridobitev sredstev iz PHARE programa, projekt ECO ADRIA za izboljšanje ekoloških razmer na Primorskem s projektom za izgradnjo kanalizacijskega sistema v Vrhpolju. Po izračunih bo za izvedbo 4654 m kanalizacijskega sistema potrebnih 183.494 mio SIT. V projektu ni zajeta izgradnja hišnih priključkov.

Kljub zahtevnosti pogojev in priprave dokumentacije za prijavo na razpis (dokumentacijo je potrebno pripravljati v angleščini) je občini Vipava uspelo, da je na razpisu uspela in pridobila 669.000 EUR (cca 150 mio SIT).

*Vida Babič,
za občinsko upravo*

* * *

VIPAVSKA JAMA

Osnovni podatki o jami

Ime jame:	Vipavska jama
Kat. št.:	1752
Atlas Slovenije	list 161, Vipava
Koordinate:	541991 507836
Nadmorska višina:	98,5 m
Dolžina poligona:	1838,9 m (umetni del 416,6m, naravni del 1322,3 m, sifon 100 m).
Višinska razlika	81 m (brez neizmerjenih sifonov).
Sifoni	8

Opis jame

Vhod v jamo je pod pobočjem Nanosa. Če bomo šli tja z glavnega vipavskega trga, gremo najprej mimo restavracije in skozi manjši park. Na koncu parka je eden od izvirov Vipave (imenovan Pod Skalco) in nad njim vhod v jamo.

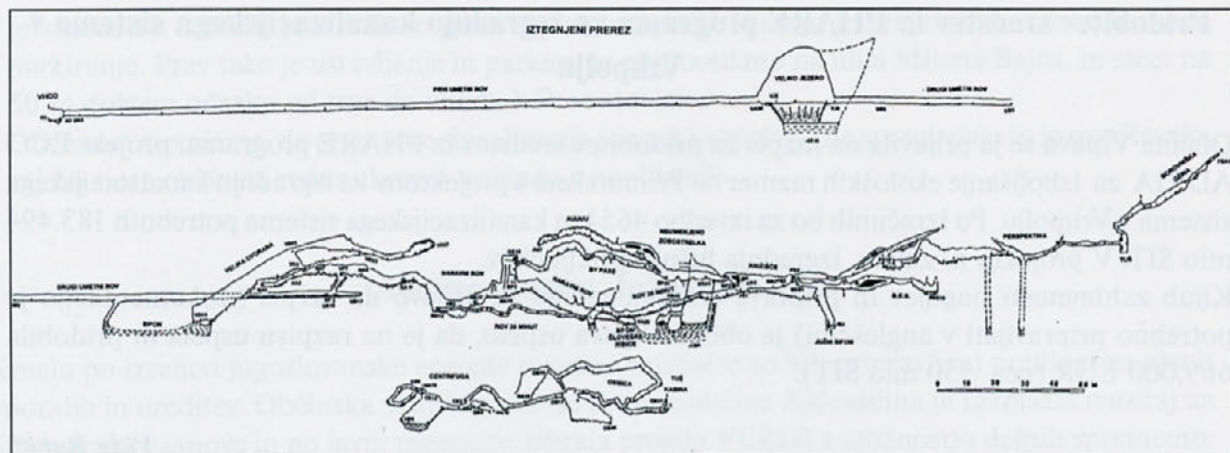
Prvi del jame je votlina, dolga 10 m. Od tu dalje so leta 1910 kopali rov. Našli naj bi žilo živosrebrove rude. Ta umetni rov se po 238 m razširi v naravno dvorno **Veliko jezero**. Ob desnem robu jezera nadaljujemo do naslednjega umetnega rova.

V Velikem jezeru se je potapljalo že več potapljačev (vem za Marka Kraševca, Mira Simoniča, Benjamina Gorkiča). Po pripovedovanju pokojnega Benjamina Gorkiča iz jezera vodita dva rova. Oba sta velikih dimenzij in v obeh je vidljivost zelo slaba. Če

me spomin ne vara, se je Gorkič potopil 44 m globoko.

Jama se nato z **Drugim umetnim rovom** nadaljuje še 178 m. Nekje na polovici umetnega rova se v njegovem dnu odpira ozek rov, ki nas pripelje do sifona. Po pripovedovanju se je v tem sifonu potapljajl Ciril Mlinar - Cic. Ven je priplaval v **Veliki dvorani**, saj smo tam našli žico (verjetno jo je imel za life line). Tako velja, da je on prvi prišel v naravni del Vipavske jame.

Tik pred koncem Drugega umetnega rova je bila razpoka, iz katere je pihalo. V osemdesetih letih smo opazili, da se je ta razpoka podrla. In tu smo potem s pomočjo Danila Riznarja - Lilca podor tako razširili, da smo lahko splezali v **Naravni rov**. V tem delu bi opozoril na previdnost, saj je podor zelo nevaren. Ne bi

Iztegnjeni prerez Vipavske jame

bil rad zraven, ko se tam kaj kamnitega premakne. Vsako večje deževje je ta prehod ponovno zasulo, tako tudi deževje leta 2001. Ta naravni del je trenutno nedostopen.

V smeri proti zahodu se po kakih 20 do 30 metrih Naravni rov konča. V desni strani stropa pa med podornimi bloki lahko priplezamo v Veliko dvorano. Ta se v smeri proti JZ spusti do pritočno-odtočnega sifona. Tu je opazen tok vode.

Skozi odtočni sifon je priplaval že prej omenjeni potapljač. V pritočni sifon se je potapljal Samo Morel. Po njegovem pripovedovanju se na globini okrog 30 m sifon nadaljuje skozi nevaren podor.

Velika dvorana se v smeri proti jugovzhodu dviga in oži. Skozi ozek rov pridemo v manjšo slepo dvorano, ki je pokrita z drobnimi tvorbami sige, podobnimi koralam.

Naravni rov se v smeri proti vzhodu po 20 m od prehoda iz umetnega rova razcepi. V levi strani dna se odpira ozek blaten rov **Centrifuga**, ki nas pripelje nad manjšo stopnjo (2,5 m), pod njo je jezerce ujete vode. Od tega jezerca se dviguje rov, ki nas pripelje v del jame, ki mu pravimo **Osmica**.

Naravni rov se po odcepu za Centrifugo spusti v manjšo stopnjo. Tu je vrv, po kateri pa se spustimo kar po "francosko", tudi nazaj se da splezati prosto. Na dnu te stopnje se iz Naravnega rova desno spodaj odcepi ozek **35-minutni rov**. To je cev s premerom 0,5 m, ki vijuga in se vzpenja ter spušča 51 m. Na koncu rova prečimo manjši sifon, za njim se rov nekoliko razširi in tu je v stropu velik kamin. Nekateri naši člani pravijo, da so ga že preplezali in da pripelje v **By pass**. Vendar bi

se bilo dobro še enkrat prepričati. Od kamina dalje je rov nekoliko širši, še vedno pa se je treba plaziti. Nazadnje nas pripelje v del jame, ki mu pravimo **Križišče**. Na zahodni strani Križišča se odpira kamin, ki z rovom **By pass** pripelje v Naravni rov. Kamin lahko preplezamo prosto.

Od francoske stopnje dalje se Naravni rov malo dvigne in tu se levo odcepi rov, ki povezuje Centrifugo in Osmico. Naravni rov pa nas pripelje pod kamin. Po steni kamina levo splezamo v Osmico. Po lestvicah, ki visijo s stropa, pa priplezamo v **By pass**.

Pot v Osmico pričnemo po strmi steni iz Naravnega rova. Steno je možno prosto preplezati. Nadaljevanje je v ozkem rovu na desni strani police, ki se v začetku spušča, iz njega se odcepi tri-metrsko slepo brezence imenovano **Steklenica**. Od tu dalje se rov dvigne, pa spet spusti, zoži, pa spet razširi. Po ožini - **Zamašku** se znajdemo na vrhu strme blatne stene v manjši dvorani. Iz nje vodita dva rova. Eden gre levo navzdol proti **Tuš kabini**, drugi pa desno navzgor v rov proti Centrifugi.

Rov proti Tuš kabini se strmo spusti in nato dvigne, ves čas pa je precej blaten. V Tuš kabini se strop rova dvigne v neprehoden kamin, iz katerega curlja voda tudi v največji suši. Pod kaminom je ožina, kjer močno piha. Tu smo že precej kopali, vendar je rov še vedno neprehoden.

Iz dvoranice pri Zamašku lahko nadaljujemo pot proti Centrifugi. Rov se najprej močno vzpne, nato se zoži in izravna. Po petih metrih plezanja in plazenja pridemo do skalnega roba, za katerim se odpira večji rov z dobra dva

metra niže ležečim dnom. Levi krak večjega rova se začne spuščati in ožiti v skalno razpoko z vodo na dnu. Po desnem rovu, ki se začne počasi vzpenjati, pridemo v križišče proti skalni polici in jezercu pod njim, čez jezerce lahko pridemo v zgornji del Naravnega rova. Levi rov pa se počasi spusti proti spodnjemu delu Naravnega rova, v katerega pridemo skozi dva metra dolgo ožino. Naravni rov se pod lestvicami spušča do **Sifona človeške ribice**. V njem smo v prvih akcijah videli proteusa. V sifonu se je potapljal Samo Morel in ga tudi preplaval. Domnevali smo, da je priplaval v **Vodnjak**. Te moje domneve je potrdil še potapljač Damir Podnar - Dado, ki se je tu potapljal kasneje. Po njegovem pripovedovanju sifon za Vodnjakom pelje proti severu. Po 10 m se en rov odcepi levo in se močno dvigne. Tu je videl gladino, vendar se do nje zaradi preozkega rova ni uspel dvigniti. To je skoraj gotovo **Rakovški sifon**, ki se nahaja poleg Vodnjaka. Glavni rov vodi naprej, kakih 35 m za Vodnjakom se odcepi desno. Za tem se po 20 m rov razširi in razcepi. Krak, ki gre naravnost navzgor, se dvigne in zoži. Rov, ki gre levo, se po nekaj metrih ravno tako zoži. Najgloblji del sifona je na 13 m.

Med Vodnjakom in Sifonom človeške ribice je okrog 20 m razdalje. Nad sifonom Človeške ribice je nekaj kaminov, ki pa so vsi neprehodni.

Po lestvicah splezamo v By pass, ozek in na trenutke blaten rov, ki se dviga in spušča in se nato razcepi na dva kraka. Desni krak se dviga in vodi proti zahodu. Kmalu nato zavije in se razširi in se med kapniki rahlo spusti. Ta del jame je lepo zasigan s kapniki. Med njimi so tudi heliktiti. Zaradi lepote smo ta del poimenovali **Auuuu**. To je edini res zasigani del jame. Tu smo opazili tudi netopirja. Kaže, da tega dela niti najvišje vode ne dosežejo.

Levi krak By passa se nadaljuje in se nato skozi manjše brezenice (5 m) spusti v Križišče. Brezenice se da preplezati prosto. Križišče je večja dvorana, visoka od 4 do 6 m. Desno navzdol proti JZ se priključi 35-minutni rov. Levo navzgor proti severu se dvignemo na rob **Vodnjaka**. To je dvajsetmetrsko brezno, ki se navpično spusti v že prej opisani sifon. Na drugi strani sifona je kaka 2 m nad gladino rov, ki pa nas pripelje do drugega manjšega

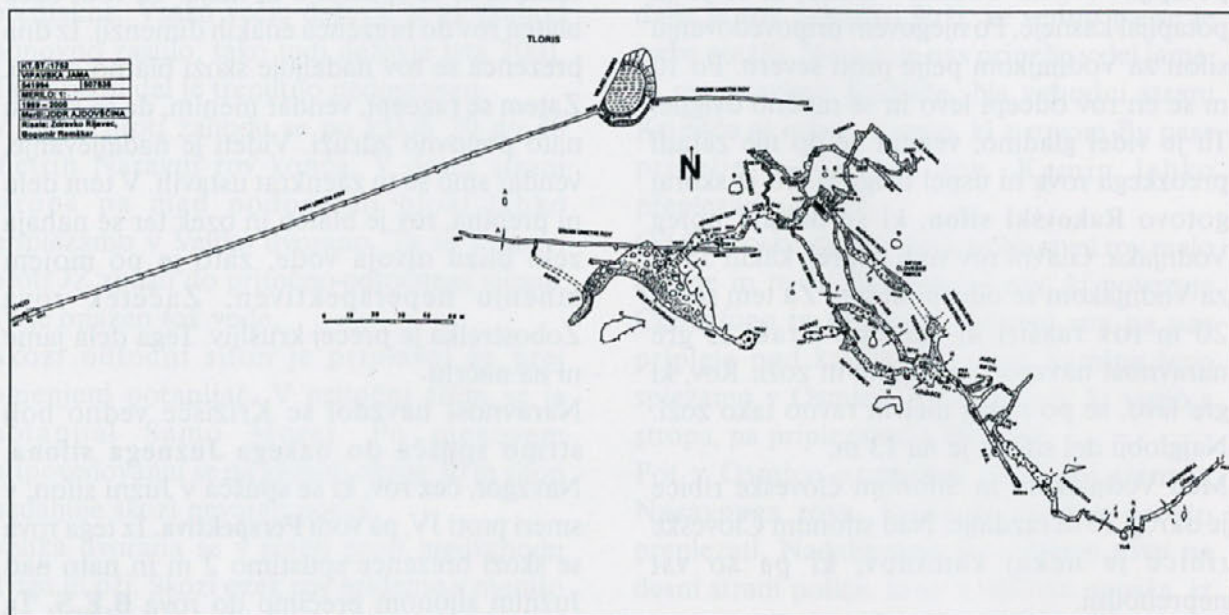
sifona **Rakovški sifon**.

Iz južnega dela Vodnjaka vodi zelo strm, skoraj navpičen blatni rov, ki ga še nismo pregledali. Na vrhu Vodnjaka je na drugi strani brezna rov. Dosegli smo ga s prečenjem brezna. Rovu smo dali ime **Zobostrelka**. Ta se razdeli. Desni del vodi v brezno, ki se spusti nazaj v Vodnjak. Naravnost pa se skozi špranjo spusti v dvoranico. Iz nje vodi eno nadaljevanje navzgor, eno pa navzdol. Navzgor se pod blokom, zasidranim med stene, pripleza v naslednjo dvoranico, ki zavije ostro za 180 stopinj in se nato med kamenjem zoži do neprehodnosti. Navzdol pa smo ozko brezenice razširili in se spustili 3 m nižje. Tu vodi ozek blaten rov do brezenca enakih dimenzij. Iz dna brezenca se rov nadaljuje skozi blatno ožino. Zatem se razcepi, vendar menim, da se kmalu nato ponovno združi. Videti je nadaljevanje, vendar smo se tu zaenkrat ustavili. V tem delu ni prepiha, rov je blaten in ozek ter se nahaja zelo blizu nivoja vode, zato je po mojem mnenju neperspektiven. Začetek rova **Zobostrelka** je precej krušljiv. Tega dela jame ni na načrtu.

Naravnost navzdol se Križišče vedno bolj strmo spušča do ozkega **Južnega sifona**. Navzgor, čez rov, ki se spušča v Južni sifon, v smeri proti JV, pa vodi **Perspektiva**. Iz tega rova se skozi brezenice spustimo 2 m in nato nad Južnim sifonom prečimo do rova **B.E.S.** Ta nas mimo manjšega studenčka, ki pada s stropa, pripelje do jezercu ujete vode. Nad jezercem se odpira ozek, še neraziskan kamin, ki pa po načrtu sodeč pripelje v **Perspektivo**. **Perspektiva** se čez 20 m razširi in razcepi. En rov gre naravnost in je precej nizek. Drugi je malce višji. Po obeh pa se moraš plaziti. Oba se čez nakaj časa ponovno združita. Drugi se strmo dviga, kamni postajajo vse ostrejši. Na vrhu rov zavije in tu teče studenček tudi ob najhujši suši. Za studenčkom pridemo skozi ožino v nov rov. Ta ravni rov se navzgor konča. Navzdol pa se ponovno združi s **Perspektivo**. Takoj za povezavo je ožina, za katero je manjše brezenice, ki ga prečimo. Rov se za tem razširi (3 m) in mestoma zviša (3 do 5 m). Dno je naloženo z ostrim skalovjem. Tu prečimo ozko brezno, ki se spusti v sifon. Za breznom se rov zoži in razdeli. Mi nadaljujemo navzdol in ponovno prečimo manjše brezenice, tudi to se

spusti do vode. Za tem brezencem se rov zoži na širino človeka in se začne vzpenjati. Tu se pojavi močan prepah iz jame. Prepah je v najožjem delu rova tako močan, da ti ugasne luč. Ta del je zoprni tudi zato, ker rov v najožjem delu zavije za 90 stopinj. V nadaljevanju je rov ves čas širok le za človeka in močno vijuga. Mestoma je visok 1,5 m. Na koncu se rov odpre v brezence **Tuš**. To 4 m globoko in 1,4 m široko brezence z vrha zaliva majhen studenček. Preplezamo ga prosto in se stlačimo v rov, iz katerega teče studenček. Rov se nato zviša na 2 m, ostaja pa še vedno ozek. Čez 10 m se splazimo skozi ožino in

prilezemo v rov **Zadnjega upanja**. To je 1,5 m širok in 2 m visok rov, ki se vzpenja dobrih 20 m. Po dnu rova teče studenček. Prepah je tu kar močan. Na koncu se rov zoži v **Borovniško ožino**, ki smo jo osem let neuspešno širili. Nato nam je to uspelo s pomočjo borovniških jamarjev, Jožeta Pristavca in Petra Japlja. Rov se za ožino dviga pod istim kotom in v isti smeri kot pred njo. Za sigovim baldahinom rov preči razpoka. Iz leve strani razpoke priteče studenček in od tu prihaja tudi prepah. V razpoko je bilo videti še kakih 5 m, vendar se rov nič ne razširi. Nadaljevanje je tu brez težkega dela nemogoče.

Tloris Vipavske jame

Geološka, hidrološka, meteorološka in biološka opazanja

Reka Vipava prihaja na dan na stiku zgornjekrednih apnencev Nanoškega masiva in prodnih naplavin Vipavske doline. Večina izvirov Vipave prihaja na plan v izvirnem zatrepu. Tu si je voda poiskala številne razpoke, kjer prihaja na dan. Zaradi nanosov ali - in tektonike se je nivo doline dvigal in s tem se je dvigoval tudi vodni nivo. Zato se starejši rovi večjih dimenzij nahajajo pod nivojem doline in so zaliti z vodo. Verjetno je to razlog, da nismo naleteli na višje ležeče starejše rove, čeprav je skrajna točka jame okrog 600 m v masivu Nanosa. Potopljeni rovi segajo vsaj 44 m nižje in so po pričevanju potapljačev velikih dimenzij.

Večji del jame se nahaja v poplavni coni. Le

najvišji deli (Auuu, Zadnje upanje in deli Velike dvorane) so izven dosega poplavnih voda. Hitrost naraščanja vode je precej manjša kot pri Hublju. Šele po nekajdnevem deževju se voda začne dvigovati. Ko pa se začne dvigovati, se to dogaja precej hitro. V eni prvih akcij se je voda pri Velikem jezeru v nekaj urah dvignila do roba (2 do 3m). Voda v sifonih je precej kalna. Prepah iz jame je v nekaterih delih dokaj močan. Že v vhodnem rovu včasih prav prijetno piha. Precej piha v Tuš kabini in v Perspektivi.

V prvih akcijah smo videli proteusa, nato pa ne več. Netopirje smo opazili v rovu Auuu pa tudi v umetnem rovu. V eni prvih akcij smo nalovili tudi nekaj sestradanih postrvi.

Okrog leta 1910 so z željo po izkoriščanju rudnega bogastva (živo srebro) začeli kopati rov v Vipavski jami, do takrat dolgi le nekaj metrov. Pri kopanju so naleteli na veliko naravno dvorano z jezerom. Kopali so naprej v smeri proti vzhodu, kjer naj bi pri izkopu izogibališča naleteli na naravno razpoko, za katero je bilo slišati "bučanje vode". Zaradi strahu pred zalitjem rova z vodo (ali pa mogoče zaradi nerentabilnosti investicije) naj bi kopanje zaključili. Po pripovedovanju nekaterih ljudi iz Vrhpolja naj bi umetni rov kopali tudi še po drugi vojni.

Jamo so kasneje obiskovali potapljači in predvsem domačini, ki so si za cilj obiska največkrat izbrali veliko naravno dvorano z jezerom. Prvi je naravne dele jame dosegel že prej omenjeni potapljač skozi sifon v drugem umetnem rovu. Leta 1989 smo opazili, da se je "problematična" razpoka v izogibališču začela večati.

S poskusi preboja in razširitve razpoke smo pričeli konec pomladi 1990, vendar so se rezultati po več poskusih in akcijah pokazali šele 27. septembra 1990. Tako smo se 28. septembra 1990 prvič povzpeli skozi novonastali prehod v Naravni rov Vipavske jame. Z raziskavami smo začasno prenehali v začetku novembra 1990, ko je narasla voda povzročila ponovno zasutje prehoda. Šele spomladi 1991 smo v nekajdnevni akciji odprli zasuti prehod in nadaljevali z delom. Oblika prehoda se je po vsakem vodnem vdoru spremenila, tako da se je vedno bolj manjšala in zapirala, nekajkrat pa se je tudi popolnoma zaprla. Po vsakem zaprtju smo uspeli prehod ponovno prebiti in odpreti. Danes je prehod

ponovno zasut. Glavne dele jame (Naravni rov, Veliko dvorano, 35-minutni rov, Osmico) smo raziskali in izmerili v prvih letih po preboju. Ker se jama ni nikjer prav odprla, je razsikovalni zagon po nekaj letih malce popustil. Neizmerejenih je ostalo še veliko stranskih in ozkih rogov. Prav tako je čakala ožina na koncu Perspektive. Meritve ozkih delov smo začeli po letu 1995 in so trajale do leta 1999. Ožino smo večkrat širili. Šele leta 1999 pa nam je preboj uspel, vendar rov ni peljal daleč. V letu 2000 je bil raziskan en sifon in odkritih nekaj novih rogov.

Zaradi nevarnosti na prehodu iz umetnega v naravni del jame smo vhod v Vipavsko jamo leta 1992 zaprli z železnimi vrati, vendar jih je voda ob prvem večjem deževju odprla. Tako so še danes odprta.

Pri raziskovanju je poleg članov Jamarskega društva Danilo Remškar, Ajdovščina sodelovalo tudi več jamarjev iz Ljubljane, Ribnice, Logatca, Kopra, Sežane, z Rakeka, iz Idrije, Borovnice in Kostanjevice na Krasu. Vsem se za pomoč lepo zahvaljujemo.

Zaključek

Trenutno je prehod v naravni del jame zasut. Zato bodo raziskave nekaj časa stale. Kljub večletnemu razsikovanju so še vedno mesta, kjer bi se jama lahko nadaljevala. Tu je kamin v 35-minutnem rovu, pa kamin v rovu B.E.S. Tu je še precej prepišna ožina v Tuš kabini, pa ozek blatni rov v Zobostrelki in še bi se kaj našlo. Poglavlje zase pa so sifoni.

Bogomir Remškar

NA SVETOVNO PRVENSTVO V NOGOMETU S KOLESOM

1. del: Japonska

Na Brniškem letališču nas je bilo v zgodnjem jutru, pravzaprav še noči, letošnjega 1. aprila le kakšnih deset potnikov, ki smo čakali na letalo za Frankfurt. Vse formalnosti so bile hitro za mano – kot v posmeh »post 11-septembrski blaznosti«, ki vlada na večjih svetovnih letališčih.

»Kako mirno je danes tukaj,« sem se spominjal tiste mrzle novembrske noči, ko se je prav tukaj

Zasnežene gore Hokaida se zrcalijo v kristalno čistih jezerih

Sveta. Ker sem zadnjih nekaj dopustov preživel na kolesu, sem se sam odločil za dva meseca kolesarjenja po Japonski. Potrebno je bilo le še urediti glede dopusta v službi, nakupiti manjkajočo opremo, dobro pripraviti kolo...

O Japonski gre glas kot o dragi državi, zato se je večina popotnikov izogiba. Kakšna škoda. Z malo dobre volje in iznajdljivosti lahko to lepo in nenavadno deželo spoznavamo ob prav zmernih stroških. Cene hrane niso nič višje kot v Evropi, če le znaš poiskati pravo trgovino. Žal to ne velja za javne prevoze ter prenočišča, vendar za popotnika s kolesom, ki prenočuje v šotoru, to ni poseben problem.

Tokio me je pričakal z lepim, sončnim jutrom ter pravkar vzcvetelimi češnjevimi drevesi v številnih vrtovih in parkih, ki prebadajo betonsko lupino tega svetovnega vele mesta. Na metroju je bila gneča – običajen delavnik v japonski prestolnici. Ljudje so hiteli po svojih opravkih in le malokdo se je zmenil zame, ki sem se otovorjen z nahrbtnikom in veliko škaflo, v kateri je bilo zloženo kolo, prebijal skozi labirinte tokijskega podzemlja. Nato pa je pristopil moški srednjih let ter me pobaral, če potrebujem pomoč. Vljudno sem odklonil, vendar se ni dal tako zlahka odpraviti. Pomagal mi je kupiti vozovnico na avtomatu ter me tako uvedel v čudoviti svet mehaničnih prodajalcev, ki so v deželi robotov resnično našli svoj prostor pod soncem, in čim prej se spoprijateljš z njimi, tem bolje zate. Ko sem prišel do hotela, sem najprej odložil težak paket na tla svoje male sobice ter se, utrujen po kratki noči na letalu, vrgel na posteljo in

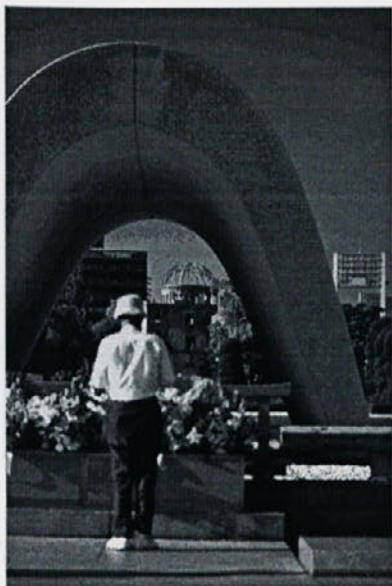
V šintoistično svetišče je potrebno vstopiti skozi "torii" - vrata

V tradicionalni japonski hiši nimajo težav s pohištvom

takoj zaspal. Kakšna napaka. Še nekaj dni nisem mogel normalno spati ponoči in bedeti čez dan, zato sem dneve v Tokiu večinoma prespal.

Kljub temu sem doživel utrip mesta. Lepo urejene parke okrog cesarjeve palače, protipotresno grajene sodobne stolpnice, številne templje in svetišča, kamor so se ljudje odpravili k molitvi in meditaciji, številne reklamne napise in ekrane, pisane trgovske ulice, vrvež okrog glavnih železniških postaj, alternativno sceno v Shibuyi in še in še. Tokio ponuja

Spomenik žrtvam atomske bombe v Hirošimi je za Japonce sveti kraj

veliko. Tu lahko spoznaš dve tretjini Dežele vzhajajočega sonca, za popoln vtis pa je vseeno treba ven iz mesta, na deželo, v naravo. Prava škoda je, da veliko popotnikov obišče le Tokio, Nikko, Kyoto in Hirošimo. Pa tako se posmehujemo japonskim »instant turistom« na potovanju po Evropi. Večina zahodnjakov ne potuje prav nič drugače, ko se znajdejo v deželi, ki je, čeprav izredno urejena in varna, tako oddaljena in drugačna od njihove. Nekateri se izgovarjajo na visoke cene, nekateri na jezikovne pregrade – ti "ignorantski" Japonci po večini sploh ne govorijo angleško ali pa zelo slabo. Če pa si vzameš čas, se poglobiš v stvari, nanje pogledaš z japonskimi očmi in začneš razmišljati po japonsko, potem ugotoviš, kako zelo enostavno in urejeno je vse skupaj. Vse je lepo označeno in predstavljeno, pa naj gre za dvojezične kažipote ali plastične modelčke hrane v izlozbah restavracij. Vse avtomatske naprave brezhibno delujejo, trgovine so odprte v petek in svenek, vlaki so točni, promet urejen in tekoč, z rdeče pipe vedno teče topla, z modre pa hladna voda...

Moj cilj je bil jasen – Japonska 100%, ne samo mesta, tudi podeželje in narava, zato sem po nekaj dneh na hodniku svojega tokijskega hotela (soba je bila premajhna) sestavil kolo in pričel svojo kolesarsko pot. Ker so trije južni otoki Honšu, Kjušu in Šikoku precej gosto poseljeni, sem se odločil neokrnjeno naravo poiskati na severnem otoku Hokaidu, ki mu je, zaradi odmaknjenosti lege in mrzlega podnebja, ogromna japonska gradbena industrija nekoliko bolj prizanesla z betonom in asfaltom. Tu lahko popotnik uživa ob pogledu na zasnežene gore, ki se zrcalijo na gladini kristalno čistih jezer.

Kolesarske užitke nudijo številni gorski prelazi in razgibane ceste. Namesto avtomobilov tu kraljuje divjad, majske noči pa so, čeprav mrzle, prav prijetno tihe in mirne. Vulkani, te sem videl že na Islandiji, pa sem bil vseeno navdušen nad njimi – manj pa se nad njimi navdušujejo prebivalci vasi, ki so ostale pokopane pod gmotami lave in blata.

Na podeželju se vse odvija bolj umirjeno in počasi. Ob obali ležijo številne ribiške vasice, ki z morskimi dobrotami oskrbujejo celotno državo. V notranjosti na poplavljenih terasastih gričih s prav posebnim odnosom gojijo riž. Ljudje pridejo na polja že pred šesto uro zjutraj in potem ves dan sadijo, okopavajo... Narava pa jim z obilnimi padavinami pomaga.

Pri kolesarjenju pa to slednje ni ravno najboljše. Sam sem imel precej slabega vremena in kar nekaj deževnih dni sem preždel v šotoru. Letos je bilo nenavadno leto. Češnje so začele cveteti tri tedne prezgodaj pa tudi deževno obdobje se je začelo cel mesec prezgodaj – že sredi aprila; sredi maja, ko bi morale začeti deževati, pa je, k sreči, nastopilo dolgo obdobje lepega vremena. Prav lep je bil pogled na zelena riževa polja in številne gričke, poraščene z bambusom – zelenje, kamor ti seže pogled. Vmes pa številna šintoistična svetišča in templji.

Zen-budisti se vračajo z romanja na Dewo Sanzan

Japonci prisegajo na bogato zgodovino. V svoje tradicionalno okolje so uspešno vpletli sodobno tehnologijo in nekatere novotarije, ki so jih prevzeli iz zahodnega sveta; pri nekaterih stvareh pa so ostali neomajni. Krščanstvo tu ni prišlo do izraza. Japonci vere ne dojemajo tako kot zahodnjaki. Pojmujejo jo v smislu navodil za življenje, zato se niso odpovedali izročilu svoje tradicionalne vere – šintoizmu, so pa vanj vključili številna budistična, konfucionistična in celo nekatera

Šotorjenje je možno tudi sredi mesta

krščanska načela. Preden sem se odpravil na pot, sem vedel, da prihajam v deželo, kjer je še veliko stvari tradicionalnih, presenetilo pa me je, da te stvari nastopajo z roko v roki s sodobnim svetom. Budistični menih, ki na skuterju drvi v tempelj k jutranji molitvi – uh, kakšna dobra fotografija bi to bila, pa je bil prehiter, vseeno pa mi je polepšal tisti trenutek. Še eden izmed mnogih lepih trenutkov na mojem 80 dni in 5000 km dolgem potovanju.

Prihodnjič: Nogomet

Matjaž Nabergoj

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

Iz ŠGV

IZ ŠKOFIJSKE GIMNAZIJE VIPAVA

Da se med počitnicami nič ne dogaja v šoli, bi rekla večina nepoznavalcev. Res je, da se ne dogaja v učilnicah. A učilnica je tudi narava, delo, tujina. In dijaki ŠGV so tudi med počitnicami dejavni: tabor v Koritnici z otroki iz Centra za usposabljanje invalidnih otrok J.P. Vojka Vipava, ki so se ga udeležile štiri dijakinje, počitniški tedni za vse razrede, delovni tabor v Banjaluki, udeležba na kemijski olimpiadi naše dijakinje, pa še kakšna aktivnost v organizaciji naše šole ali za našo šolo bi se na šla, ki so se je dijaki ŠGV udeležili.

Dijakinja **Jasna Rodman** je opisala svoja doživetja ob udeležbi na 34. mednarodni kemijski olimpiadi na Nizozemskem.

Pravijo, da je življenje polno presenečenj. Da ne moreš biti nikoli prepričan, kaj se ti bo zgodilo. Po letošnjem poletju se z vsem tem čedalje bolj strinjam. Le kdo bi si namreč mislil, da se mi bo kot edini tretješolki uspelo uvrstiti v olimpijsko ekipo, ki je junija letos predstavljala Slovenijo na 34. kemijski olimpiadi? Čeprav sem v same priprave, ki so se začele že kar nekaj mesecev pred olimpiado, vložila veliko truda in časa, sem bila celo sama prepričana, da mi ne bo uspelo. In ko sem izvedela, da sem v ekipi, je bilo zame presenečenje in veselje toliko večje.

5. julija sem skupaj z mentorjema doc. dr. Darkom Dolencem in doc. dr. Natašo Grosovo ter še s tremi člani ekipe odpotovala oziroma odletela na

Nizozemsko. Že na amsterdamskem letališču so nas pričakali organizatorji in vsaki državi je bil dodeljen vodič. Ta je poskrbel, da so se člani ekip vedno dobro počutili, da niso nikoli zaspali, se slučajno izgubili...skratka: lahko vam priznam, da bi bili brez našega Jorna vsi Slovenci popolnoma izgubljeni. Že takoj po slavnostni otvoritvi prireditve so mentorje preselili v drug kraj, kjer so prevajali naloge v slovenski jezik. Ponovno smo se srečali šele na zaključni slovesnosti. Za nekatere pa je bilo prav gotovo hujše slovo od mobilnega telefona, saj smo jih že takoj ob prihodu morali shraniti pri organizatorjih.

Po nekaj dnevih prijetnega bivanja v Groningenu se je začelo zares. Tekmovanje je bilo sestavljeno iz praktičnega dela v laboratoriju, ki je obsegal encimsko hidrolizo metil N-acetil-fenilalaninata, sintezo benzilhidantoina in določitev železa v železovih tabletah, ter teoretičnega dela z desetimi nalogami. Vsakemu tekmovanju je bilo namenjenih pet ur. Slovenija je dosegla lep uspeh, saj so vsi trije četrtošolci dobili bronaste medalje.

Najlepše pa je seveda bilo druženje z ostalimi vrstniki s celega sveta. In bilo jih je res ogromno. Na tekmovanju je namreč sodelovalo kar 57 ekip iz držav z vseh celin. Na izletih po vsej deželi, v raznih družabnih igrah ter ostalih dejavnostih sem sklenila nova prijateljstva in resnično upam, da bom z njimi ohranila stike. Na Nizozemskem sem prebila 10 nepozabnih dni. Organizacija tekmovanja je bila ENKRATNA, izkušnje, ki sem si jih pridobila, pa zelo DRAGOCENE.

V začetku avgusta pa so se naši dijaki v organizaciji Škofijske Karitas že drugič udeležili delovnega tabora v Banjaluki. Svoja videnja je opisala udeleženka lanskega in letošnjega tabora *Urška Ilc*.

"Pojdi in tudi ti tako delaj!"

Z naslovnimi besedami v zavesti se je tudi letos petnajstčlanska ekipa prvo nedeljo v avgustu podala na delovni tabor v Banjaluko. Nekaj parov rok je letos že drugič gradilo streho nad glavo tistim, ki jim jo je vojna porušila, seveda pa so se nam pridružile tudi nove moči.

Sama sem se na to pot (z velikim veseljem) podala že drugič. Zato sem bila zelo presenečena nad videnim; koliko dobrega je bilo storjenega v zadnjem letu. Tam, kjer so lani še ležale ruševine, sedaj postavljajo skromne hiše. Minska polja so se umaknila zlatim travnikom in bujnim gozdovom. Narava in ljudje počasi okrevajo in se prebujajo v lepši jutri. Tistim pa, ki so bili prvič tu, je pokrajina pustila isti boleč občutek, kot ga je prejšnje leto nam.

Nastanjeni smo bili nedaleč stran od Banjaluke in pičlih deset minut hoje do kraja, kamor smo bili poslani, da bi dokončali dom družini vojnega invalida, ki je po vojni ostal sam z otroki. Delo nam je otežkočal dež, ki je padal tako silovito, kot bi izpiral vso škodo, ves strah, vse grozote, ki jih je pustila vojna. Navkljub vremenu pa smo svoje delo opravili; pokrili smo streho, pa čeprav smo morali zato delati dan več, kot smo sprva načrtovali.

Tako se je delo začelo.

Tako se je delo nadaljevalo.

Naše delo je bilo deloma poplačano že na licu mesta; s svojo prisotnostjo sta nas počastila koprski škof msgr. Pirih in banjaluški škof Komarica. Slednji nas je že na dan našega prihoda široko nasmejan pričakal pred banjaluško katedralo. Naš škof pa se nam je skupaj z gospo Jožico Ličen pridružil drugi dan. Oba škofa sta v odmaknjeni vasici, kjer prebivajo domači gospoda Komarice, v hišni kapeli skupaj darovala mašo. V njuni družbi smo preživeli nekaj nepozabnih

Naš končni izdelek

Naša delovna ekipa ob obisku obeh škofov

kovčke, saj nam je družina, ki smo ji pomagali dokončati hišo, pri gradbišču pripravila tipičen bosanski piknik s harmoniko, pijačo, takšno in drugačno in, še posebej na veselje moškega dela delegacije s pečenim prašičem. Sama sem se bolj kot odojkov veselila odhoda na morje. Tako smo se v nedeljo že navsezgodaj odpravili na pot, tokrat proti Zadru, kjer nas je tudi letos velikodušno sprejela župnija Marijinega vnebovzeta.

Ko sem se na poti domov ozrla nazaj, sem pomislila, kako ozko je obzorje, kaj vse se skriva za njim in kako se tega nekako nočemo zavedati. Hribi so zakrili pogled na ruševine in na vse tiste prijazne ljudi, ki smo jih to leto spoznali.

Šolsko leto pa smo pričeli kot ponavadi z uvodno mašo v vipavski farni cerkvi, ki pa postaja že premajhna za vse, ki se udeležijo uvoda v šolsko leto. Poleg dijakov pridejo tudi starši in domači. Dijakov je v tem šolskem letu 288 v desetih oddelkih. Po trije oddelki prvega in drugega letnika ter po dva tretjega in četrtega letnika. Tako so dijaki popolnoma napolnili šolo, 80 dijakov, ki bivajo v dijaškem domu ŠGV, pa je napolnilo dom. Bog daj, da bi bilo za vse to šolsko leto dobro!

trenutkov, polnih domačnosti, gostoljubja, vojnih pripovedi in spodbudnih besed.

Kljub veliki zaposlenosti pa smo vseeno našli nekaj časa in odšli pogledat, kako stoji hišica, ki smo jo gradili lani. Pogumna Angelina si je kljub mamini smrti v njej uredila prikupno bivališče. Tako hiša ni bila več le kup zloženih zidakov, pač pa je postala dom. Tako se je naš namen uresničil.

V soboto popoldan smo kar najhitreje ponovno spakirali

*Zbral in uredil Vladimir Anžel,
ravnatelj*

PRISPEVKI ČLANOV LITERARNO-NOVINARSKEGA KROŽKA

Poklic moje mame

Moja mama je po poklicu specialna pedagoginja. Zaposlena je v Centru za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka v Vipavi. V to šolo hodijo otroci, ki so imeli v zgodnjem otroštvu prizadete možgane. Oni se težje učijo in govorijo. To je invalidnost, ki ji pravimo cerebralna paraliza.

Moja mama jim pomaga pri učenju. Z učenci hodi tudi v hribe, na razna tekmovanja, pa tudi smučajo nekateri.

V razredu jih je manj kot nas. Vsak izmed njih potrebuje veliko pomoči. Učitelji gredo z njimi tudi v šolo v naravi, veliko jih vozijo na izlete, predstave in na druge šole.

Sama grem večkrat k njim, ko je mama ob nedeljah dežurna. Z nekaterimi deklicami smo prijateljice. Ti otroci so zelo prijazni, velikodušni, me pozdravljajo in sprašujejo mamo, kaj delam.

Doma mora mama tudi veliko pisati in se pripravljati za vsak dan posebej. Pri svojem delu je vedno dobre volje, potrpežljiva in vztrajna. Hodi tudi na seminarje, da se izobražuje.

Darja Benčina, 3.b

Moja družina

Moja družina živi v Vipavi. Mojemu očetu je ime Sergij, mami pa Elena. Imam sestrico Tjašo, ki je stara eno leto in pol. Rada se igra z mano. Večkrat jo moram paziti, da lahko mama kuha in pospravlja. Oba pa tudi rada nagajava, zato sva oba, posebno jaz, večkrat kregana. Toda vseeno imam sestrico, mamo in očeta zelo rad.

Aleks Kuzmin, 1.a

Delovni dan mojega očeta

Mojemu očetu je ime Darko. V Meblu je zaposlen že devetindvajset let kot mizar. Zjutraj vstane že ob peti in štirideset minut. Od doma se odpravi ob šesti in deset minut.

Po dolgi vožnji se v garderobi preobleče v delovno obleko. Oče dela na strojnem oddelku na vrtnem stroju. Malico imajo ob desetih in trideset minut v Mercator centru v Novi Gorici. V Meblu izdelujejo razno pohištvo, ki je zelo znano. Delajo spalnice, otroške sobe, kuhinje in dnevne sobe. Po končanem delovnem času se odpelje domov. Domov pride ob štirih popoldne. Doma ga čaka kosilo in počitek.

Nato postori še kaj doma ali v vinogradu.

Marko Kobal, 3.b

Moja družina

*Moja družina je super skupina.
Sestavlja jo brat, mama, tata in jaz.
Vsi družno skrbimo,
da doma nam je fino.*

*Midva z bratom
se skrbno učiva,
ko starša za naju
se pri delu potita.*

*Imamo še psa, želvo in ribo,
pa hišnega zajca za razvedrilo.*

*Lepo mi je tu,
saj se fino imam
in svojo družino rada imam.*

Greta Štor, 3.a

Moja družina

*Moja družina je kot zabavišče,
v katerem si vsak izmed nas
lahko svoj košček sreče poišče.*

*Mama peče piškote, torte in še rolade
zavija iz marelične marmelade,
oče pa v teleobjektiv
lovi posnetek zanimiv.*

*Sestrica moja je knjižni molj,
šolska knjižnica je njen drugi dom.*

*Žal pa take sreče vsi nimajo velike
in med družinami so tudi razlike.*

Kaja Ferjančič, 4.a

Pesem o naši družini

*Naša družina se rada ima,
rada pohaja in se igra,
a tudi dela vsak dovolj ima.*

*Mama nam vse očisti in pospravi,
očka v delavnici vse popravi.
Janet se pridno uči abecedo,
jaz pa tekam kot torpedo.
Patrik mnogo govori,
a da bo hitro zrasel,
popoldne kar tri ure spi.*

Sindis Čufer, 3.a

Predjamski grad

V četrtek smo šli na končni izlet v Predjamski grad in v Tehnični muzej v Bistro. Opisala bom Predjamski grad.

Ko smo prišli do gradu, nas je prijazna vodička peljala po celem gradu. Peljala nas je v sobo, kjer je bil naslikan Erazem Predjamski. Povedala nam je, da je bil Erazem zelo majhen, saj je v višino meril samo 142 cm. Ogledali smo si tudi mučilnico. V mučilnici je bila lesena koza. Nanjo so posedli golega človeka in mu na noge privezali dva debela kamna, da ga je potiskalo proti tlom. Nato smo odšli v klet. Tam so našli zaklad, ki pa so ga odpeljali na varnejši kraj.

Na koncu smo si ogledali, kje je Erazem imel skrivni vhod v Vipavsko dolino.

Naj povem še to, da stoji pred gradom lipa, ki jo je Erazmu v slovo posadila Erazmova ljubica. Ta zdaj simbolizira njegov grob.

Sindis Čufer, 3.a

O naravi

*Ko v hribe gremo,
marsikaj počnemo,
čeprav dobro vemo,
da tega ne smemo!*

*Si mislim jaz,
si misli on,
si mislimo mi,
si mislimo vsi:*

*Ta pločevinka,
če v grmu pristane
in tam skrita ostane,
to že nič hudega ni,
saj nismo odvrgli mnogo smeti!*

*A če samo mi,
ki nas še dva milijona ni,
imamo tako slabe navade
in odvržemo toliko smeti,
nam kmalu narava odgovori:
Čista narava?*

Sindis Čufer, 3.a

Jesen

*Poletja je konec in spet je jesen.
Živali pripravljajo se na topel sen.*

*Ježek listja si mnogo natlači,
veverica zobke pošteno skrtači.*

ŠKRIP ŠKRAT

*Smo gozdni škratje,
smo v gozdu doma,
na enem drevesu
ni prostora za dva.*

*Se v krošnjah igramo,
po vejah skakljamo,
drevo vsako
nudi nam hrano.*

Gozd

*Vsakdo se rad
po gozdu sprehaja
in opazuje,
kaj se dogaja.*

*Med hojo zreš
v velika drevesa,
ki se z vrhovi
dotikajo nebesa.*

*S tiho hojo
in malo potrpljenja
kmalu opaziš,
da je gozd poln življenja,
vedrih barv, miru in zelenja.*

Gregor Likar, 3.a

*Jabolka, hruške in grozdje zori,
nam vsem se slina cedi.*

Veronika Malik, 3.b

*Ne, nič več ne bo,
nič več, kot je bilo,
saj ste ljudje
nam vzeli zemljo.*

*Kdo bil je prej tu?
Mi ali vi?
Mi, čeprav nas vi
niste videli.*

Simon Strnad, 3.a

ŠESTO MEDNARODNO KLAVIRSKO TEKMOVANJE NIKOLAJA RUBINSTEINA

Tekmovanje je potekalo v Parizu od 14. do 28. aprila 2002. Organizira ga priznani pianist Igor Lazko in poteka vsaki dve leti po kategorijah, in sicer: tri nižje (začetna, pripravna, osnovna), srednja, višja in vrhunska. Vsak tekmovalec mora obvezno izvajati polifonsko in virtuosno skladbo, delo Čajkovskega ali Debussyja ali obeh, skladbo po prosti izbiri in sonato (ki pa ni obvezna v 1. kategoriji). Za višjo in vrhunsko stopnjo so točno določene obvezne skladbe J.S.Bacha in P.I.Čajkovskega. Program mora

trajati od petnajst minut za 1. kategorijo do petdeset minut (poleg obveznih skladb) za zadnjo kategorijo.

Letos se je na tekmovanje prijavilo približno 150 pianistov. V 1. kategoriji jih je tekmovalo 60 (prišli so iz Francije, Švice, Anglije, Litve, Rusije, Gruzije, Uzbekistana, Srbije, itd.). Iz Slovenije se je tekmovanja udeležila devetletna Meta Fajdiga, doma iz vipavske vasice Lože, učenka glasbene šole Vinka Vodopivca v Ajdovščini iz razreda prof. Helene Plesničar. Meta je prejela prvo nagrado s programom, ki je obsegal dela skladateljev Bacha, Mozarta, Čajkovskega in Debussyja. Posebno pozornost je pritegnila njena izvedba Debussyjeve skladbe Doktor Gradus ad Parnassum, s katero je nastopila na zaključnem koncertu.

Primorska sozvočja, junij 2002

Iz Otroškega vrtca

OTROŠKI VRTEC AJDOVŠČINA

Pravljice in zgodbe, ki so mi jih pripovedovali v otroštvu, imajo globlji pomen kakor resnice, katerih me je naučilo kasnejše življenje. Tako pravi Friedrich Schiller.

Vpis otrok v vrtec v mesecu aprilu je nakazoval, da bomo imeli v letošnjem letu vse vrtce zapolnjene, še zlasti vipavsko območje. Veliko zanimanje je bilo prav po vipavskem vrtcu in vrtcu v Podnanosu. Bali smo se, da vseh otrok ne bomo mogli sprejeti. Z iskanjem različnih možnosti nam je vendarle uspelo.

V Podnanosu, kjer je bilo vpisanih 45 otrok, smo oblikovali tri skupine: jaslično skupino, skupino 3- do 5-letnih otrok in skupino, kjer se izvaja program priprave na šolo. S soglasjem šole smo posegli še v šolske prostore.

Vrtec v Vipavi obiskuje 123 otrok, razporejeni so v šest skupin. V zunanjo pripravo na šolo je v Vipavi vključenih 23 otrok, v Vrhpolju pa letos le 7 otrok. Program se izvaja na osnovnih šolah. V

ostale vrtce v ajdovski občini je vključenih še vedno 27 otrok iz občine Vipava. Programe vrtca skupaj obiskuje 223 otrok iz občine Vipava.

Prvi mesec - imenovan uvajalni, je za nami. V vrtec je prišlo veliko novih otrok, majhnih otrok, ki ne razumejo, zakaj so morali iz znanega okolja v prostor, ki ga ne poznajo, z ljudmi, ki se jim sicer prijazno približujejo, pa vendar jim ne zaupajo. Počasi, z veliko mero naklonjenosti, topline v odnosih, sposobnostjo uživanja v otroka, znanj in izkušenj vzgojiteljic uspemo pritegniti pozornost otrok. Prične se pot pridobivanja zaupanja. Šele ko se otroci počutijo varne v novem okolju, ko zaupajo ljudem, so pripravljeni sprejemati in sodelovati.

Otroci, ki so že obiskovali vrtec, se vanj vračajo kot v drugi dom. Medsebojni odnosi se najbolj brusijo s skupnimi prizadevanji pri različnih dejavnostih.

Tudi v tem letu bo v vrtcu potekal pester program, ki bo dopolnjen z različnimi aktivnostmi: planinskimi izleti, plesno šolo, plavalnim tečajem, zimovanjem, spoznavanjem tujega jezika.

Posebno pozornost bomo posvetili praznikom, saj si otroci preko njih utrjujejo vrednote in pravila družabnega življenja. Prazniki so pomembni za razvoj otroka. V otrokovem odrasčanju pomeni vsako leto prelomnico, saj ga zaznamuje pridobivanje vedno novih spretnosti, lastnosti in znanj. Prazniki zato vedno pomenijo posebno doživetje, imajo posebno vrednost, ker želimo, da je otrokom na ta dan lepo.

Praznično bomo obeležili rojstne dni otrok, teden otroka, pričakovanje praznikov in novega leta v decembru, pomen starševstva v mesecu marcu, zaključek leta v vrtcu. Otroci bodo spoznali smisel in namen obdarovanja.

Posebno pozornost bomo posvečali govornemu področju. V vrtcu ne sme primanjkovati časa za pogovor, pripovedovanje, opisovanje, dramatizacije, igre vlog, branje različnih literarnih del, kjer imajo posebno mesto pravljice.

Umetnost otroku omogoča udejanjanje ustvarjalnih potencialov, ki se kažejo v otrokovem igrivem raziskovanju in spoznavanju sveta. Glasbeno, plesno, likovno področje bomo popestrili z ogledi gledaliških in lutkovnih predstav, z obiski v galeriji in ogledi razstav. Organizirali bomo 5. bienalno državno likovno prireditev Ciciumetnije Likovno področje bo še naprej področje, ki mu posvečamo posebno pozornost, kjer smo dosegli že veliko uspehov in dobili dosti priznanj.

Skupaj s planinskim društvom bomo razvijali otrokov neposreden stik z naravo in okoljem, zavedanje o vrednosti in ranljivosti okolja, občutek za občudovanje in spoštovanje narave.

Naše delo otežujejo neustrezni in utesnjeni prostori. Dvestotriindvajset otrok, staršev, družin, ki potrebujejo predšolsko vzgojo in varstvo, je število, ki ga ne bi smeli prezreti občinski veljaki.

*Meri Uršič,
ravnateljica*

Iz društev

VIPAVSKI FOLKLORISTI V FRANCII

Na povabilo slovenskega društva iz Merlebacha na skrajnem vzhodu Francije je mladinska skupina Folklornega društva Vipava en teden - med 25.8. in 2.9.2002 gostovala v Franciji.

Naši rojaki v Merlebachu in njegovi okolici, med katerimi so tudi Vipavci, tudi predsednica društva Jožica Curk je iz Vrhpolja, vsako leto v začetku septembra pripravijo slovenski praznik s slovensko glasbo, plesom in seveda slovensko hrano. Na praznovanje pridejo tudi njihovi sosede Francozi, Nemci in pripadniki drugih narodov. Ta del Francije je namreč nekoč slovel kot močno rudarsko središče s številnimi rudniki premoga. Prav v teh so se naši rojaki množično zaposlovali in tako tudi ustvarili številčno in spoštovano skupnost. Danes rudnike žal zapirajo in še trije delujoči bodo v kratkem zaprli svoja vrata. Kljub vsemu pa se naši rojaki radi zabavajo, predvsem pa se veselijo obiskov iz domovine.

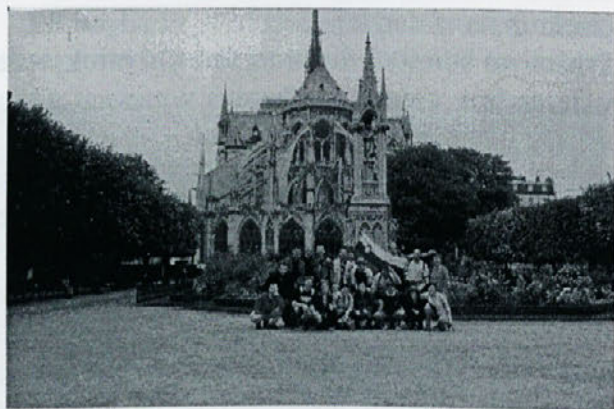

Jožica Curk med vipavskimi folkloristi

Vipavski folkloristi med nastopom

Mladi folkloristi smo se predstavili z dvema celovečernima koncertoma, zaplesali smo gorenjske, belokranjske, notranjske ples in ples ter običaje z Vipavskega. S ponosom smo predstavili tudi vipavsko nošo, saj smo edina folklorna skupina, ki pleše v tej noši. Tudi zaradi tega smo drugačna skupina od ostalih. Pred prihodom v Merlebach smo si ogledali Pariz, kjer smo plesali celo na vrhu Eiflovega stolpa, Verdun - območje fronte iz 1. svetovne vojne in Metz - univerzitetno mesto v bližini nemške meje. Po enem tednu nastopov in ogledov smo se utrujeni vrnili v domovino, veseli, da je cela pot potekala brez nepredvidenih dogodkov in obogatili z novo izkušnjo večdnega gostovanja folklorne skupine v tujini.

Za cerkvijo Notre Dame v Parizu

Radi bi se tudi zahvalili vsem, ki so nam to potovanje s svojimi prispevki omogočili. Ker bi bil seznam predolg, bomo vse povabili na naš koncert, ki bo novembra v Vipavi. S programom, ki smo ga predstavili rojakom v Franciji, bi radi razveselili tudi naše sponzorje in ostale, ki nas že osem let zvesto spremljate.

Naj na koncu izrečem *en velik hvala* v imenu mladinske skupine folklornega društva Vipava in lepo vabljeni na naše prireditve.

Judita Podgornik

VSTOP V ŠOLO JE BIL LAŽJI

Območno združenje Rdečega križa Ajdovščina se je v avgustovskih dneh pridružilo akciji RKS, s katero si prizadevamo olajšati prve šolske dni tudi otrokom iz socialno ogroženih družin.

Tako kot že nekaj zadnjih let smo tudi tokrat poskrbeli za osnovne šolske potrebščine: torbice, peresnice, barvice, flomastre, zvezke, nalivna peresa in tako oskrbeli 65 šoloobveznih otrok v petintridesetih družinah ajdovske in vipavske občine. Po enem otroku v družini pa smo nakupili tudi delovne zvezke, ki že sami pomenijo velik strošek. Skupna vrednost pomoči presega 450.000,00 SIT, sredstva pa so bila zbrana s pomočjo prostovoljnih prispevkov občanov in donatorjev, del sredstev pa smo prejeli od fundacije FIHO.

Veselo je bilo zadnji teden tudi v Mladinskem zdravilišču in letovišču RKS na Debelem Rtiču, kjer je brezplačno letovala še zadnja skupina otrok, med njimi tudi skupina iz območnega združenja RK Ajdovščina. Sredstva za njihovo enotedensko bivanje so bila zbrana v nacionalni akciji RKS Nikoli sami.

Maša Jež,
sekretarka OZ RK Ajdovščina

Klub zdravljenih alkoholikov Ajdovščina

NAŠIH 30 LET

Ne kaže podleči skušnjavi, da bi alkoholizem označili kot najresnejšega od vseh problemov, s katerimi se srečujemo v življenju, kot najhujši bič našega časa. Reči pa smemo, da je alkoholizem, ki predstavlja moralni, socialni, ekonomski in zdravstveni problem, med najstarejšimi vprašanji, ki zaskrbljujejo človeštvo.

Alkohol je sestavni del naše kulture in vsakdanji način življenja. Veliko ljudi si ne more predstavljati življenja brez sprostitev in začasne pozabe vsakdanjih skrbi, ki jo nudi alkohol.

Običaji narekujejo pitje ob različnih priložnostih, od proslavljanja rojstva, do žalovanja ob smrti. Lahko bi rekli, da se ne rodi Slovenec, ne da bi se to krepko zalilo.

Na povezanost z vinom kaže tudi to, da smo si Slovenci kot svojo državno himno izbrali Prešernovo Zdravljico.

Sožitje človeka in alkohola sega daleč nazaj v zgodovino. Žal pa to sožitje vseskozi spremlja tudi neprijetna posledica - odvisnost od alkohola.

Obstaja pa vprašanje, kako abstimirati?

Klub zdravljenih alkoholikov, ki je organizacija z zdravstveno službo, terapiji in ne nazadnje s svojci zdravljenec, lahko drži človeka proč od vabljenih niti alkohola.

Klub je terapevtska skupina, v kateri se nekdanji odvisniki od alkohola še naprej zdravijo in rehabilitirajo. V bistvu je klub zdravljenih alkoholikov edina skupina povsem treznih ljudi v našem okolju.

Na kratko vam bom skušal prikazati del našega kluba od ustanovitve pa do danes.

V Klubu zdravljenih alkoholikov Ajdovščina so zdravljenec iz vipavske in ajdovske občine.

Pred kratkim smo v dvorani gasilskega doma v Vipavi praznovali 30. obletnico ustanovitve.

Naš klub je bil ustanovljen oktobra meseca 1972. leta.

Ob ustanovitvi je klub štel 8 članov in tri terapevte (zdravnik, psiholog in socialni delavec).

Kmalu je klub navezal stike z delavnimi organizacijami in terapevtska dejavnost se je hitro širila.

Klub se je kmalu razdelil v 4 skupine, ki so se sestajale enkrat tedensko.

Po evidenčni knjigi, ki jo vodimo od leta 1973, je klub obiskovalo krajši ali daljši čas 470 zdravljenec. Sedaj šteje klub 43 zdravljenec. Razdeljeni smo v 3 skupine. Redne sestanke imamo vsak ponedeljek. Sestanke vodi terapevtski tim: diplomirana socialna delavka in višji medicinski sestri.

Poleg rednih sestankov je klub organiziral vrsto predavanj, izletov, bili smo prisotni na vseh dosedanjih srečanjih klubov primorske regije, udeležujemo se skupščin sosednjih klubov, novoletna srečanja pa so postala že tradicija.

To je zunanja podoba našega kluba. Vsak izmed nas doživlja klub in njegovo delo po svoje. Nekateri prihajamo na sestanke z veseljem, drugi s skrbjo in težavami. Vsak izmed nas pa prihaja med prijatelje, ki so mu pripravljeni svetovati, pomagati, mu nuditi toplo besedo ali ostro kritiko. Vse pa iz srca.

Vsi vemo, da na tej zemlji ni idealnega sveta. Zmeraj je kaj, kar ostri robove skupnega življenja, toda dovolj sreče za tistega, ki jo hoče najti.

Splača se biti trezen, življenje je kljub vsakodnevnim težavam lepše in boljše.

Ludvik Curk - Viko

Včeraj, danes, jutri

*Ta kapljica vabljiva,
ki v kozarcu se iskri,
prijetno te omamlja,
prežene vse skrbi.*

*Ob tebi bil sem srečen,
pozabil na težave vse,
a ti si me zasvojila,
v prepad si me pahnila.*

*Ti alkohol, prijatelj moj,
kako sem imel te rad,
zakaj si me zaslužnil,
me stisnil si za vrat.*

*So v bolnico me odpeljali,
tja, kjer se alkoholizem zdravi,
na griču tam vrh Idrije
se zdravljenje začelo je.*

*Zdravniki, sestre, terapevti,
učili so me dan na dan,
da je v vinu, pivu, žganju alkohol,
ki nas zastruplja bolj in bolj.*

*Minili meseci so trije,
s strahom sem vrnil se domov,
kako živeti brez alkohola,
to največja skrb bila je moja.*

*V bolnici so me na klub poslali,
med ljudi, ki so zdravljenje že prestali,
na klubu z rehabilitacijo nadaljujem,
za boljši jutri se zdaj trudim.*

*Četrto stoletja je minilo,
življenje se mi je spremenilo,
v klub še vedno rad zahajam,
med prijatelji baterije si napajam.*

*Terapevtom vsem iskrena hvala,
vsem članom naj velja zahvala,
a tudi sam sem trudil se,
da v življenju zdaj lepo mi je.*

Ludvik Curk - Viko

NAŠ IZLET NA VIPAVSKO

Društvo invalidov je tudi mene povabilo na "super" izlet. Sem namreč invalid in še stara. Srečna sem, da sem se lahko udeležila srečanja in da lahko še hodim sama. Zame je bilo to najlepše srečanje. Iz doma upokojeincev Sežana smo se ga udeležili trije.

Vodil nas je gospod Rudi Vran, ki je moj dobri sorodnik. Tudi on je že v mladosti imel težko življenje.

Srečala sem se z mnogimi znankami, srčno smo se objele. Z nekaterimi se nismo videle že deset let.

Spremlstvo je bilo spoštovanja vredno. Bili so zelo prijazni z nami in videti je bilo, da nam privoščijo lep dan, veselje in razvedrilo.

Vozili smo se po Krasu, čez Komen, skozi mojo vas. Milo sem pogledala rojstni dom in hišo, kjer sem bivala. Pot nas je vodila naprej skozi Branico v Vipavo. Prijetna vožnja je bila in lep sončen dan.

Ko smo se ustavili pred vipavsko kletjo, sem občudovala lepo stavbo in štela velike svetle cisterne, v katerih hranijo vino. Nekoč sem kot interniranka v Nemčiji delala v pivovarni, zato me je vse še bolj zanimalo. Prepričana sem bila, da bo povsod dišalo po kislem, vendar ni bilo tako. Povsod je lepo dišalo po dobrem vinu. Ker sem zelo radovedna, sem šla tudi v spodnjo klet. Tam sem videla velikanski lesen sod, na katerega hodijo po lestvi, in veliko manjših sodov.

V kleti je bilo vse lepo urejeno in čisto. Videti je, da imajo skrbno vodstvo in marljive delavce. Postregli so nas s sendviči in nas v kleti povabili v restavracijo, kjer smo lahko pokušali vino. Bilo je svetlo kot kristal, dobro in močno. Pravijo, da je težje ohraniti, kot pridelati dobro vino. Izlet smo nadaljevali z ogledom cerkve v Vipavi. Gospod župnik nam je marsikaj povedal in tu smo tudi veselo zapeli. Od tu smo odšli k izviru reke Vipave. Priteče izpod hriba na osmih izvirih, ki se potem združijo v deročo Vipavo.

V gostišču pod kostanji so nas postregli s kompletnim kosilom. Jaz imam še posebno rada sladoled, saj ga v otroštvu niti videla nisem.

Nato smo obiskali cerkev v Brjah pred Podnanosom, staro 500 let. Posvečena je svetima Kozmi in Damijanu. Na griču so jo dali zgraditi graščaki. Oltarji so pozlačeni, petsto let stara streha pa je kamnita.

Pred nami je bil velik travnik, ki so ga včasih obdelovali tlačani. Pridelovali so vse vrste pridelkov, največ pa je bilo koruze.

Ubogi naš narod, še sedaj nam v Trstu rečejo "ščavi" (it. schiavo - suženj). Tako sem bila tudi jaz v Nemčiji suženj. Delati in molčati, zastoj delati težka dela.

Tudi pri nas je med Komnom in Branikom velika parcela, ki ji še sedaj rečemo Grofova rovna. Ko so zidali grad v Braniku, so na ramenih nosili kamenje, da so naredili več kot dva metra debele zidove grajskega stolpa, ki še danes stoji.

Peljali smo se naprej proti Podnanosu, kjer smo si najprej ogledali cerkev, nato pa še dom heroja Janka Premrla Vojka. Šolo, vrtec in spomenik, vse njemu v spomin. Na plošči sta še dva slavna moža.

Spominjam se, ko sem leta 1943 v Komnu na velikem plakatu brala, da kdor Vojka prijavi, dobi 50.000 lir nagrade. To je bilo takrat veliko denarja. Vredno je bilo več kot dvajset volov.

Postregli so nam s pijačo in odpravili smo se proti domu. Odšli smo na Kozino, kjer so nekateri izstopili. Tudi nas so v Sežani pripeljali blizu doma, za kar se jim toplo zahvaljujem.

Vrnili smo se utrujeni in z bolečimi nogami, toda veseli in srečni od nepozabnega izleta. Doživela sem to, kar mi v mladosti ni bilo mogoče.

Hvala organizatorjem, šoferju in spremstvu. Vse srčno pozdravljam, ostanimo v lepem spominu.

P.S. Zahvaljujem se cesarici Mariji Tereziji, revoluciji v Franciji, ki je premagala tlačanstvo, blaženemu Antonu Martinu Slomšku za slovenske knjige. Želel je, da ima tudi slovenski kmet osnovno znanje in da napreduje v slovenščini.

*Bernarda Kukanja,
Dom upokojujencev Sežana*

POTEP PO DOLENJSKI

Na pobudo svetovalne službe in aktiva žena smo se udeležili ekskurzije na Dolenjsko.

V sredo, 19.6. smo dočakale ta dan. V Vipavi smo stopile na avtobus, ki ga je vozil gospod Vinko Zabukovec. Na avtobusu je imel že žene iz raznih krajev Vipavske in med njimi je bila tudi vodička gospa Linda Kogoj. Mislila sem, da je Vipava zadnja postaja, a sem se zmotila, tudi v Podnanosu je vstopilo nekaj žensk.

V začetku nam je gospa Linda predstavila program našega izleta. Prvi postanek je bilo Podbočje pri Krškem, kjer smo si ogledale kmetijo Staneta Jankoviča. Tu smo videle moderno kmetijo, kjer imajo veliko hektarov z nasadi solate, drevesnico, nasade jagod. Jagode so obrali še prej, preden smo mi prišli. Od tu smo nadaljevali pot proti Brežicam. Ustavili smo se v kraju Črnc, kjer družina Veronike Fabinc goji zdravilne rastline in zelišča. Ob prihodu nas je gospa Veronika pogostila s čajem ameriškega slamnika in pecivom. Povedala je, da oni rastline gojijo, posušijo ali

iz njih delajo mazila in tinkture. Tudi na videokaseti smo si ogledali del njihove domačije. Od tu smo šli naprej. Med potjo smo videli, koliko obdelanih površin je po naši prelepi Sloveniji.

Naša naslednja postaja je bila Dobova, kjer smo si ogledali muzej afriških živali. Te živali je ustrelil gospod Franc Polovič, ko je bil na dopustu doma in v tujini. Tu vidimo razno srnjad in jelenjad in razne druge divje živali. Vsi smo se čudili, kako so iz Afrike pripeljali 6 m veliko žirafa in orjaka kopenskih živali, slona, ki je tehtal 6 ton. V tem muzeju so vse živali nagačene. Okoli muzeja pa se sprehajajo mufloni in srnjad. Ko smo videli te živali jesti, smo tudi mi začutili lakoto. Prišel je čas kosila. Hitro smo stopile na avtobus. Odpeljali smo se na okrepčevalnico Tonija Hervola v Brežicah. Tu so nam postregli z odličnim kosilom. Nato smo si ogledali zidanice, ki imajo svojevrstno poslikan strop. Pri nas na Vipavskem ni kaj takega. S polnim želodcem smo odšli na kmetijo Abram, kjer imajo nasade kumar, paprike in paradižnikov. Vse to raste v rastlinjaki, ki jih namakajo. Okoli hiše imajo nasade jablan.

Sadike paprik so bile tako obložene, da so se šibile pod težo plodov. Po ogledu smo odšli proti našim krajem.

Naša zadnja postaja je bil grad Otočec. Tu smo se ohladili in si ogledali okolico.

Polni lepih vtisov smo se odpeljali domov, v našo Vipavsko dolino.

Karmen Smet - Rondič

ZA DOM IN DRUŽINO

FRANC KRALJ - ZLATOMAŠNIK

V zadnji, 61. številki VG nam je g. Franc Kralj predstavil cerkev in župnijo svetega Matija na Slapu pri Vipavi. V uvodu je zapisal, da je letošnje praznično leto v znamenju dveh jubilejev: 300-letnica dograditve sedanje baročne cerkve in 100-letnica ustanovitve samostojne župnije.

Gospod Kralj pa je s svojimi Slapenci proslavljal še en jubilej: svoj visoki jubilej zlate maše. Za naše glasilo smo o zlatomašniku Francu Kralju povzeli misli Slapencev ob uvodu v zlato mašo in ob obdarovanju svojega župnika, dodali pa smo še nekaj podatkov o njegovem publicističnem delu.

Zbrali smo se k tej sveti daritvi, da se Bogu skupaj z našim župnikom prelatom in profesorjem g. Francem Kraljem zahvalimo za 50 let duhovništva in njegove zveste službe.

Naš župnik g. Franc Kralj je bil rojen 25. 12. 1929 na Ligu pri Marijinem Celju nad Kanalom kmetu Janezu in Justini Urbančič. Po osnovni šoli v domačem kraju ter semenišču v Vidmu in Gorici v času

Veliki šmaren v Logu pri Vipavi - slovesno mašo je vodil zlatomašnik Franc Kralj

vojne vihre je sledil božjemu klicu, naj postane duhovnik. Vpisal se je na teološko fakulteto v Ljubljani, kjer je leta 1952 končal študij teologije, bil posvečen v duhovnika in 24. avgusta istega leta v domači farni cerkvi pel novo mašo. Za svoje novomašno geslo si je izbral Petrove besede iz evangelija po Janezu: "Gospod Ti vse veš, Ti veš, da Te ljubim." To geslo je postalo njegovo življenjsko vodilo.

Jeseni istega leta je odšel na služenje vojaščine, in ko se je po enem letu vrnil, mu je takratni administrator za Goriško dr. Mihael Toroš zaupal mesto vzgojitelja v novoustanovljenem

semenišču v Vipavi, ki pa je zaradi zasedbe jugoslovanske armade že po enem mesecu prenehalo delovati. Začasno je bil razporejen na dušnopastirsko delo v majhni vasici Vedrijan v Goriških Brdih. Ljudje se ga tam še danes spominjajo kot izjemno prizadevnega in gorečega duhovnika, ki je znal najti pot do človeških src in jih navdušiti za Boga. Po skoraj dveh letih se je ob ponovnem odprtju semenišča vrnil na svoje prvo službeno mesto in se zavzeto posvečal vzgoji duhovniških kandidatov, v kasnejših letih, ko je bila znotraj semenišča odprta tudi gimnazija, pa je na njej začel s poučevanjem zgodovine in zemljepisa ter v naslednjih letih iz obeh predmetov diplomiral na filozofski fakulteti v Ljubljani. Službo profesorja in vzgojitelja ter kasneje rektorja je opravljal do leta 1973, ko je prevzel v upravljanje našo župnijo, ki je po smrti našega prejšnjega župnika dekana Janka Žagarja leto prej ostala brez stalnega upravitelja. Še naprej pa je vse do lanskega leta v semenišču in kasneje v državno priznani škofijski gimnaziji poučeval zgodovino in zemljepis. Od 25.2.1999 je častni prelat. 8. avgusta prihodnje leto bo poteklo 30 let njegove dušnopastirske službe v naši fari. Pri nas je torej preživel že več kot polovico svoje duhovniške službe.

Bogato je tudi njegovo publicistično delo, ki obsega članke v Slovenskem biografskem leksikonu in v Primorskem slovenskem biografskem leksikonu. Pisal je tudi v Družino, v Ognjišče, v revijo Cerkev v sedanjem svetu. V Okrožnici škofije Koper je objavil članek: Goriški nadškof dr. Frančišek Borgia Sedej. Iz obširnega dela Cerkev in njena zgodovina je prevedel dve obdobji: Poslednje obdobje starega sveta (Ognjišče, Koper 1979) in Cerkev, vojna in države (Ognjišče, Koper 1982). Sodeloval je pri knjigi Vodnik po matičnih knjigah za območje SR Slovenije (Lj., I-II, 1972, III, 1974) in pri knjigi Vodnik po župnijskih arhivih na območju Slovenije (Lj., I-II, 1975). Njegovi spisi so temeljita znanstvena dela, zgrajena na virih.

Spoštovani g. župnik!

Veseli smo in hvaležni Bogu, da Vam je dal dočakati in praznovati Vaš visoki jubilej zlate maše z nami v naši majhni slapenski župniji. V radostnem pričakovanju smo se pripravljali na ta praznik, ker Vas imamo radi in ker smo veseli vašega plodnega bivanja med nami. Simbolično smo to želeli ponazoriti tudi z današnjo okrasitvijo cerkve. Vinska trta kot simbol Kristusove pa tudi Vaše daritve Bogu v čast in nam v zveličanje, pšenično zrnje kot simbol dobrega semena, ki ga Vi že 50 let sejete med ljudi, in sončnice kot prispodoba sonca, svetlobe in toplote, ki naj še mnogo let vedri Vaš obraz in krasi Vaše delo med nami.

Ob tem Vam iskreno čestitamo in izražamo pristrčno zahvalo za vsa leta Vašega neutrudnega in požrtvovalnega dela med nami. Globoko cenimo Vašo prizadevno skrb za duhovno rast naše skupnosti, za vzgojo krščanskih, kulturnih in narodnih vrednot, ter ne nazadnje za lepoto in ohranitev naše božje hiše.

Zato v duhu Riharjeve novomašne pesmi lahko rečemo: Vodil si zvesto' ovčice, pasel jih z jedjo resnice, opominjal in učil, srčno prosil in svaril.

Spoštovani, nam dragi g. župnik, Bog Vam obilno poplačaj vaše delo med nami in daj, da bo rodilo bogate in trajne sadove.

Vsem dobrim željam in iskrenim čestitkam gospodu Kralju se pridružujemo tudi člani uredniškega odbora VG.

Dopusti in popusti

Dijak, srednješolec (podobno bi lahko zapisali za otroke v vrtcu ali osnovnošolce) je zame neločljiva vsota učenca in gojenca. V tem prepričanju so me utrdili dijaki sami. Enkrat so me eni dijaki vprašali, do kam veljajo za njih šolska pravila – ali samo do šolske ograje ali tudi za njo. Drugič so drugi dijaki imeli pripombo, kaj pa učitelje in vodstvo šole briga, kaj oni počnejo izven šole ali doma. Res je, da bi to, kar počnejo otroci izven šole moralo brigati bolj druge (predvsem starše), vendar se učitelj, če je tudi vzgojitelj, mora še kako brigati za svoje dijake kjerkoli in kadarkoli. Pa

niso samo takšni primeri dijakov. Po končanem šolskem letu ti dijak v pogovoru iskreno prizna, da je takrat, ko učitelji in vzgojitelji kaj zahtevamo od dijakov, za njih hudo in stiskajo zobe, vendar ko gre zadeva mimo, pa vidijo, da brez zahtev po delu in urejenosti pride do razsula, ki ne vodi nikamor. Ali pa dijak, ki v četrtem letniku iskreno prizna, da smo še premalo zahtevni na vzgojnem področju, da je velikokrat dosti besed (beri moralnih pridig), pa premalo konkretnih posledic. Sam da se je takrat, ko je čutil konkretno posledico (po napravljeni nepotrebni "neumnosti") največ naučil. In je postal prijeten fant.

Iz zapisanega se da razbrati, da podobno kot dijaka pojmem tudi srednješolskega profesorja (podobno osnovnošolskega učitelja ali vzgojitelja v vrtcu) kot neločljivo vsoto učitelja in vzgojitelja. Če si lahko potrebne veščine za učitelja pridobimo s študijem in prakso, pa sem vse bolj prepričan, da so veščine vzgajanja ljudem položene v zibelko. Čut in veselje za to delo si z leti lahko samo izpilimo, ne moremo pa ga ne vem kaj pridobiti. Vse bolj sem tudi prepričan, da so za to, da je nekdo dober vzgojitelj, potrebne tri stvari: 1. dober zgled, 2. dober zgled, 3. dober zgled.

Da učiteljski zbor dobro vzgaja kot celota (tako kot oče in mati v družini), pa so po mojem mnenju tudi potrebne tri stvari: 1. usklajeno delovanje, 2. usklajeno delovanje, 3. usklajeno delovanje.

Ugotavljam tudi, da je največja slabost slovenskega šolstva (kljub iskrenim in marljivim prizadevanjem mnogih učiteljev na učnem področju) premalo odločen in premalo usklajen nastop na vzgojnem področju. Res je, da k takemu stanju dosti pripomore splošno stanje v družbi, ki je nekaterim učiteljem sploh vzelo čut za to, da so tudi vzgojitelji. To nekaterim jemlje pogum, da bi kaj ukrenili, nekaterim jemlje gotovost, da delajo prav, ko večina družbe oznanja in prisega na ležernost, nekaterim pa jemlje vztrajnost, ko imajo občutek, da se po več letih naporov zadeve ne obračajo na bolje. Res je, da se moramo znova in znova izpopolnjevati v strokovnih veščinah poučevanja, še bolj pa se moramo graditi kot vzgojitelji. Znova in znova moramo v sebi in v kolektivu preverjati namen, pomen in smisel našega vzgojnega poslanstva. **Zato pa pravim, da učitelj lahko gre na dopust, vzgojitelj pa nikoli.** Tudi učenec lahko gre na počitnice, gojenec pa, če sledi svojemu vzgojitelju, nikoli. **Zmeraj in povsod se lahko trudi za dobro.** Saj podobno bi lahko rekli, da lahko gresta mati in oče na dopust kot uslužbenca, kot oče in mati pa nikoli – zmeraj in povsod se morata truditi za dobro svojih otrok. Župnik kot upravitelj župnije lahko gre na dopust, kot dušni pastir pa nikoli.

Dopust in popust pa lahko razumemo tudi še drugače. Umetnost poučevanja je pridobitev občutka za to, koliko od dijakov zahtevati oziroma koliko jim dopustiti ali popustiti. Dostikrat se sliši, da smo učitelji v slovenski šoli preveč ujeti v zahteve učnih načrtov in maturitetnih katalogov in smo preveč zahtevni pri podatkovnem znanju in premalo dopuščamo ustvarjalnost mladih. S tem se strinjam. Pa me učno področje ne skrbi toliko, kot vzgojno. Bojim se, da je na vzgojno vrednostnem področju preveč "dopustov" in "popustov".

Zato slovenski učitelj in učenec: pojdita na dopust in počitnice in si odpočijta telo in duha od vseh naporov preteklega šolskega leta. Učenec, vedi pa, da je večina zahtev učiteljev razumnih in potrebnih. Vsak napor, ki ga boš v šoli premagal, te bo utrdil. Življenje bo pred tebe morda postavilo veliko večje zahteve, kot jih postavlja šola. Kako jih boš zmogel, če si tega ne boš privzgojil? Učitelj, utrdi si prepričanje v to, da je vsak še tako majhen vzgojni napor in prispevek veliko delo in da je potrebno pri vzgojnem delu vztrajati, ker ima smisel. Na učnem področju dopuščaj in popuščaj kolikor je potrebno (ne toliko kot zahtevajo učenci). Na vzgojno vrednostnem področju pa »dopusta« in »popusta« ni. Če ne se bojim, da bo nastal en velik »razpust«.

Pa dobro delo vsem dijakom in profesorjem v naslednjem šolskem letu.

*Vladimir Anžel,
ravnatelj ŠG Vipava*

SREČA(N)JE

Prelubi Vipavci! Rd bi vm pvejdou en par bsejd vd enga srčjne, ki smo ga imejli mi, ki smo enkrat bli mladi fantje in enaku al pa glih tku mlade punce in smo skupej drgnli klpi u naši prlejpi šuli n t'starm placi u Trgi (Vipavi).

Nu, zdej pej le vdprte uči in uha in lpu ptrpžljivu pejte pčasi s prstm p tem spisi.

Spoštovani! Kdor koli si, ki to bereš, obnašaj se kot v trgovini. Tam gotovo izbereš stvari, ki so ti prav, ostalo pušiš. Torej, preberi, in kar ti je prav, obdrži, ostalo pozabi in zavrzi.

Einstein je obravnaval čas kot relativen pojem, vendar za nas, navadne zemljane, kar zelo konkretno in hitro mineva, oziroma pravilneje: teče. O tem najbrž ne razmišljamo kar vsak dan in tako lahko kar v hipu ugotovimo, da je naenkrat minilo kar nekaj let od določenega dogodka.

Tako pač je! Več kot samo nekaj let, celih petinštirideset je minilo od dogodka male mature na

Srečanje sošolcev ob 45. obletnici nižje gimnazije Vipava na Slapu 6.9.2002 - "Na Hribu - Žorž"

Vipavski nižji gimnaziji. Misel na tiste čase je vredna spomina in le-ta najbolj deluje v čim širšem krogu sodelujočih. Treba je bilo torej zbrati čim več tedanjih "sotrpinov", ki smo utrjevali temelj naše bodoče eksistence (da ne bi slučajno kdo pomislil na zadnjo plat). In tako so se že tedaj marljivi in vrli sošolci: Magda, Evgen, Mirko in Franc, ponovno izkazali. Ostalim ni bilo treba drugega, kot da smo prinesli oz. pripeljali vsak samega sebe, opremljenega z dobro voljo in nekaj denarja, ter združno ugotoviti, da je to prav in dobro.

Zbrali smo se torej na Slapu pri Vipavi v tamkajšnjem gostišču. Od tam smo se lepo po starem običaju, to se pravi peš, odpravili k vaški cerkvi Sv. Matija. Tam nas je lepo in pristrčno sprejel prijazni vaški župnik gospod Kralj, ki je letos praznoval petdeseto obletnico mašniškega posvečenja ali na kratko: zlato mašo. V pričakovanju našega sošolca Janka, ki je duhovnik in misijonar v Afriki na Zlati obali, nam je g. Kralj razložil nastajanje verskega in cerkvenega življenja na Vipavskem in posebej na Slapu.

Vedno znova se soočamo z dejstvom, da čas odnaša in prinaša. Tako je med drugim odnesel tudi sedem naših sošolcev in njim je bila v prvi vrsti namenjena sveta maša, ki jo je daroval naš nekdanji sošolec gospod Janko Kosmač.

Po sv. maši smo se odpravili nazaj v gostišče in seveda ves razpoložljivi čas skušali čim intenzivneje izkoristiti. Ko smo se zbrali okrog mize in se prešteli, smo ugotovili prisotnost 27 učencev in dveh učiteljic, g. ravnateljice Nade Hoenigman in g. Vere Malenšek Poniž.

Pouk se je torej lahko pričel. Nastopila je ura "izpraševanja". Beseda "izpraševanje" nima seveda nobene zveze z metlo ali sesalcem za prah. Postopek je tekel lepo po abecedi in to v vzratni vožnji, se pravi od črke Ž do črke A. Ker je bila prisotna učiteljica zgodovine in zemljepisa, g. Vera Malenšek Poniž, je vsak izmed nas posredoval zgodovino zadnjih petih let in lokacijo dogajanja, ker je v skladu s

Božja beseda na Slapu - za pokojne sošolce mašuje misijonar Janko Kosmač

pravili. Kakšne ocene smo dobili, ne vem, ker nisem utegnil poškiliti v redovalnico. Mislim pa, da smo se kar dobro odrezali, če sodim po aplavzu, ki ga je bil sleherni deležen. Kako tudi ne, saj smo raztepeni po Sloveniji, Švici in celo Afriki, kar zagotavlja pestrost pripovedi. Če bi predavnimi leti tako vneto poslušali in nategovali ušesa, bi jih danes najbrž imeli velika vsaj kot tele. No, to preizkušnjo smo srečno prestali in pristopili smo k "malici", kajti šolska ura se je končala. Da smo se primerno podprli s hrano in pijačo, menda ni potrebno posebej razlagati. Čeravno ni najbolj kulturno, smo si marsikaj povedali tudi s polnimi usti, kajti čas ima neznansko hitrost.

ČAS

*Kdo si? Kdo si, ki mimo hitiš,
da te ne utegnem spoznati?
Tvoj korak je kot vetra piš;
počakaj, mar res ne moreš ostati?*

*Kdo sem? sprašuje zemljan
in kam sem namenjen tebe zanima?
Hočeš me ujeti, toda zaman,
pomagat ne more nobena dobrina.*

*Le misel, edina, odpre ti oči,
da mogel boš mene dojeti;
jaz, čas sem, sopotnik tvoj sleherni dan,
nikomur ne pustim se ujeti.*

Ja, enim j' kuonc u vsjele, enim še kej manjka, drugim j' usje vdveč; vseh surt ns j'. Kej pej ti, prelubi brauc, kej praviš?

Marjan Bučinel

NAŠA NAJ SOSEDA

Zgodilo se je pred štirimi leti. V vasi se je govorilo, da je v našo vas prišla nova gospodična, rojena 31.1.1952 na Reki, Hrvaška.

Ko se je peljala v avtomobilu mimo hiše, so sosede že govorile: Glej, ta bo Ivanova žena - Turkova t'mlada. In glejte, to se je tudi zgodilo. 13.6.1998 je res prišla kot naša nova sosedka na številki 5.

Po enem tednu jo je mož pripeljal in jo predstavil. To bo moja žena Željka. Že prvi vtis me ni varal, takoj se mi je zazdelo, da sem dobila novo prijateljico. Nisem se zmotila. Ni me motilo, da je doma z Reke. Zelo prizadevno se je začela učiti slovenskih besed. Še bolj zanimivo pa je bilo, ko je kakšna beseda šla po slapensko. Vedno nas je prosila, da naj jo popravimo, če je narobe. Seveda, v veliko pomoč ji je bil mož Ivan - njen učitelj, precej pa si je pomagala s slovenskimi slovarji.

Vedno je dobre volje in si najde čas za prijeten klepet ob kavici. Zelo rada ima moža, rada pa ima tudi svoje štiri mucke in psička. Na balkonu pridno goji rožice, ki ji krasijo njeno lepo stanovanje. Z vsemi sosdami se dobro razume. Rada priskoči na pomoč. Ker sama nisem šofer, je večkrat moj taksist, celo do Šempetra, kjer je v službi v zdravstvenem domu. To delo z veseljem opravlja, ker je to delala prej na Reki in v Avstraliji. Zaposlena je pri dr. Lidiji Margičevi kot medicinski tehnik.

V zahvalo za njeno dobroto sem se odločila, da jo predstavim še komu. Ne najdem pravih besed, ki bi lahko opisale dobro izobraženo in preprosto sosedo Željko Filipi - Turk, ki med drugim prebira tudi naše glasilo, Vipavski glas.

Karmen Smet - Rondič

LIČKANJE KORUZE

Na Vipavskem koruze - *turšce*, sploh ne ličkamo, temveč jo *slačimo*. Pred štiridesetimi leti, ko sem prišla v Vipavo, smo to počeli v oktobrskih večerih, po rožnovenski pobožnosti oziroma po večerni maši. Koruzo, ki so jo domači čez dan nabrali, se je znosilo v kak zaprt in pokrit prostor, ki je imel razsvetlavo - včasih celo v kuhinjo. Posedli smo na razne *kište* in gajbe, pod *ta zadnjo* smo si dali stare cunje in začeli *slačiti*. *Turšci* je bilo treba pustiti dva do tri late, da so jo lahko naslednji dan spletli. Moški so že med *slačenjem* odnašali koruzo na *gank* ali tja, kjer so jo pletli. O čem smo se pogovarjali? Saj veste, slovenski nacionalni šport je opravljanje, in nihče od nenavzočih, od dekana do komandirja milice, ni ostal cel. Če ni bilo med *slačitelji* nobenega učitelja, smo opravljali tudi učitelje. Zapeli smo tisto starinsko:

"Kaj je tebi, mucek mali, da se ti tak milo jočeš?"

"Mene so obrekovali, da sem jaz klobaso snedel.

Jaz sem pa skoz okno gledal, ko je hlapc klobaso jedel.

Za vse jaz sem kriv pri hiši - pa jem samo suhe miši!"

Pripovedovali smo si pravljice, ki smo jih pobrali v starih berilih ali mohorjevkah; meni so bile lepše kot sodobne. Spominjam se te o mlinarju, ki je zapisal nad vrata: JAZ ŽIVIM BREZ SKRBI. Cesar je rekel: "Počakaj, ti bom že dal. Če mi jutri ne odgovoriš na tri vprašanja, boš ob glavo..."

Žalostnega mlinarja je iz zagate rešil brat dvojček, ki je šel pred cesarja. Ta ga je vprašal: "Kako daleč je do neba?" "Le nekaj ur, saj je Jezus rekel desnemu razbojniku, da bo še danes z njim v raju." "Koliko pa veljam jaz?" "Le devetindvajset srebrnikov, če jih je bil Bog vreden trideset". "In kaj jaz sedaj mislim?" "Mislite, da sem mlinar, sem pa njegov brat dvojček".

In še uganka. Kaj je to: Na svetu je, na zemlji ni, dušo ima, njegova ni. To je ladja z mornarjem.

Ko smo tam okrog polnoči končali, so nas postregli s pečenimi kostanji in toplim čajem, ko pa je bil *likof*, zadnji dan dela pri hiši, je bila boljša postrežba: sendviči, *štrudel*.

Kdor je našel rdeč klas, je šel lahko prej spat. Čez dan so *slačili turšco* le starejši ljudje in otroci, mlajši pa so pletli kite na *ganku*. Pletlo se je na *drat*. Mož mi je pravil, da so, ko je bil on majhen, kite pletli kar pri ličkanju brez *drata* in jih nesli na *gank* obesit. Starejše ženske so izbirale lepše lubje za lubnice, na katerih so spali. Kite je čez dan pletel, kdor je imel čas in so bile svojevrsten okras naših *gankov*. Na Štajerskem sem videla, da so po tri koruzne storže obesili skupaj na kozolec, iz rdečih storžev pa so naredili križ.

Storže, ki smo jim po nesreči odtrgali vse lubje, smo raztegnili na tla pod kite, da so se sušili. Ko je bila koruza suha, so jo s posebno pripravo, ki so jo držali na prstih, nekateri pa kar brez nje, *ožurili*. Tako *ožurjeno* koruzo smo preplali in na *koreti* peljali v mlin; nekaj časa jo je mlela Anda v Vipavi, kasneje smo vozili v slapenski mlin. Imeli smo *turšni gres*, moko in otrobe. Dosti Gorjanov je pripeljalo h Kovaču prekovat konje, z vozom so pripeljali koruzo do nas, nato si od nas sposodili *koreto*, in medtem ko so konja kovali, so odpeljali mlet koruzo. Moj mož je v Gorici kupil preprosto pripravo za *žurit* koruzo in jo pritrdil na *vrno*. To pripravo smo posojali in si s tem prislužili marsikateri *dek kofeta*.

Koruzi le recimo *turšca*. Neki nadebudni vipavski šolarček je mami rekel, da mora jutri prinesiti v

Ličkanje - slačenje koruze pri Lovrencu oktobra 1999

šolo fižol, krompir in kozuro. "Ja, kaj ti bo *kiuzura*?" ga je prašala začudena mati. "Jaz ne vem kaj, ampak *kozuro* moram prinesiti", je vztrajal šolarček. "Jaz *kiuzure* nimam", je vztrajala mati. "Kako da ne, saj jo imaš poln *gank*".

No, toliko o tem. Pa še to: Nekoč me je pokojna Lojza Žaglčanova povabila, naj pridem *slačit*. Bili so trije majhni kupčki *turšce*, nas pa dvanajst. Ja, kaj pa bo počelo toliko ljudi? Pa smo jo *slačili* do polnoči, pa je niti pol nismo *slekli*. Bila je namreč drobna - *činkvantina*!

Domovina koruze je peruansko višavje, pravijo pa, da so jo v naše kraje prinesli Turki. Zato ji v nekaterih slovenskih pokrajinah pravijo *turščica*, pri nas pa *turšca*.

Nada Kostanjevic

ISKRICE

Ljubezen je sreča, ki jo dajemo drug drugemu. (Georg Sand)

Biti ljubljjen pomeni več kot biti bogat, ker pomeni biti srečen. (Tilur)

V vsaki stvari prejmeš toliko, kolikor daješ. (Honore de Balsac)

V dvoje je vselej bolje živeti, če eden pade, ga lahko drugi pobere. (Madagaskarski pregovor)

Znanje je zaklad, ki povsod spremlja svojega lastnika. (Kitajski pregovor)

Vse stvari so težke, preden postanejo lahke. (Angleški pregovor)

Ko človeka prisilijo, da umolkne, začne misliti. (Žarko Petan)

Če bi vsak narod toliko storil za ljubezen kot za sovraštvo, bi imeli raj na zemlji. (Slovenski pregovor)

PISALI SO NAM

Za uspešno delo sta potrebni tako pohvala kakor tudi graja. Seveda je vsak človek bolj vesel prve kot druge, zato smo bili vsi, ki se trudimo, da Vipavski glas izhaja že sedemnajsto leto, zelo veseli dveh pisem, ki sta prišli iz Ljubljane in Nove Gorice. Njuna vsebina je potrdila, da naš trud ni zaman in da prinaša Vipavski glas našim bralcem veliko topline in domačnosti. To nas zavezuje, da bomo še naprej vztrajali, kolikor je v naši moči. Gospema Alenki in Mariji iskrena hvala za zapisane misli, ki jih tudi objavljamo in upamo, da nama tega ne bosta zamerili.

Marija Mercina, Nova Gorica

Spoštovano uredništvo!

Danes sem prejela vaš Vipavski glas številka 61 in ga tako kot največkrat doslej prebrala še isti dan, čeprav ravno zato ne dovolj natančno, in nato z njim odhitela k mami v Dom upokojencev, da ga bo z enakim zanimanjem prebrala tudi sama. Med branjem sem že premislila, komu bom povedala o tem pa o onem članku v njem...

Opazila sem, da na dušek prebere Vipavski glas tudi profesor Martin Silvester (str. 65), ki živi v

Ljubljani. Edinkrat sva se, oba slovenista, srečala pod Rožnikom, ko sva čakala na sprejem Pod Rožnikom. Od tedaj spoštovanega kolega srečujem v Vipavskem glasu in z njim številne druge zanimive osebe. Počutim se kot članica vaše velike skupnosti. Kako bi mogla kdaj pozabiti, da me je vanjo posredno povabil dr. Anton Požar, ko mi je izročil nekaj števil in me zaprosil, naj napišem oceno za Primorska srečanja. Hvaležna sem uredništvu, da mi je pomagalo ohranjati stik z Vipavskim glasom. V svojem pismu Dorica Makuc (str. 65) ocenjuje zadnjo številko Vipavskega glasu, njeno vsebino in pomen. Moje mnenje je podobno pohvalno kot njeno tudi v zvezi z drugimi številkami in posameznimi članki, ob tem pa se zavedam, da ljudem, ki imamo korenine na Vipavskem (moj tata in mama sta z Goč), Vipavski glas pomeni neskončno več. V njem se srečujem z znanimi ljudmi - v besedilih zaživijo drugačno, močnejše življenje, kot je vsakdanje; pomaga mi ohranjati spomin na minule dogodke in ljudi, ki jih ni več, obudi mi predstave, doživetja, vzore in vrednote iz otroštva in mladosti. Ko prebiram vaš glas, se napajam iz »Vipavskega izvira« in se grejem ob ognju otroštva. Zelo cenim tudi dejstvo, da je Vipavski glas odprt za politično in idejno različne glasove, kar mu omogoča privlačnost, živost in dialoškost.

Še naprej vam želim tako uspešno delo!

Alenka Bizjak, Ljubljana

Ta dni sem prebirala vašo 60. številko Vipavski glas. Izrekam Vam vse priznanje. Želela bi živeti v okolju s tako srčnimi ljudmi. Glasilo je preprosto, a vsebinsko bogato, govor ob 8. februarju pa naravnost izjemen. Kritično odraža sedanjí trenutek z odnosom do slovenščine po vsej deželi, istočasno pa zrcali veliko ljubezni in spoštovanja do jezika in prizadevanj za njegovo ohranitev in spoštljivejšo rabo.

Vsa številka je izjemno zanimiva, toliko kulturnega bogastva razkriva, kaj vse izhaja, poje in pleše na Vipavskem. Name pomirjujoče deluje, prav vliva prepričanje, da ne bomo izumrli, vsaj ne tako hitro ob tako klenih in zavednih ljudeh. O skoraj 300 let starem vojaškem zemljevidu in slovenskih zapisih imen krajev v njem nisem vedela nič. Tudi ne o cerkvenem slikarju Ogrinu. Ganljiva je pripoved Antona Ježa "s trebuchom za kruhom" in veliko drugih prispevkov v življenju naših prednikov, ki so s svojo domoljubno zavestjo pripomogli, da smo se ohranili na tem prelepem koščku slovenske zemlje, ki je kar naprej in danes še posebej spet ogrožena. Toliko bolj zaradi nizke, predvsem potrošniške zavesti mlajše generacije, ki se že po Ljubljani pozdravlja s "čao" na vsakem koraku in ki odmeva že iz radijskih oddaj. Uredniškemu odboru toplo stiskam roko, glasilo ne potrebuje nobenih izboljšav, kar take številke naj izhajajo še naprej.

Hvala, ker ste me s svojim glasilom tako lepo pobožali po duši. Po dolgem času branje, ki si ga vesel in ga radosten ob večeru odložiš in v miru zaspiš.

KRIŽANKA »VIPAVSKE ULICE IN TRGI« (3)

Pri opisu gesla ... ulica, ...cesta ali ... trg vpišite ime ustrezne vipavske ulice, ceste ali trga.

SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL	SLOVENSKO MESTO	GLASBENA VAJA	ULICA ...	KAREL NAGODE	STAROORŠKI KIPAR	RIMSKI CESAR	NEKDANJI TURŠKI VELIKAŠ	VIPAVSKI GLAS	VINKO OŠLAK	JADRANSKI POLOTOK	VERZ
... ULICA								JADRANSKI OTOK			
IME IN PRIIMEK VIPAVSKEGA JUBILATEJSKEGA FOTOGRAFA IN REZBARJA								LOJZE HORVAT			
OKRASNI GRM				MUSLIMANSKI BOG					OSEBNI ZAIMEK		
									RIMSKA 4		
ŽENSKO IME				KEM. ZNAK ZA TELUR			IZRAZ ŽALOSTI	VESTA MEHKEGA USNA			
				AVT. GEŃAKA ZAKREŠKO				EDO MOHORKO			
... ULICA											
		TEMELJNA RESNICA							ULICA ...	ŽALOSTEN ČLOVEK	ULICA, OB ...
		NARODNA SKUPNOST V TUJINI									
	OKRAJŠAVA ZA DOKTOR			PRIPRAVA ZA RIBOLOV	JOŽE KALC			NARODNO OSVOBODILNA BORBA			
	PETER NOVAK				ANTON INGOLIČ						
ŽALUJOČA MARJA Z JEZUSOM V NAROČJU						BRANKO SKOK	DIVJA RACA	GRŠKA BOGINJA NESREČE			
ULICA ...								TEČAJ			
								RAZLIČNA SAMO- GLASNIKA			
	DEŠNI PRITOK VISE				PLODOVI IGLAVCEV						
	OBOK				MLEČNI IZDELEK						
RAZPRŠILO						NEKDANJI FRANCEŠKI SMUČAR					ZADNJA IN PRVA ČRKA ABECED
						DOBRA LASTNOST					
... ULICA								PADAVINA			
								KULTURNA RASTLINA			
BREZ- ALKOHOLNA PIJAČA				KEM. ZNAK ZA GERMANIJ			RAZLITA TEKOČINA				
				KEM. ZNAK ZA RADIJ			GRŠKA BOGINJA REDA				
PRITRDLJ- NICA			TRG PAVLA ...						SLOVENSKI KIPAR, STANE	GRŠKA ČRKA	
			ZALJEDENEL DEŽ NA VEJAH								ANTON TOMAŽIČ
	NADSTREŠJE NAD OGNIŠČEM	SEVANJE									
		KRAJ POD FRUŠKO GORO									
AFRIŠKI VELETOK				SKUPINA				OČE			
				ŠKOFIŠKA ODNAZUJA VIPAVA				ZVOK			
MOŠKO IME					SKL. DUŠKOVE KISLINE						
					RAFAEL PREMRL						
ULICA ...											
ALEŠ KODELJA			VINKO PREMRL			ANTON NANUT					

VODORAVNO: Kociančičeva, osiromašitev, selen, skrila, Oman, sla, kal, VN, avt, kara, eak, Brvar, ljudožerstvo, osredek, tvid, vtip, nav, ZA, Aero, ilnik, GČ, SBI, aar, Paestum, Ur, rakovke, rez, OP, rovt, Ikar, **Grabrijanova**, Riko, cevovod, Alenka, Avari, Marat, ajaj

NAVPIČNO: Kosovelova, program, osemnajstega aprila, Cila, kurirček, aker, Irena, depo, Sorbona, Aon, vbod, stvor, KT, NM, stržen, bukvice, Časl, veka, imetje, Iška, ar, vi, Ava, čer, krst, **Laurinova**, etika, TV, narekovaj, velar, vizir, zavora, Avala, Odak, radij

Pleve in drobtine

Vipavska furenga je imela precej dežja, sicer pa je bila zelo lepa in uspešna. Tudi naš Trg Pavla Rušta se je izkazal zelo pripraven za take in drugačne prireditve. Vse so bile dobro in disciplinirano obiskane. Ob dneh, ko kostanji izgubljajo listje, so ga vsi požrtvovalno pometali, a kaj, ko je bil čez pol ure prav tak kot prej.

Za Big band so ga pometali prav vsi, z našo Vido vred, a potem je Big band pred dežjem ušel v dvorano.

Da zaključim z našim Trgom Pavla Rušta: vodometa zelo razveseljuje vse mulčke, posebno pa njihove starše, ko otroci hodijo domov mokri, kar se da. Včasih so temu ali onemu metali cvetje pod noge - danes si ga neznani junak daje pod sedalo, saj se nenehno vseda v lepa cvetlična korita in lomi ne prav poceni rožice s svojo zadnjo platjo.

Donski kozaki so nas vse navdušili, posebno zato, ker smo - vsaj na papirju - dobili avtobusno postajo, saj je pisalo, da se le-ta nahaja pri Petrolu. (Jaz jo tam nisem videla.)

Vodno gospodarstvo Soča dela zopet bolj po polžje, a zelo kvalitetno, ko utrjuje in ureja škarpo pri Beli. Upajmo, da Bela ne bo tekla pred zaključkom del.

Vipavska trgatev je bila tokrat uspešna prireditel - vsak je zase dobil kaj zanimivega. Tudi sejem obrti je ponujal vse, od kiča do kvalitetnih in cenениh izdelkov. Ulična košarka, pasji treningi, vsega pomalem, za vsakogar nekaj.

Nada Kostanjevic

POPRAVEK

V VG 61 je na strani 8 v predzadnji vrsti desnega stolpca pravilno Vladimir Gradnik, brat pok. Alojza Gradnika. Dr. Vladimir Gradnik je že pod Avstrijo, tik pred koncem I. svetovne vojne, končal oficirsko šolo, v Kraljevini Jugoslaviji služil kot oficir, ker pa se ni kompromitiral, je služil tudi v novi Jugoslaviji kot strokovnjak, taktik in strateg in kot tak bil tudi predavatelj na šoli za rezervne oficirje pehotne vojske v Vipavi. Stanoval je pri Princesovih in je bil častni gost pri odkritju spomenika.

Za napako se opravičujemo.

UO

VREMENSKO POROČILO

	VIPAVA	SLAP
JUNIJ	153,1 l/m ² dežja, 9 deževnih dni, 10x rosa, 4 nevihte, 1x močna burja	133,8 l/m ² dežja, 9 deževnih dni, 1x močna burja
JULIJ	102,4 l/m ² dežja, 16 deževnih dni, 9x rosa, 9 neviht, 1x toča (mala)	108,7 l/m ² dežja, 9 deževnih dni, toče na Slapu ni bilo
AVGUST	292,5 l/m ² dežja, 17 deževnih dni, 14x rosa, 5 neviht, 14x rosa	286,5 l/m ² dežja, 11 deževnih dni

Nada Kostanjevic in Marija Štekar

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 30.6.2002 DO 30.10.2002

Mira Bajc	Beblerjeva 9	2.000 SIT
Alenka Bizjak	Ljubljana	2.000 SIT
Darinka Furlan	Francija	3.000 SIT
Štefan Furlan	Francija	3.000 SIT
Marica Gul	Lože	2.000 SIT
Anica Jež	Ljubljana	3.000 SIT
Marjan Kete	Nova Gorica	2.000 SIT
Evelina H. Mahnič	Ljubljana	2.000 SIT
Alenka Majer	Ljubljana	10.000 SIT
Rina Nabergoj	Ajdovščina	2.000 SIT
NN	Vipava	20.000 SIT
Bernard Ivan Rehar	Francija	20 EUR = 4.560 SIT
Štefka Torkar Rehar	Francija	20 EUR = 4.560 SIT
Lelija Sancin	Trst	5.000 SIT
Minka Sfiligoj	Gorica	10 EUR = 2.280 SIT
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 SIT
Boris Tomažič	Vipava	2.000 SIT
Marjetka Tratnik	Beblerjeva 37	1.000 SIT
Dora Turk	Erzelj	1.000 SIT
Mara in Jožko Virant	Vojkova 3	5.000 SIT
Skupaj		77.400 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na TRR KS Vipava 01336 - 6450860755
s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
SEPTEMBER 2002
700 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Nada Kostanjevic, Vladimir Anžel in Breda Butinar -
lektorica

Sodelovali so še: Vinko Premrl, Anton Cizara, Branko Čušin, Ciril Pelicon, Marija Černigoj, Vida
Babič, Bogomir Remškar, Matjaž Nabergoj, Darja Benčina, Kaja Ferjančič, Gregor Likar, Sindis Čufer,
Veronika Malik, Aleks Kuzmin, Greta Štor, Marko Kobal, Judita Podgornik, Maša Jež, Ludvik Curk -
Viko, Bernarda Kukanja, Karmen Smet - Rondič, Marjan Bučinel, Marija Mercina, Alenka Bizjak,

VSEBINA

Vipavska trgatev 2002	1
<i>Iz naše preteklosti</i>	
Usoda vipavske občinske bolnišnice	9
Kdo je bil Carlo Ederle?	10
Kje je pesnik France Prešeren zložil Zdravljico	11
Kdaj opravičilo storilcev	12
<i>Predstavljamo vam</i>	
Anton Jež	13
Tilka Mukuš	21
<i>Iz naše KS</i>	26
<i>Iz naše občine</i>	
Poletne kulturne prireditve "Izvir voda in glas srca 2002"	27
Poročilo o delu občine Vipava	29
Vipavska jama	31
Na svetovno prvenstvo v nogometu s kolesom	35
<i>Iz ustanov in društev</i>	
<i>Iz ŠGV</i>	
Iz Škofijske gimnazije Vipava	38
<i>Iz OŠ</i>	
Prispevki članov literarno-novinarskega krožka	41
<i>Iz glasbene šole</i>	
Šesto mednarodno klavirsko tekmovanje Nikolaja Rubinsteina	44
<i>Iz otroškega vrteca</i>	
Otroški vrtec Ajdovščina	44
<i>Iz društev</i>	
Vipavski folkloristi v Franciji	45
Vstop v šolo je bil lažji	46
Naših 30 let	47
Naš izlet na Vipavsko	48
Potep po Dolenjski	49
<i>Za dom in družino</i>	
Franc Kralj - zlatomašnik	50
Dopusti in popusti	51
Sreča(n)je	53
Naša naj sosoeda	54
Ličkanje koruze	55
Iskrice	56
<i>Pisali so nam</i>	56
<i>Za razvedrilo</i>	
Križanka	58
Pleve in drobtine	59
Vremensko poročilo	59

Ridovščina

SP 0

VIPAVSKI

2002

352.9(497.12 Vipava)

0077977,62

COBISS

LAURICER KNIJZNICA